

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**BORDERLINE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE ANNEDEN
ALGILANAN NARSİSİSTİK ÖZELLİKLER ARASINDA
MENTALİZASYONUN ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Suha KARATAŞ

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

**HAZİRAN 2024
İSTANBUL**

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**BORDERLINE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE ANNEDEN
ALGILANAN NARSİSİSTİK ÖZELLİKLER ARASINDA
MENTALİZASYONUN ARACI ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Suha KARATAŞ
(211287007)
(0009-0009-6720-655X)**

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nurgül YAVUZER

İstanbul 2024

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

25.06.2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 25.06.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Nurgül YAVUZER

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hakan DUMAN

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN

Üye (İmza)

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Borderline Kişilik Özellikleri ile Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Arasında Mentalizasyonun Aracı Rolü” adlı çalışmanın, tezin başlangıç safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (25/06/2024)

Suha KARATAŞ

anneme...

ÖNSÖZ

Tez yazım sürecimdeki desteği ve katkısı için Selçuk Aslan, Eser Aydın, Hilal Cura, Hakan Duman, Fahrettin Karataş, Nurettin Karataş, Safa Karataş, Adnan Körpınar, Ömer Faruk Köseoğlu, Hilal Özkaya, Django Reinhardt ve Nurgül Yavuzer'e teşekkür ederim.

Haziran 2024

Suha KARATAŞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR	viii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Önemi	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Hipotezi	3
1.4. Araştırmanın Sayıltıları	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1 Narsisizm	5
2.2 Ayrılma-Bireyleşme Süreci	9
2.3 Borderline (Sınırdaki) Kişilik Örgütlenmesi	11
2.3.1 Borderline kişilik örgütlenmesinde kullanılan savunma mekanizmaları ...	14
2.3.2 Kimlik dağılması, gerçeklik sınaması ve benlik zayıflığı.....	19
2.4 Kişilik Bozuklukları	20
2.4.1 Paranoid kişilik bozukluğu	20
2.4.2 Şizoid Kişilik Bozukluğu	21
2.4.3 Şizotipal kişilik bozukluğu	24
2.4.4 Anti sosyal kişilik bozukluğu	25
2.4.5 Narsisistik kişilik bozukluğu	26
2.4.6 Borderline kişilik bozukluğu	28
2.4.7 Histriyonik kişilik bozukluğu	30
2.4.8 Bağımlı kişilik bozukluğu	32
2.5 Annesel Narsisizm.....	33
2.6 Mentalizasyon	36

2.6.1. Alfa işlevi	37
2.6.2. Rêverie (düşleme)	38
2.6.3. Kapsayan	38
2.6.4. Mentalizasyon ve birincil bakım veren	38
3. YÖNTEM	41
3.1 Araştırmanın Deseni ve Kullanılan Analiz Yöntemleri	41
3.2. Katılımcılar ve İşlem	42
3.3. Ölçme Araçları	43
3.3.1 Kişisel bilgi formu	43
3.3.2. Anneden algılanan narsisistik özellikler ölçeği	43
3.3.3. Zihinselleştirme ölçeği	44
3.3.4 Borderline kişilik envanteri	45
4. BULGULAR.....	47
4.1. Değişkenlere Ait Standart Sapma, Ortalama ve Gözlenen Değişkenler Arası Korelasyon Değerleri	47
4.2. Ölçme Modeli Sonuçları.....	51
4.3 Ölçme Modeli İçin Uyum İyiliği Değerleri	51
4.4 Regresyon analizi sonuçları	54
4.5 Yapısal Modelin Test Edilmesi	55
4.6 Yapısal Model İçin Uyum İyiliği Değerleri.....	55
4.7 Yapısal Model İçin Çözümleme Değerleri	55
4.8 Yapısal Model Sonuçları	56
4.9 Fark Analizleri	57
5. TARTIŞMA.....	59
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	70
6.1. Sonuç	70
6.2 Öneriler	74
KAYNAKÇA.....	75
EKLER.....	84
Ek-A: Onam Formu.....	84
Ek B: Demografik Bilgi Formu	84
Ek C: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği.....	84
Ek D: Borderline Kişilik Envanteri.....	86
Ek E: Zihinselleştirme Ölçeği (Mentalization Scale-MENTS) (Türkçe form)	89
ÖZGEÇMİŞ	91

KISALTMALAR

AAN-B	: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği-Büyüklenmecilik alt boyutu
AAN-E	: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği-Empati Eksikliği alt boyutu
AAN-EBV	: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği Ebeveynleştirme alt boyutu
AAN-EL	: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği-Eleştirelilik alt boyutu
AAN-KM	: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği Kontrol-Müdahale alt boyutu
AMOS	: Analysis of Moment Structures
ANOVA	: Tek Yönlü Varyans Analizi
BKE	: Borderline Kişilik Envanteri
BKE-1	: Borderline Kişilik Envanteri birinci parsel
BKE-2	: Borderline Kişilik Envanteri ikinci parsel
BKE-3	: Borderline Kişilik Envanteri üçüncü parsel
Lisrel	: Linear Structural Relations
MENTS-K	: Mentalizasyon Ölçeği Kendini Mentalize Etme alt boyutu
MENTS-M	: Mentalizasyon Ölçeği Motivasyon alt boyutu
MENTS-O	: Mentalizasyon Ölçeği Başkasını Mentalize Etme alt boyutu;
MENTS-S	: Mentalization Scale
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
YEM	: Yapısal Eşitlik Modeli

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa No:

Çizelge 3.1: Araştırma Değişkenlerine İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	42
Çizelge 3.2: Demografik Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Çizelge 3.3: Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Güvenirlilik Analizi Sonuçları	46
Çizelge 4.1: Ölçme Modeline Ait Gözlenen Değişkenler Arasındaki İlişkiler	48
Çizelge 4.2: Revize Edilmemiş Ölçme Modeline İlişkin Uyum İyiliği Sonuçları	51
Çizelge 4.3: Revize Edilmiş Ölçme Modeline İlişkin Ölçme Modeli Sonuçları	52
Çizelge 4.4: Ölçme Modeline İlişkin Faktör Yükleri, Standart Hata Değerleri ve T-Değerleri.....	53
Çizelge 4.5: Ölçme Modeline İlişkin Gizil Değişkenler Arasındaki İlişkiler	53
Çizelge 4.6: Regresyon Analizi Sonuçları	54
Çizelge 4.7: Yapısal Modele İlişkin Uyum İyiliği Değerleri	55
Çizelge 4.8: Cinsiyete Göre Zihinselleştirme Ölçeği'nin İncelenmesi.....	57
Çizelge 4.9: Cinsiyete Göre Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği'nin İncelenmesi.....	57
Çizelge 4.10: Cinsiyete göre Borderline Kişilik Envanteri'nin incelenmesi.....	58

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 4.1: Yapısal Modele İlişkin Standardize Çözümleme Değerleri56

BORDERLINE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE ANNEDEN ALGILANAN NARSİSİSTİK ÖZELLİKLER ARASINDA MENTALİZASYONUN ARACI ROLÜ

ÖZET

Bu araştırma 18 yaş ve üzerindeki kadın ve erkek katılımcılarla gerçekleştirilmiş olup anneden algılanan narsisistik özellikler ile katılımcıların borderline kişilik özellikleri arasında mentalizasyonun aracı rolü oynayabileceği hipotezinin araştırılması amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya 380 Kadın, 176 erkek olmak üzere toplamda 556 kişi katılmış, Demografik Bilgi Formu, Borderline Kişilik Envanteri, Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği kullanılmıştır. Veriler, yapısal eşitlik modeli üzerinden değerlendirilmiştir. Yapısal eşitlik modelinde, anneden algılanan narsisistik özelliklerin katılımcıların borderline kişilik özellikleri üzerindeki etkisi, mentalizasyon üzerinden incelenmiştir. Anneden algılanan narsisistik özellikler ile katılımcıların borderline kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye ($B=.31$), aracı değişken olarak mentalizasyon eklendiğinde bu ilişkinin gücünde azalma olduğu ($B=.29$) görülmektedir. Bu nedenle mentalizasyon değişkeninin anneden algılanan narsizm ile borderline kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte anneden algılanan narsizm ile mentalizasyon arasında ($B= -.20$) ve mentalizasyon ile borderline kişilik özellikleri arasında ($B= -.50$) negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. . Yapısal eşitlik analizi neticesinde edinilen sonuçlar, anneden algılanan narsizm ile borderline kişilik özellikleri arasında mentalizasyonun aracı etkisini doğrulamaktadır. Yapısal eşitlik modeline ilişkin son olarak açıklanan varyans değerleri incelenmiştir. Model testi sonucunda elde edilen değerler test edilen modelin mentalizasyondaki varyansın %3 ($SH= 0.064$, $t= -2.64$)'ünü, borderline kişilik özelliklerindeki varyansın %25 ($SH= 0.097$, $t= -5.13$)'ini açıkladığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular literatürdeki bilgiler çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Borderline kişilik özellikleri, Borderline örgütlenme, Mentalizasyon, Annesel narsizm, Anneden algılanan narsisistik özellikler*

THE MEDIATING ROLE OF MENTALIZATION BETWEEN BORDERLINE PERSONALITY TRAITS AND PERCEIVED NARCISSISTIC TRAITS FROM THE MOTHER

ABSTRACT

This study was conducted with male and female participants aged 18 and over, aiming to investigate the hypothesis that mentalization might play a mediating role between narcissistic features perceived from the mother and the participants' borderline personality features. A total of 556 people participated in the study, including 380 women and 176 men, using the Demographic Information Form, the Borderline Personality Inventory, and the Narcissistic Features Perceived from Mother Scale. The data were evaluated using the structural equation model. In the structural equation model, the effect of narcissistic features perceived from the mother on the participants' borderline personality features was examined through mentalization. When mentalization was added as a mediating variable to the relationship between narcissistic features perceived from the mother and participants' borderline personality features ($B=.31$), it was observed that the strength of this relationship decreased ($B=.29$). Therefore, it was concluded that the mentalization variable partially mediates the relationship between narcissism perceived from the mother and borderline personality features. Additionally, a statistically significant negative relationship was found between narcissism perceived from the mother and mentalization ($B= -.20$) and between mentalization and borderline personality features ($B= -.50$). The results obtained from the structural equation analysis confirm the mediating effect of mentalization between narcissism perceived from the mother and borderline personality features. Finally, the explained variance values related to the structural equation model were examined. The values obtained from the model test showed that the tested model explained 3% ($SH= 0.064$, $t= -2.64$) of the variance in mentalization and 25% ($SH= 0.097$, $t= -5.13$) of the variance in borderline personality features. The findings obtained were discussed within the framework of the literature.

Keywords: *Borderline personality traits, Borderline organization, Mentalization, Maternal narcissism, Perceived maternal narcissistic traits*

1. GİRİŞ

Narsistik kişilik bozukluğunda, büyüklenmecilik, zihnini güç ve başarı gibi konularla aşırı derecede meşgul etme, özel biri olduğuna yönelik inanç, sadece kendi çıkarları doğrultusunda hareket etme, empatiden yoksunluk, övülmeye yönelik ihtiyaç gibi gösterenler mevcuttur (APA, 2014). Çocukluk dönemlerinde kendi bakım verenlerinden alamamış oldukları aynalamayı ve tüm güçlülük hissini sonrasındaki ilişkilerinde edinmeye çalışır gibidirler. Narsistik özellikleri yoğun bir annenin, çocuğu üzerinde olumsuz etkileri bulunacağı söylenebilir. Laulik ve arkadaşlarının (2013) bir çalışmada, ebeveyndeki kişilik bozukluğunun çocuk yetiştirme tutumu açısından bir risk faktörü yaratabileceği değerlendirilmiştir. Narsistik bir annenin, çocuğunu ayrı ve kendisine ait bir varoluşa sahip bir birey olarak değil, kendi uzantısı olarak görebileceği ihtimal dahilindedir (Rappoport, 2005). Diğer bir deyişle, çocuğun kendisine ait düşünceleri ve hisleri olabileceğine yönelik bir kavrayıştan uzak olabilir. Bu ise çocuğun annesi tarafından yeterince aynalanmamasına neden olabilir.

Narsistik özellikleri baskın bir anneyle büyümenin sonucunda işlevsellikte bozulmaya, depresyona, anksiyeteye ve kişilik bozukluklarına yönelik bir eğilim görülebilir. Kendisinden çok başkalarını memnun etmeye çabalama, etkenlikten çok edilgenliğin söz konusu olması, kişiler arası problemlerde diğerlerini suçlama gibi davranışlar egemen olabilir. Kendisinin ve diğer insanların düşüncelerini ve duygularını anlamlandırabilmede zorluk söz konusu olabilir (Dentale ve ark., 2015; Rappoport, 2005; Trumpeter, Watson, Leary ve Weathington, 2008; Türker, 2018)

Araştırmamızdaki diğer değişkenlerden biri olan mentalizasyon kısaca kendisinin ve diğerlerinin düşüncelerini ve duygularını anlamlandırabilme olarak tanımlanabilir (Aslan, ,2010) Gelişimini, annenin bebeği yeterince aynalayabilmesine ve güvenli bağlanmanın içselleştirilebilmesine borçludur (Fonagy, 2001; Fonagy, Gergely, Jurist, Target, 2018). Güvenli bağlanmada birincil bakım veren önem taşır. Bakım verenin erişilebilir, tutarlı ve bebeğin hissiyatını sezgisel olarak kavrayabilme yetisine sahip olması beklenir (Bowlby, 1979). Güvenli

bağlanma stilini içselleştirememiş bir çocuk, kendi var oluşunu sürekli kılabilmek amacıyla çevresini kontrol etmeye yönelik hareketleri şiddeti artar bir şekilde gerçekleştirebilir ve bu da bakım verenin çocuğun mentalizasyon kapasitesinin gelişimi için gerekli olan yeterince iyi bir ortamın sağlanmasını engelleyebilir (Aslan, 2010; Fonagy, Bateman, 2007). Gereken aynalamayı ve güvenli bağlanmanın teşkil etmede narsisistik özellikleri baskın bir bakım verenin zorluklar yaşayabileceği düşünülebilir.

Mentalizasyona yönelik yetersizlik kendisini hipomentalizasyon ve hipermentalizasyon olarak gösterir. Hipomentalizasyonda, ötekine ve kendine yönelik mentalizasyonda ve mentalizasyona yönelik motivasyonda azalma söz konusu iken hipermentalizasyonda kendisini ve diğerini aşırı yorumlama ve böylelikle yanlış sonuçlara varma söz konusudur (Bateman ve Fonagy, 2016).

Diğer değişkenimiz olan borderline kişilik örgütlenmesi incelendiğinde ise öne çıkan sorunsallar içerisinde kimlik karmaşası, ağırlıklı olarak bölme ve bölmeyle ilişkili savunma mekanizmalarının kullanımı, ayrılma-bireyleşme döneminde yaşanmış sorunlardan kaynaklı olarak kendilik ve nesne tasarımlarının bütünleşmesi ve sürekliliğinde yaşanan bozulmalar, preödüpalitenin ödüpaliteye baskınlığı ve pregenital dönem kaynaklı saldırganlığı kontrol etmede güçlük, iç ve dış gerçeklikten gelen bilginin organizasyonunda zorluk bulunur (Akhtar, 2009; Ardalı ve Erten, 1999; Clarkin vd., 2007).

Borderline (sınırdaki) örgütlenmelerin aile hikayeleri ve mentalizasyon kapasiteleri değerlendirildiğinde, yeterince iyi bakım alamadıkları ve mentalizasyon kapasitelerinin gelişkin olmadığı görülür (McWilliams, 2010; Greenacre, 1945; Akhtar, 2016; Schmidt, 2019; Feldman ve ark., 1995; Lyons-Ruth, 2005; Fox, 1995; Kernberg, 2000; Finney, 1961; Torgersen, Alnæs, 1992; Westen ve ark., 2012). İlkel savunma mekanizmalarının kullanımı mentalizasyona zarar veren bir diğer faktördür (Eizirik ve Fonagy, 2009).

1.1. Araştırmanın Önemi

Klinik psikoloji literatürü gözden geçirildiğinde mentalizasyon, sınır örgütlenme ve anneden algılanan narsisistik özellikler değişkenlerinin beraber çalışıldığı araştırma sayısının oldukça kısıtlı olduğu görülmüştür. Araştırmanın

önemi, tezin klinik psikoloji literatürüne katkı sağlayacağını düşünülmesinden ileri gelmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu tezde, borderline kişilik özellikleri ile anneden algılanan narsisistik özellikler arasında mentalizasyonun aracı rolünün olup olmadığı incelenmiştir.

Bu amaçla şu sorulara cevap aranmaktadır.

1.Borderline kişilik özellikleri ile anneden algılanan narsisistik özellikler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.Borderline kişilik özellikleri ile mentalizasyon arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.Anneden algılanan narsisistik özellikler ile mentalizasyon arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Mentalizasyon, cinsiyet değişkeni bakımından farklılık göstermekte midir?

5. Anneden algılanan narsisistik özellikler, cinsiyet değişkeni bakımından farklılık göstermekte midir?

6. Borderline kişilik özellikleri, cinsiyet değişkeni bakımından bir farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Hipotezi

H: Anneden algılanan narsisistik özellikler ile katılımcıların borderline kişilik özellikleri arasında mentalizasyonun aracı rolü vardır.

1.4. Araştırmanın Sayıltıları

1. Katılımcıların kullanılan veri toplama araçlarını samimiyetle cevapladıkları varsayılmaktadır.

2. Katılımcıların bugüne dek herhangi bir psikoterapi/psikanaliz sürecinden geçmemiş, psikiyatrik tedavi almamış, anneleri hayatta, nörolojik bir problem yaşamadıkları ve en az 18 yaşında oldukları varsayılmaktadır.

3. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının “**Borderline Kişilik zellikleri ile Anneden Algılanan Narsisistik zellikler Arasında Mentalizasyonun Aracı Rolü**” konusunun ölümünde geçerli ve güvenilir yöntemler olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir;

1. Araştırmanın sonucu olarak elde edilen bulgular, 556 katılımcının yanıtladığı ölçek verilerinden oluşmaktadır.

2. Araştırmada kadın (n=380) ve erkek (n=176) katılımcı sayısı eşit değildir.

3. Araştırma soruları kapsamında katılımcılardan elde edilecek bilgiler araştırmada Anneden Algılanan Narsisistik zellikler lği, Borderline Kişilik Envanteri ve Mentalizasyon lği’nin ltğu nitelikler ile sınırlıdır.

4. Kesitsel bir araştırma olup, sonuçların genellenebilirliği konusunda sınırlılık bulunmaktadır.

5. Ölçeklerin ve envanterin çevrim içi ortamda uygulanması, katılımcıların ifadelerine kendilerine uygun olmayan bir Şekilde cevap vermelerine neden olmuş olabilir ve bu da araştırma sonuçlarının güvenilirliğine yönelik bir sınır oluşturabilir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Narsisizm

Freud'a göre narsisizm, bütün insan canlılarında kökensel olarak bulunmaktadır ve ilk haliyle birincil narsisizm olarak adlandırılmaktadır. Narsisizm, ancak kişinin kendi beninde takılı kalıp nesneye/ötekine uzanamaması veya -psikozda olduğu gibi- nesneden bene geri çekilme (ikincil narsisizm) halinde patolojik olarak değerlendirilmektedir. Narsisizm, uyku, organik hastalıklar, hipokondriya ve yıkıcı aşk ilişkilerinde somutlaşmış biçimde görülebilir (Akvardar ve ark., 1997; Freud, 1998; Mitchell, 2010)

Narsistik durumdan çıkışa yönelik motivasyonu, çocuğun içinde bulunduğu kültürün yasaklamaları sağlar. Henüz başkalarının bakımına muhtaç durumda olan çocuk, ilerleyen zamanlar içerisinde bulunduğu narsistik konumu terk etmek ve kültürün kendisine dayattığı yasaklamaları içselleştirmek ve bir ben ideali oluşturmak göreviyle karşı karşıya kalacaktır. Bu ben ideali ise peşi sıra bastırmayı getirecek, narsistik konumdan vazgeçişin temelleri yavaş yavaş atılacaktır. Ben ideali, aktüel benin bir izleyicisi haline gelecek; çocuksu narsisizmle ben ideali yer değiştirecek, narsistik konumdan kaynaklı içgüdüsel haz talepleri yüceltmenin(süblimasyon) emrine girecek ve bu talepler parsiyal dürtülerin deseksüalize edilmesiyle doyuma ulaşabilecektir. (Freud,1998).

Narsisizm, Kernberg'e göre, zamansal olarak ödipal dönemden önce yaşanır. Süperego gelişimiyle bağlantılı olup nesne ilişkilerinin çekirdeğini oluşturur. Çocuksu narsisizmin aşılabilmesi, süperegonun başarılı bir şekilde oluşabilmesiyle ilişkilidir. Narsisizm, ona göre normal ruhsal gelişimin bir parçası olup zaman geçtikçe aşılması gereken bir evredir. (Kernberg, 1970; akt.: Schmidt, 2019).

Normal narsisizm, benin içinde yer alan kendiliğe libidinal bir yatırım çerçevesinde gelişir. Normal kendilikte, kendilik ve nesne tasarımlarıyla bunlarla bağlantılı duygu yatkınlıkları ve çeşitli düzeylerde kişisellikten arındırılmış ideal kendilik ve ideal nesne tasarımları bütünleşmiştir. (Kernberg, 2012) Bütünleşmenin

öncesinde kendilik ve nesne imgeleri birbiriyle yapışık haldedir. Benliğin birincil özerk işlevlerinin gelişmesi ve içgüdüsel gereksinimlerin doyurulması ve bir yandan engellenmesi sonucu kendilik ve nesne ayrımı gelişmeye başlar. Ardından içgüdüsel ihtiyaçların karşılanmasıyla gelişen iyi kendilik-iyi nesne ve engellenmeyle oluşan kötü kendilik-kötü nesne imgeleri, hafıza ve benliğin sentez yetisinin giderek gelişmesi -iyi kendilik ve nesne imgelerinin baskınlı şartıyla- bütünleşmeye başlar. (Akhtar, 2015) İyi ve kötü kendilik ve nesne tasarımlarının bütünleşik hâlde olması, kendiliğe yapılacak libidinal yatırımın, diğer bir deyişle normal narsisizmin, bir ön koşuludur. (Kernberg, 2012)

Kendiliğe yatırılan libidinal enerji kaynakları içinde ise içgüdüsel libidinal enerji kaynağı (*narsisizmin sistem içi belirleyicileri*) kendiliğin ben içindeki yapılarla, üst ben ve idle, kurduğu ilişki (*narsisizmin sistemler arası belirleyicileri*) bulunmaktadır (Kernberg, 2012).

Kendiliğin bütünleşmiş bir halde bulunması, kişinin kendi kişisel tarihini anlamlandırabilmesini sağlayıp farklı dış koşullarda kendilik ve nesne tasarımlarının hızlıca değişiminin önüne geçer. Aksi durumda geçmişte, farklı bir kendilik tasarımının aktive olduğu esnada yaşantılanan duygular hatırlanabilir fakat o anda hissedilenlere eklemeye zorluk yaşanır. Bunun sonucunda kişi, anlam bulmakta zorluk yaşar, şaşkınlık hisseder ve kendisini gerçek dışı olarak algılar. Nesne tasarımlarının tamamen iyi ve tamamen kötü şeklinde bölünmüş olması durumunda ise diğerleriyle empati kurmada zorluk ortaya çıkar. Diğerlerine yönelik algılamasında anlık olarak değişimler söz konusu olabilir (Kernberg, 2012).

Jacobson'ın (Jacobson, 1964; akt. Kernberg, 2012) normal/anormal kendilik ve kendilik saygısı/kendilik değerine dâir fikirlerine katıldığını belirten Kernberg, normal kendilik duygusunun bütünleşmiş bir kendiliğe bağlı olduğunu, kendilik saygısı/kendilik değerinin ancak bütünleşmiş bir kendiliğe yapılacak libidinal yatırımla mümkün olabileceğini ve kendilik saygısına dair düzenlemenin üstbenlik etkisinde gerçekleştiğini söyler.

Kendilik değerinin görece ilkel seviyelerinde kişinin hissettikleri arasında öfori, duygudurumdaki salınım gibi hâller bulunurken, daha olgun seviyelerinde ise görece ölçülü yaşanan duygulara eşlik eden bilişsel düzeyde içerikler bulunur.

Kendiliğe yönelik içgüdüsel nitelikte saldırgan yatırımlar da bulunduğu için, normal narsisizm ancak libidinal yatırımların ağırlıkta olmasıyla mümkün hâle gelebilir (Kernberg, 2012). Normal narsisizmi etkileyen diğer faktörler aşağıda açıklandığı gibidir.

1.İdeal Kendilik ve Ben Amaçları: Ben amaçları, ilkel ideal kendilik düzeyinden başlayıp daha gelişkin düzeye doğru ilerler. Bunlar bilinç, ön bilinç ve bilinçdışı düzeyde bulunmaktadır. Üst benin dışında, ben yapısının da eleştiriye dair bir yetisi vardır. Kendiliğin güncel durumuyla amaçlananlar arasında yaşanan gerilim kendilik değerini, diğer bir deyişle normal narsisizmi etkiler (Kernberg, 2012).

2.Nesne Temsilleri: Kriz veya kayıp hallerinde yaşanabilecek ben hizmetinde gerilemeyle iyi nesne tasarımları kendiliğe -deyim yerindeyse- bir bakım verebilir (Kernberg, 2012).

3.Üstben: Üst benin cezalandırıcı işlevi, kendilik değerinin ayarlanmasında etkilidir. Üst ben yapısı içerisinde, bebeklik ve çocukluk boyunca ideal kendilik ve ideal nesne imgelerinin birleşimi sonucunda oluşan ben ideali de bulunmaktadır. Kendiliğin ben ideali doğrultusunda hareketi kendilik değerini artırır. Ben ideali gelişimindeki bütünleşme veya yetersiz bütünleşme, kişinin ötekilerden alacağı övgüye ihtiyacı arttıracaktır (Kernberg, 2012).

4.Bedensel ve İçgüdüsel Etkiler: Kendilik değerinin artışının kaynaklarından bir diğeri, idle bağlantılı olarak, içgüdüsel ihtiyaçların çevreyle uyum içerisinde doyurulmasıdır. Kendiliğin ilk temsilleri, bedenle ve erken içgüdüsel doyumlarla yakından bağlantılıdır. Örneğin fiziksel sağlıktaki bir bozulma, narsisizmin ekonomik dengesini de değiştirecektir (Kernberg, 2012).

5.Çevresel Etkiler: Ötekilerden elde edilen libidinal nitelikteki doyum, ben amaçlarının gerçekleştirilmesi – diğer bir deyişle elde edilen başarılar-, kendilik ve üst ben yapıları arasındaki uyumun bir tezahürü olarak bulunan çevrede entelektüel ve kültürel amaçların gerçekleştirilebilmesi olumlu narsisizme yönelik yatırımda bir artış sağlar (Kernberg, 2012).

Kendiliğe yönelik libidinal yatırımdaki artış, dış ve iç gerçeklikteki nesnelere de libidinal yatırım yapabilmenin önünü açar. Sevmeye ve vermeye yönelik kapasite artar. Başkaları için endişe duyabilme söz konusu olur. Süblimasyonda artış görülür.

İçselleştirilmiş nesnelere, parçalanmış libidinal ve saldırgan nitelikteki yatırımların "gazabından" korur (Kernberg, 2012).

Kernberg (2012), narsistik patolojisi olan kişileri, patolojilerinin şiddetinin giderek arttığı bir şekilde üç gruba ayırır: Yetişkinlerde görülen normal narsisizmden narsisizmin çocuksu devresine fiksasyonun veya regresyonun söz konusu olduğu birinci grup; kendilik tasarımının nesne tasarımıyla özdeşleşmesinin ve kendilik tasarımını temsil eden dışarıdaki insanlarla/nesnelere ilişkinin ağırlıklı olduğu ikinci grup ve büyüklenmeci kendiliğin nesnelere yansıtıldığı ve ilişkinin kişinin kendi büyüklenmeci kendiliğiyle yansıtılan büyüklenmeci kendilik arasında olduğu üçüncü grup.

Birinci grubun yaşadığı içsel sorunlara çözümlenememiş ödipal çatışmaların yol açtığı şiddetli içsel yasaklamalarla bağlantılı olarak üst ben baskısı sonucunda diğerleriyle olan ilişkilerin sınırlanması ve benin süblimasyon kapasitesinin önünün kesilmesi örnek olarak verilebilir. Çözümlenememiş ödipal çatışmalar yaşantılamamak ve kendiliği korumak adına, savunmacı bir şekilde, patolojik seviyede kişilik örüntüleri kurulabilir. Birinci grubun kendiliği fikse veya regrese olmuştur, kendilikleri bütünleşiktir.

İkinci gruba örnek olarak bazı erkek eşcinsellerin ruhsal dünyası örnek olarak verilebilir. Nesne yatırımının anaklitik/erişkin karşılıklılık skalasında yer almazlar. Narsistik tipte bir ilişkilene kurarlar. Kernberg, bunu patolojik narsisizm içerisinde değerlendirse bile hem intra-psişik hem de inter-psişik düzeyde bir nesne ilişkinin hâlâ söz konusu olduğunu ekler. Nesneyle özdeşim yüzünden çarpıtılmış bir kendilik mevcuttur, kendilikleri bütünleşiktir.

Nesne ilişkisinin üçüncü grupta giderek bozulduğu, kişinin iç dünyasının odağında bir nesne ilişkisinden ziyade narsistik bir ilişkinin gündemde olduğu söylenebilir. Bu gruba narsistik kişilik bozukluğu örnek olarak gösterilebilir. Kendilikleri bütünleşiktir.

Borderline kişilik bozukluğu gösteren kişilerde ise patolojik narsisizmden ziyade nesne ilişkilerine dâir patoloji hâkimdir. Bütünleşik kendilikleri yoktur. Bir kendilik tasarımıyla özdeşim kurup nesne tasarımını dış dünyadaki insanlara yansıtılmalarının hemen ardından başka bir nesne tasarımıyla özdeşleşip başka bir kendilik tasarımını yansıtabilirler (Kernberg, 2012).

2.2 Ayrılma-Bireyleşme Süreci

Mahler'in ortaya koyduğu ayrılma-bireyleşme sürecinin optimum bir şekilde yaşanmaması, ağır kişilik bozukluklarına yol açabilir. (Akhtar, 2015) Bu süreç, 7 alt evreden oluşur.

Normal otistik Evre/uyanış evresi, doğum ve sonrasındaki ilk 2-3 ayı kapsayan bir dönemdir. Bu dönemde bebeğin temel sorunsalı bedenindeki homeostatik dengeyi korumaya yöneliktir. Tamamen kendine odaklı olan bebeği, görece uyanık hale getiren şey bedensel ihtiyaçları ve dışarıdan gelen rahatsız edici uyaranlardır. Bu aşamanın ilk alt evresi, birincil narsisizm olarak adlandırılır. Bebeğin bakım verenine yönelik farkındalığının hiçbir şekilde olmadığı düşünülür. İkinci alt evre olan sanrısız tüm güçlülük evresinde ise bakım veren ancak bebeğin ihtiyaçlarını karşıladığı zaman algılanır ki bu algı oldukça müphemdir. Bebek, ihtiyacını karşılayanın kendi içinden mi yoksa dışarıdan mı geldiğine yönelik doğru bir kavrayışa sahip değildir.

Normal simbiyotik (ortak yaşamsal) evre, yaşamdaki ilk 2-3 ay ile 5. ayları kapsayıp bu evrede bebek için önemli olan yine homeostatik dengenin korunabilmesidir. Bakım verenin varlığına yönelik müphem farkındalığı artmıştır fakat bakım verenle kendisi arasındaki farklılığı henüz tam anlamıyla kavrar gibi değildir. Bu alt evrenin sonlarına doğru bakım verenin kendisinden ayrı biri olduğuna yönelik algısının daha da gelişmesiyle beraber bölme süreci başlar; deneyimlerin iyi ve kötü şeklinde gruplandığı, ruhsal hayatın çekirdeğinin yavaş yavaş oluştuğu, biyolojik ihtiyaçların psikolojik arzuya dönüştüğü ve nesneye yatırımın yavaşça başladığı görülür.

Gerçek ayrılma-bireyleşme evresi, kendi içinde farklılaşma (5-10 ay), alıştırma (10-16 ay), yeniden yaklaşma (16-24 ay), bireyliğin pekişmesi ve coşkusal nesne sürekliliğinin başlangıcı (24-36 ay ve sonrası) olmak üzere dört alt evreye ayrılır.

Farklılaşma (*differentiation*) alt evresinde, bebeğin dikkati kendi bedenine yönelik algılarından dış dünyaya doğru ilerlemeye başlar. Bedenini annenin kucaklamasına göre şekillendirmeye çalışır. Eylemlerinde bir amaçsallık görülür. Annesi dışındaki insanların yüzlerini tanımaya yönelik bilişsel bir başarı elde eder ve

yabancı anksiyetesi oluşmaya başlar. Annenin dışındaki dünyaya duyduğu merak duygusu, bu anksiyetenin üstesinden gelmesine yardımcı olacaktır.

Alıştırma alt evresinde, bebek annesinden ayrılmaya yavaşça hazırlanıyor gibidir, dünyayı -annesinden çok uzaklaşmadan- keşfetmeye başlar. Bu evrede önemli olan annenin ihtiyaç duyulduğunda orada olmasıdır. Bu evrenin başat duygusunun ayrılık kaygısı olduğu görülür. Bu kaygı yaşandığı anda, annesine geri döner.

Yeniden yakınlaşma (*rapprochment*) alt evresinde, bebeğin nesne kalıcılığına yönelik kapasitesini geliştirmesiyle beraber annesinin -alıştırma evresinde olduğu gibi- her an orada olmasına yönelik bir ihtiyacı kalmadığı görülür. Akranlarıyla oyun oynamaya başlar. Bu dönemdeki temel endişeyi birincil bakım verenin/annenin sevgisini kaybetme oluşturur. Bu amaçla anneye tekrar yakınlaşır fakat bir yandan da annenin kendisini yutacağına, kendi kimliğini kaybedeceğine yönelik endişeler içindedir. Bu sebeple anneden tekrar uzaklaşır. Öfke ve doyumsuzluk ikilemi içindedir. Anneye yönelik yaklaşım uzaklaşma esnasında bölme mekanizması işler vaziyettedir. Kendi “yeniden yakınlaşma” sorunsalını çözümleyememiş ve dolayısıyla bebeğine sabit bir nesne olarak kendisini sunamamış bir anne/birincil bakım veren, bebeğe tahammül etmede zorluk yaşayabilir ve bebeğin bu dönemdeki krizini atlattıramamasına ve kullandığı bölme mekanizmasının kalıcı hale gelmesine neden olabilir.

Bireyliğin pekişmesi ve coşkusal nesne sürekliliğinin başlangıcı evresindeki bebeklerde, annelerinin kendilerinden ayrılma bile geri döneceklerine yönelik bir inancın sağlamlaşması sayesinde annenin yokluğuyla daha kolay başa çıkabildikleri görülür. İdeal durumda yabancı kaygısı yenilmiş, hayal kırıklığına ve belirsizliğe tolerans gösterebilme kapasitesi artmıştır. Nesne süreğenliği kapasitesinin artması ve optimum ebeveynliğin birleşimi sonucunda nesne sürekliliğinde bir gelişim görülür ve daha uzun süreli ayrılıklara görece kolay katlanabilir hale gelir. İyi ve kötü nesne ve kendilik tasarımlarının birleşimi söz konusu olup anneye/birincil bakım verene yönelik öfke duygusunun tonunda azalma görülür. Bu alt dönemde cinsler arasındaki anatomik farklılıkların fark edilmesi ve tuvalet eğitimi bir önceki dönemlere regrese olma riski yaratabilir. (Erten, 2003; Bendichen, Koch, Palombo, 2021)

2.3 Borderline (Sınırdaki) Kişilik Örgütlenmesi

"Borderline (sınırdaki) kişilik örgütlenmesi" ifadesi literatürde ilk defa 1967 yılında, Kernberg sayesinde yer bulmuştur. Bu örgütlenme içerisinde baskın olarak kimlik karmaşası, savunma mekanizması olarak bölme ve bölmeyle bağlantılı savunma mekanizmalarının kullanılması, ayrılma-bireyleşme sürecinde yaşanmış sorunlar ve bunların izdüşümü olarak düşünülebilecek kendilik ve nesne sürekliliğindeki problemler, preödüpal dönemin ödüpal döneme yönelik egemenliği ve pregenital dönem kaynaklı saldırganlık bulunur. Örgütlenme bakımından sınır düzeyde olan bir kişinin iç dünyası birbirinden farklı ve bütünleşmemiş kendilik ve nesne tasarımı ve bunların arasındaki ilişkinin tonunu belirleyen duygulanımlardan oluşur. Ruhsal dünyalarında farklı parçalar olmasına karşın yine de kendilik ve nesne tasarımları arasında bir ayrımlaşma oluşabilmiştir. Olumlu ve olumsuz kendilik tasarımları arasında yaşanan değişimlerin sıklığı yüksek derecededir. Nesneyi, kompleks bir ruhsallık halinde algılamaları çok zordur. İkircikli hallere katlanabilmeleri ve yas tutabilmeleri sınırlıdır. Sadistik üstbenliğin öncülleri olan nesne imgelerini yansıtırlar ve etrafındaki insanları birer zalim olarak algırlar. Yüksek düzeyde idealize ettikleri kendilik ve nesne tasarımları ise kendi iç dünyalarında ulaşamayacakları amaçların oluşmasına neden olur (Akhtar, 2009).

Ruhsallıkları bu örgütlenme içinde şekillenmiş insanların çatışmaları nevrotik örgütlenmedekilerden farklı olarak dizgeler arası değil dizge içidir. Nevrotik örgütlenmedeki çatışma alt benlik, benlik ve üstbenlik arasında iken; sınır örgütlenmedeki çatışma benlik/kendilik içerisinde kendisini gösterir. (Odağ, 1999)

Sınır kişilik örgütlenmesi içerisinde yüksek düzey ve düşük düzey olmak üzere iki grup bulunur. Yüksek düzey içerisinde sadomazoşistik, bağımlı, histriyonik, narsisistik kişilik bozuklukları ve siklotimi bulunurken; düşük düzey içerisinde ise paranoid, şizoid, şizotipal, borderline, anti-sosyal, hipomanik kişilik bozuklukları ve kötücül/habis narsisizm sendromu, hipokondriya bulunur (Kernberg, 2001).

Düşük düzeyden yüksek düzeye doğru benin dış ve iç dünyadan gelen akışı düzenleme kapasitesinde, ben-üst ben ayrımında, insanlarla ilişkinin tutarlılığında, ben bütünleşmesinde, suçluluk duygusu yaşayabilme ve yas tutabilmede artış görülürken; üstbenliğin sadistik karakterinde, davranışları kontrol etmede yaşanan

zorlukta, kimlik dağılmasına yönelik yaşantılarda azalma görülür (Clarkin vd., 2007; Ardalı ve Erten, 1999).

Savunma mekanizmalarının kullanımı bakımından düşük düzey sınır kişilik örgütlenmeleri yoğun bir şekilde ilkel savunmaları kullanır. Daha yüksek düzeyde bulunanlar ise genellikle karşıt tepki kurma savunmasını kullanırken, çağrışımları ödipal sorunlarla ilişkili olduğunda üst düzey savunma mekanizmalarını, ödipateliyle ilişkili bir kriz durumunda ise regresyonu kullanırlar (Ardalı ve Erten, 1999). İkel savunma mekanizmalarının yoğun bir şekilde kullanımı ise mentalizasyon kapasitesinin bozulmasıyla sonuçlanmaktadır (Eizirik ve Fonagy, 2009).

Saldırganlık bütün düzeylerde söz konusu olmasına karşın, saldırganlığın hedefi, düşük düzeyden yüksek düzeye doğru gidildiğinde ötekilerden kişinin kendisine yönelebilmektedir (Ardalı ve Erten, 1999).

Yüksek düzeyde yer alan sınır örgütlenmeler, insanlarla ilişki konusunda - bu ilişki her ne kadar kendileri için kaygı yüklü olsa da- düşük düzeyde yer alan sınır örgütlenmelere göre daha çok isteklidirler. Yine de, yakınlık ihtiyaçlarını dile getirmede saldırganlığı savunmacı bir şekilde kullanmaya eğilimli olabilmektedirler. Daha düşük düzeydeki örgütlenmelere doğru ise asıl problematik saldırganlık olarak gözükmektedir (Clarkin vd., 2007). Ruhsallığı bu örgütlenme çerçevesinde işleyen kişilerin gerçeklik sınaması mevcuttur (Kernberg, 1976; akt. Ardalı ve Erten, 1999).

Akhtar (2015), sınır örgütlenme içinde değerlendirdiği bazı analizanlarının düşlemlerinin ortaklaştığını fark etmiş ve bunları “bir gün düşlemi”, “eğer düşlemi”, “urgan düşlemi” ve “uzun sarılma düşlemi” olarak adlandırmıştır. Düşlem(fantezi), kısaca kendilik ve nesne temsili arasındaki ilişkinin, dürtülere ve savunmalara paralel şekilde ilerleyen, bilinçli (gündüz düşleri) ya da bilinçdışı bir belirteci olarak tanımlanabilir. Oluşumunu benliğin sentezleyici ve yaratıcı işlevine borçludur. (Terbaş, 2021) Akhtar(2015), az önce bahsi geçen düşlemlerin kökenini ayrılma-bireyleşme döneminde yaşanan sorunların bir yansıması olarak görmekte fakat bunun yanında farklı dönemlerdeki ruhsal çatışmalara karşı bir savunma hattı olarak da kullanılabileceği ve ruhsal olarak daha az yıkıma uğramış insanların da zaman zaman bu düşlemleri getirebileceği uyarısında bulunmaktadır.

“Bir gün” düşlemi içerisindeki bir analizan, analizde sıklıkla uyumlu bir hasta olarak gözükür. Ödemeleri zamanında, öz düşünümsel etkinliği ve değişime yönelik

arzusu yoğundur. Bir süre sonra analiz odasının dışında, çok fazla şey üstlendikleri, sürekli bir erteleme içinde oldukları ve zorluklarla karşılaştıklarında yas tutmaya yönelik yetinin olmaması, dış gerçekliği ve yenilgiyi kabul etmeye yönelik isteksizlik yüzünden bu hedeflerden vazgeçerler. Umut duygusu, bir gün tüm problemlerin kendiliğinden ortadan kalkacağı veya daha da güçlenip bu problemlerle başa çıkabileceklerine yönelik inanç çerçevesinde örgütlenir. Akhtar, bu düşlemin altında yatanın, ortak yaşamsal dönemdeki annenin geçmişten şimdiye getirilerek hiçbir düşünceye ve çabaya gereksinim duymadan arzuların gerçekleşmesine duyulan ihtiyaç olduğunu belirtir.

Odaya “Eğer” düşlemi getirenlerin zihni geleceğe dair beklentilerinden ziyade geçmişe yönelik pişmanlıklara odaklıdır. Geçmişteki yaşanmış bir olay olmasaydı, şu anın çok daha farklı olabileceğine yönelik kuvvetli bir inanışları vardır. Bu düşlem o kadar kuvvetli olabilir ki analistin/terapistin dikkatinden kaçıp sorgulanmadan kalabilir. Her iki düşlemin şekillenmesinde bölme, ilkel idealizasyon ve inkar savunmaları etkin olup analizanın erken çocukluğunda zamansız bir şekilde geri çekilen annenin bakımı ve bu durumun bir yas süreciyle çalışılmaması söz konusudur.

Urgan düşlemini getiren analizanlardaki temel çatışma, kendilerine dayanak noktası olarak aldıkları bir kişiden/mekândan uzaklaşma arzusu ve bu uzaklaşmanın yaşatabileceği kaybolma duygusu olarak gözükmektedir. Bazı analizanlar ise bağlanılan kişiden/mekândan tamamen koştuklarını düşlemleyip hipomanik tarzda duygulanım ve düşünce seline kapılabilmektedir. Akhtar, urgan düşlemini getiren analizanların ruhsallıklarını alıştırma ve yeniden yaklaşma alt evrelerindeki bebeklerin yaşadıklarına benzetir. Keşfe çıkmak isterken bir yandan da her an geri dönebileceği, o dönemdeki kendi çatışmalı ruh haline katlanabilecek annenin varlığına dair bir garanti ister.

Uzun sarılma düşleminde, kişinin, ayrılacağı birine ancak yeterince uzun sarılması halinde temas açılığını doyurabileceği ve böylece o kişiden sonsuza kadar ayrılabilmesine yönelik bir fantezisi söz konusudur. Bu düşlemin altında yatan motivasyonun ise ancak yeterince iyi bir kapsanma yaşanabildiği durumda özerk işlevselliğin başlayabileceğine yönelik inanç olduğu görülür. Kişinin, anneden ayrılmak üzere olan yeniden yaklaşma alt evresindeki bir çocuk gibi anneye saldırgan bir şekilde el koyması söz konusudur.

2.3.1 Borderline kişilik örgütlenmesinde kullanılan savunma mekanizmaları

Savunma mekanizması, genel olarak benliğin katlanılması güç hislere ve olaylara karşı kendi bütünlüğünü korumak amacıyla bilinçdışının egemenliğinde yürüttüğü bir faaliyet olarak tanımlanabilir. (Freud, 1894; Öztürk, 1995; akt. Odağ, 1999) Borderline kişilik organizasyonunda temel olarak bölme (*splitting*) ve bölmenin varyasyonları olan diğer ilkel savunma mekanizmaları kullanılır. (Volkan, 2015) Kullanılan ilkel savunma mekanizmaları içinde inkar, yansıtımlı özdeşim, ilkel idealizasyon, devaülasyon, tüm güçlülük vardır (Kernberg, 2012). Klein, bu savunmaların paranoid-şizoid konumda kullanılmaya başlandığını ve bu savunmaları aşmakta yaşanabilecek zorluğun bebek altı aylık olduğunda depresif pozisyona geçişte sorun yaratabileceğini ve sonucunda ise bu savunmaların hayat boyu kullanılacağına inanmaktaydı (Willick, 1985).

Bölme: Henüz nesne sabitliğine ulaşamamış olan bebek, aynı nesneye yönelik karşıt duygularını ortalama olarak 6. aya dek bütünleştiremez (McWilliams, 2010). Algıladıklarını iyi-kötü ekseninde değerlendirmeye yönelik bir eğilim taşır. "Gelişimsel bölme" olarak adlandırılan bu dönem, teorisyenler tarafından normal gelişimin bir parçası olarak kabul edilir. Bütünleştirme ise yaşamın 6. ayında başlayıp, 36. ay civarında tamamlanır (Volkan, 2015). Bütünleştirmeyi engelleyen herhangi bir koşul durumunda ise artık bir savunma mekanizması haline gelir ve "savunmacı bölme" olarak adlandırılır. Savunmacı bölme, nesne ilişkilerine yönelik içsel çatışmanın uyandırdığı kaygıyı yatıştırmak için kullanılır (Kernberg, 1980; akt. Volkan, 2015) .

Savunmacı bölmede, kötü kendilik ve nesne tasarımları ötekine yansıtıldıktan sonra ötekinin cezalandırıcı ve engelleyici yönleri ortaya çıkar. Bu çarpıtılmış deneyimin içe atımıyla beraber sadistik süperego çekirdeğinin baskınlığı ve dolayısıyla süperegoda bütünleşme eksikliği söz konusu olur. Sadistik süperego çekirdeğinin yarattığı kaygı sonucu en başa dönülüp bir kısır döngü oluşur. Bütünleşik süperegonun olmaması ve egonun temelde bastırma mekanizmasını kullanmaması sonucunda içselleştirilen birbiriyle çelişkili talepler patolojik kişilik özelliklerinin oluşmasına neden olur. Bu zıtlık, kişilik bozukluğunun şiddetiyle beraber artmaktadır (Kernberg, 1970).

Bölmenin iki çeşit kullanımı mevcuttur. Bir kullanımında, bazı insanların tamamen kötü oldukları algılanırken diğerlerinin ise tamamen iyi oldukları algılanır. Diğer bir kullanımında ise aynı insana yönelik zaman zaman "tamamen kötü" zaman zaman "tamamen iyi" hisler beslenir (Blackman, 2004). Bölme kullanıldığında, bastırmada olduğu gibi hoşnutsuzluk yaşatan tasarımın bilinçdışına iletilmesi söz konusu olmaz. "Kötü" tasarım yine bilinç düzeyinde kalır. (Odağ, 1999)

Bölme savunması yorumlandığında kişinin regrese olması onun psikotik bir örgütlenme içerisinde olabileceğine dair bir işaret olarak değerlendirilebilecekken, benliğin güçlenmesi ve işlevselliğinin artması ise sınır örgütlenmeye dair bir işaret olarak değerlendirilebilir. (Kernberg, 1984; akt. Tükel, 2014)

İnkâr: İnkâr mekanizmasını kullanılmasıyla, iç ve dış gerçeklikten uzaklaşmanın bir yolu bulunmuş olur. İnkârın, bütün ruhsal örgütlenmelerde kullanıldığı görülür. Psikotik örgütlenmede iç ve dış gerçekliğin topyekun reddi söz konusuyken, diğer ruhsal örgütlenmelerde bu gerçeklikten kısmi bir uzaklaşma söz konusudur. Psiko-seksüel gelişimin anal dönemiyle ilişkili bir savunma mekanizmasıdır (Blackman, 2004). Anna Freud (2004), bu mekanizmanın kullanımında dış gerçekliğin tamamen göz ardı edilmediği, fantezilerin inkâr ve karşıtına çevirme savunma mekanizmalarıyla yan yana olduğunu ve fakat bunların yetişkinlik döneminde aşırı kullanımının egonun dış gerçeklikle ilişkisine zarar vererek psikoz tehlikesini gündeme taşıyabileceğini belirtmektedir. İnkârın iç gerçekliğin inkârına yol açması, kişinin acı ve yasla derinlemesine bir çalışma yapamamasına ve bu yüzden ruhsal olgunluğa ulaşamamasına neden olabilir. (Kogan, 2021)

Yansıtılmalı Özdeşim: Yansıtılmalı özdeşim, iyi ve kötü kendilik ve nesne temsillerinin bölünerek diğer bir kişiye yansıtılmasını ve yansıtılan temsilin içselleştirilmesini belirten bir savunma mekanizmasıdır (Önder, 2006). Yansıtılmalı özdeşim aynı zamanda diğer kişinin zihninin içine girmeyi ve onun ruhsallığındaki arzu edilen tarafları içselleştirmeyi de içerir. Bu durumda yansıtma ve içe atma fantezilerinin iç içe geçtiği görülür. Yansıtılan, yansıtıcının "iyi" veya "kötü" yönleri olabilir. İyinin yansıtılmasının aşırı bir duruma varması, başkalarına olan bağımlılık hissini artmasıyla sonuçlanabilir. Alıcıyı, kendisine yansıtılan doğrultusunda hareket etmeye yönelik bilinçdışı eylemler de eşlik edebilir (Spillius, Milton, Garvey, Couve, Steiner, 2011; Klein, 2004). Yansıtılmalı özdeşim mekanizması,

kendiliği istenmeyen deneyimlerden uzaklaştırmaya, nesneyi kontrol etmeye, nesneden ayrılıkla baş etmede, mevcut ruh haline ilişkin iletişim kurmaya yarar (Auchincloss, Samberg, 2012; Ferro, 2006). Yansıtımlı özdeşim mekanizmasını bebeğin erken dönemindeki ruhsallığında arayan Klein(2004), bebeğin sütü emmesiyle içe atma mekanizması, dışkılama işleviyle yansıtma mekanizması arasında bir ilişki olduğunu vurgular. Bebek, süt emdiği esnada annenin kişiliğinin iyi parçalarına zorla el koyduğuna yönelik bir fantezi içindedir. Dışkılama esnasında ise kendi kişiliğinin kötü parçalarını annenin içine sokar. Anne(nesne) böylece kötü kendilik parçası olarak deneyimlenir.

Yansıtımlı özdeşleşme, kendisine bu yansıtılanları kapsayacak ve kendi düşlemesini (rêverie) kullanacak bir ötekine gereksinir (Ferro, 2006). Duyguları kapsanamayan bir bebeğin merak duygusu sekteye uğrar. Yansıtılması gereken duygularıyla baş başa kalan bebek, bu duyguları yönetemez hale gelir. Bebekte ölüm dürtüsü hâkim gelmeye başlar ve nefretini bütün hissettiği duygulara yöneltir ve yansıtımlı özdeşimin aşırı düzeyde kullanımı söz konusu olur (Bion, 2015).

Kendilik tasarımının ve iç dünyada kapsanamayan dürtülerin yansıtılması daha çok sınır ve zaman zaman regrese olabilen nevrotik örgütlenmelerde söz konusu olurken; nesne tasarımının ve üstbenliğin yansıtılması ise genellikle nevrotik örgütlenmelerde görülür. (Goldstein, 1991; akt. Tükel, 2014)

Yansıtımlı özdeşimin kullanımını, sınır örgütlenme söz konusu olduğunda, benlik sınırının muğlaklığı daha da kolaylaştırır. İç-dış, kendilik-nesne tasarımları gibi ikililer arasındaki ayrımlar belirgin değildir. Yansıtılan ögeler, preödüpal dönem kaynaklı olup var oluşun çığ formları söz konusudur. Yansıtma işleminden sonra kişide içsel bir rahatlama duygusu söz konusu olmaz; nesne üzerinde kontrol çabası devam eder. (Odağ, 1999).

Bu mekanizmayı daha fazla açıklayabilmek için Grosz'un (2019) Peter ismini verdiği analizi düşünülebilir. Peter, kendisine bir intihar sonrasında yönlendirilen 27 yaşında ve güncel semptom olarak depresyon yaşıyan bir yapı mühendisidir Haftada beş kere sıklıkla analize başlamıştır. Analizinin ilk dönemlerinde analistiyle oldukça uyumlu gözükür fakat ilerleyen süreçte giderek içine kapanmaya, analistinden uzaklaşmaya ve sonra aniden analize gelmemeye başlar. Benzer bir örüntüyü diğerleriyle olan ilişkilerinde de yaşamıştır. Grosz, iki ay sonra Peter'ın

nişanlısından Peter'in intihar ettiğine dair bir mektup alır. Mektup aslında Peter tarafından yazılmıştır. Altı ay sonra Grosz'un telesekreterine Peter tarafından, ölmediğini ve tekrar görüşmek istediğini belirten bir mesaj bırakılır. Sürece tekrar başladıklarında Peter, o güne dek tanışmadığı ve kendisi iki yaşındayken annesinden ayrılan biyolojik babasını bulur. Babasından, mutsuz ve cehennemi bir evlilikleri olduğunu ve ancak alkol içerek kendilerini sakinleştirmeye çalıştıklarını; annesinden ise Peter'a fiziksel şiddette bulduklarını öğrenir.

Grosz, Peter'in bunları duyduktan sonra bir derece de olsa rahatlamış olduğunu çünkü o güne dek hissettiği belli belirsiz korku duygusunun sonunda bir nedene bağlanabilmiş olduğunu söyleyip Peter'la ilgili formülasyonunun, insanlara kendisi için tehlikeli sonuçları olabileceğini düşünerek bağlanmadığını, onları travmatik olabilecek bir şekilde terk ettiğini ve kendisini ancak bu şekilde muktedir hissedebileceği şeklinde değiştiğini belirtir.

Yukarıda bahsi geçen vaka sunumunda, analizanın kendisine uygulanan şiddeti içselleştirdiği ve ilişkisel senaryolarında kapsamakta zorlandığı zayıf/muhtaç kendilik tasarımını diğerlerine yansıtma özdeşim yoluyla iletmediği düşünülebilir.

İdealizasyon: Klein, idealizasyon olarak adlandırdığı savunma mekanizmasının, bölme ve yansıtma özdeşim mekanizmalarının kullanımı sonucunda oluştuğunu; bu mekanizmayı bütün çocukların ve bazı yetişkinlerin kullandığını ifade etmiştir (Heimann, 1942; akt. Auchincloss, Samberg, 2012). Çifte değerliliğin getirdiği çelişkiyi kapsamakta zorlanan ruhsallık içindeki insanların kullandığı bir mekanizmadır. (Kogan, 2021) Reich, Jacobson, Klein ve Rosenfeld'in görüşlerini birleştiren Kernberg ise, daha alt düzey patolojilerin kullandığı idealizasyon türü için ilkel idealizasyon terimini önermiş ve bu mekanizmayı, yine Klein gibi düşünerek, bölme mekanizması temelinde işleyen ve sınır örgütlenmedeki insanların kullandığını söylemiştir. (Kernberg, 1974; akt. Auchincloss, Samberg, 2012). Kernberg, idealizasyonun üç tipini tanımlamıştır.

a) İlkel idealizasyon: Ruhsallığında paranoid-şizoid konumun egemenliği olan kişide, bölme mekanizması sonucunda oluşur. Nesne iyi ve kötü şeklinde bölünerek iyi deneyimlerin, persekütuar nesnenin saldırganlığından uzak tutulması sağlanmaya çalışılmaktadır. Nesne için tasa duyulmamaktadır. Asıl hedeflenen tehlikeli nesnelere dolu olarak algılanan dünyaya karşı koruyucu bir kalkan

sağlamaktır. Öte yandan aynı zamanda ideal nesneyle tüm güçlü özdeşim söz konusu olduğu için bundan narsistik ihtiyaçların doğrudan bir tatmini de sağlanır. Yetersizlik hissinin getirdiği utanç duygusu da yok olur (McWilliams ve Kalem, 2010). İlkel idealizasyon kullanımının yoğunluğu doğrultusunda gerçekdışı ve tüm güçlü nesne temsilleri oluşur ve bu da ego idealinin ve süperegonun bütünleşmesini olumsuz bir şekilde engeller (Kernberg, 1967). Yansıtıcının bütün iyi yönlerinin yansıtılması ise nesnenin persekütuar olarak algılanmasına ve başka ilkel savunma mekanizmalarının da devreye girmesine sebebiyet verebilir (Heimann, 1942; akt. Auchincloss,, Samberg, 2012). Yıkıcı aşk ilişkilerinde bu mekanizmanın örneklerine rastlanabilir. İlkel idealizasyon, diğer idealizasyon türlerinin bir prototipidir (Kernberg, 1987).

b)Yas tutma ve öteki için tasalanma kapasitesinin varlığıyla bağlantılı idealizasyon: Depresif konum içerisinde bulunan nevrotik bireylerde saldırganlığın ortaya çıkardığı suçluluk duygusuna karşı reaksiyon formasyon mekanizmasının da yardımıyla bir savunma işlevi görür.

c)Normal idealizasyon: Ergenliğin sonuna doğru ulaşılır ve sevgi nesnesinin değerini gerçekçi bir şekilde değerlendirmeye dayanır. Kişisel idealler kadar toplumsal idealleri de içerir (Kernberg,1974; akt. Auchincloss,, Samberg, 2012). Yansıtılan, iyi ve kötü kendilik ve nesne imgelerinin senteziyle oluşan ego idealinin bütünleşmiş yönleridir. (Kernberg, 1987) Normal idealizasyona âşık olmak, ebeveynlik yapmak, gerçekçi hedef ve ideallerin peşinden koşma gibi deneyimler örnek olarak verilebilir (Auchincloss, Samberg, 2012).

Devaülasyon: Devaülasyon, idealizasyonun tersi olup kötü, utanç verici ve diğer negatif özellikler bir başkasına atfedilir ve böylece o kişi, bunları ona yansıtanın gözünde değeri düşer. İdealizasyon her zaman için devaülasyon tehdidini içerir. Örneğin bazı narsistik insanlar diğerlerine yönelik haset kaynaklı paranoid korkular ve başkalarına bağımlı hissettiklerinde, savunmacı bir şekilde onları değersizleştirir ve/veya tüm güçlü bir şekilde kontrol ederler. Eğer idealize nesne herhangi bir şekilde bir başarısızlık yaşarsa veya patolojik büyüklenmeci kendilik çökerse, nesne veya kendilik hızlı bir şekilde devaüle edilir (Auchincloss, Samberg, 2012).

Tüm güçlülük: Egonun gelişimini tamamlamadan önceki dönemlerde, iç dünya ve dış dünya arasındaki sınırdaki bulanıklık vardır. İç dünyada öteki henüz tam

anlamıyla bulunmamaktadır. Deyim yerindeyse dünya bebeğin çevresinde dönmektedir. Bu durumu pekiştiren faktörlerden birisi de bebeğin kendi fizyolojik ihtiyaçlarına ilişkin bakım verenlere gönderdiği işaretler sonucu talebinin anında karşılanmasıdır. Bebek kendisini bu durumda tüm güçlü konumda hisseder (Ferenczi, 1952; akt. Fenichel 1974).

Dış dünyanın getirdiği sınırlamalarla bu tüm güçlü konumdan tedrici olarak vazgeçilir. Yine de bu tüm güçlü konumun çekirdeği iç dünyada hayat boyu var olabilir. Regresyon durumlarında tüm güçlülüğün tekrar aktif hale gelebilmesi mümkündür (Fenichel, 1974). Talepleri dış dünya tarafından herhangi bir sınırlamaya tabii olmamış bir çocuk, yetişkin olduğunda özel bir insan olduğuna yönelik düşlemi devam edebilir (Blackman, 2004).

Kleinyen çerçevede tüm güçlülük, paranoid-şizoid pozisyon boyunca taşınan kaygıya karşı ve iyi deneyimleri agresyondan korumak amacıyla bebeğin savunmacı bir şekilde nesneyi tamamen iyi ve tamamen kötü şeklinde bölmesini desteklemektedir. Bölmenin bir parçası olarak bebek, iyi nesneyi tüm güçlü kılacak bir şekilde idealize eder. Yanı sıra, kötü, persekütuar nesneyi tüm güçlü bir şekilde yok ettiğine dair bir güce sahip olduğuna dair bir fantezisi sürer (Klein, 1946; akt. Auchincloss, Samberg, 2012).

2.3.2 Kimlik dağılması, gerçeklik sınaması ve benlik zayıflığı

Sınır örgütlenme, kimlik dağılmasının varlığı, gerçeklik sınamasının bozulmamış olması ve benlik zayıflığıyla karakterizedir. Kimlik dağılması, kendilik ve nesne tasarımlarının bütünleşmesindeki başarısızlık sebebiyle ortaya çıkar. Kendisini aşağıdaki gösterenler üzerinden belli eder.

-Süreğen boşluk duygusu

-Kendiliğe yönelik birbirine zıt algılamalar

-Duygusal düzeyde bir bütünlükle açıklanamayacak farklı davranışlar

-İnsanların derinlemesine ve farklı yönlerini bütünleşmiş halde algılamada zorlanma sonucu onlara dair anlatımlarının oldukça yüzeysel olması ve/veya bu anlatımların tutarsızlıklar barındırması

-Diğerleriyle olan ilişkilerde nesne ilişkilerinin niteliği olarak düşünülen derinlik/tutarlılık ve (...sıcaklık, kendini adama, ilgi ve nezaket...) empatik tutumun

olmaması. O kişiyle yaşanan ilişkiyi zaman zaman ortaya çıkabilecek zorluklar söz konusu olduğunda devam ettirebilmede yaşanan zorluk (Kernberg, 2008).

Gerçeklik sınaması ise kendilik ve dış dünya arasındaki ayrım yapabilme, algının kaynağının (iç dünya/dış dünya) tespitinin doğruluğu, kişinin o esnadaki düşüncelerini ve hislerini içinde bulunduğu topluluğun normları çerçevesinde değerlendirebilme üzerinden tanımlanabilir.

Gerçeklik sınamasının bozulmamış olmasının klinik gösterenleri içerisinde aşağıdakiler bulunur:

-Varsanı ve sanrı yoktur. Geçmiş zamanlarda bunların mevcudiyeti söz konusu olmuş ise kişi, güncel zamanda bunlarla ilgili değerlendirmesini yapabilmektedir.

-Uygun/garip duygulanım, düşünce içerikleri ve davranışlar bulunmaz.

-İçinde yaşadığı topluluğa, dışarıdan anlamsız ve garip olarak görülebilecek hislerini ve düşüncelerini derinlemesine açıklayabilme ve topluluğun kendisine yönelik şaşkınlığına dair eş duyum kurabilme yetisi vardır (Kernberg, 2008).

Benlik zayıflığının gösterenleri içinde ise dürtü kontrolünde yaşanan zorluklar; engellenmeye yönelik yaşantılara yeterli toleransın olmaması ve savunma mekanizmalarının daha çok ilkel düzeyde işlerlik göstermesi bulunur. (Odağ, 1999)

Bir sonraki bölümde, Kernberg'ün sınır örgütlenme içinde yer alan kişilik bozuklukları temelinde DSM-5'te yer alan kişilik bozukluklarından paranoid, şizoid, şizotipal, antisosyal, borderline(sınırdan), histriyonik, narsisistik ve bağımlı kişilik bozuklukları incelenecektir.

2.4 Kişilik Bozuklukları

2.4.1 Paranoid kişilik bozukluğu

DSM-5'e (APA, 2013) göre bir kişiye paranoid kişilik bozukluğu tanısı konabilmesi için aşağıda yer alan kriterlerden en az dördünün varlığı gereklidir.

1. Başkalarının kendisini sömürdüklerine, kötülük yaptıklarına, aldattıklarına yönelik düşünceleri; bunlarla ilgili yeterince kanıt olmaksızın varlığını sürdürür.

2. Çevresindeki insanların kendisine yönelik bağlılıkları ve güvenilirlikleriyle ilgili kuşkularla doludur.

3. Söylediklerinin kendisi hakkında kullanılacağını düşündüğü için çevresindeki insanlara açılmak istemez.

4. Kendisine yönelik söylenmiş sıradan sözleri ve olayları aşağılanma veya tehdit olarak yorumlar.

5. Algıladığı aşağılanma ve saygısızlık durumlarında kin besler.

6. Etrafındaki insanların kendisine yönelik davranış ve sözlerini kendi kişiliğine veya saygınlığa bir saldırı olarak yorumlayıp öfkeyle saldırır.

7. Romantik hayatındaki kişilerin kendisine yönelik sadakatiyle ilgili kuşkuları vardır.

Winnicott(2007), paranoid insanların zihinlerinin, kendi kurdukları bir sistemin tahakkümü altında bulunduğunu ve bu sistemin bütün yaşam olaylarını açıklaması gerektiğini; aksi durumda bu kişinin kendisini zihinsel bir karışıklık içinde bulup ön görülebilirlik duygusundan mahrum olacağını ifade eder.

Yaşadıkları sorunların kaynağı olarak diğerlerini ve/veya dış koşulları göstermeye yönelik bir eğilimleri bulunabilir. Kişiler arası ilişkilerinde yaşadıkları sorunlarda kendi payları üzerine düşünmek yerine diğerlerinin kendisini yanlış anladıklarını veya diğerleri tarafından kötüye kullanıldıklarını düşünebilirler. Algı ve muhakemeleri tuhaf ve kişiye özgü niteliklere bürünebilir. Kendilerinin dağılmasına neden olabilecek şiddetli hisler, delüzyonları tetikleyebilir. (Westen ve ark., 2012)

Toplum içinde %2 ile %4 sıklığında bulunmakta olup erkeklerde kadınlara göre daha sık görülür (Saydam, 2007).

2.4.2Şizoid Kişilik Bozukluğu

DSM-5'e (2013) göre, bir kişiye şizoid kişilik bozukluğu tanısı konabilmesi aşağıdakilerden en az dört kriter karşılanmalıdır.

1. İnsanlarla yakın ilişkiler kurmaya yönelik isteksizlik ve yakın ilişkiler kurmaktan hoşlanmama.

2. Etkinliklerin neredeyse hepsini tek başına gerçekleştirmeye yönelik tercih.

3. Cinsel yakınlaşmaya yönelik ilginin azlığı.
4. Etkinliklerden zevk alamama.
5. Yakın arkadaşları ve sırdaşları yoktur.
6. Başkalarının kendisine yönelik olumlu veya olumsuz söylemlerine yönelik aldırışsızlık
7. Soğuk, kopuk veya tek düze bir duygulanımları vardır.

Fairbairn(2023), şizoid insanları betimleyen özelliklere dair kökenin, oral evrede aranması gerektiğini düşünür. Bebeğin ilişki kurduğu ilk nesne, psikanalitik literatürde kısmi nesne olarak kabul edilen memedir. Bebek acıktığında bu nesne gelir, bebeği doyurur ve onu *boş* halinden kurtarıp *doldurur*. Bebek karnının doyurulmasına yönelik bir ihtiyaç içindeyken aynı zamanda bu nesneye yönelik saldırgan duygular içerisindedir. Meme kendisini doyurduğunda ve ardından yanından ayrıldığında memeyi *boşalttığına* yönelik bir düşlemsellik içerisinde olacaktır. Almak suçluluk, vermek ise kendiliğin kaybı anlamına gelir. Bu oral evreye yönelik fiksasyon, sonrasında şizoid özelliklerin yoğunlaşmasına sebebiyet verebilir.

Fairbairn(2023), herkesin ruhsallığında az ya da çok şizoid özellikler barındırdığını ve ortaya çıkan semptomların sıklığının ve şiddetinin şizoid özelliklerin derecesine göre değiştiğini ifade etmiştir.

Diğerleriyle olan ilişkilerinde yakınlıktan korkmayla yakınlığa yönelik özlem arasında içsel bir salınım yaşarlar. Ötekine yönelik sevgi ve bağlılık hissetmenin ötekilere yönelik tehlike oluşturabileceğini düşünürler. Ötekilerden uzak durmak, unutulmak, varlığının silinmesi gibi korkuları uyandırabilecekken; ötekilere yönelmek yenilip yutulmak, kullanılmak, yok edilmek gibi korkuları uyandırabilir. Onların yaşadığı bu zorluk, şizoid ikilem (*schizoid dilemma*) olarak adlandırılır. (Lingiardi ve McWilliams, 2017; Manfield, 1992) Bu şizoid ikilemin cinsel hayatlarına da yansımaları olabilir. Cinsel ilişki esnasında, karşısındaki insana kendisini bırakamama ve/veya rahatlıkla ulaşabileceği kişilere yönelik arzunun olmaması söz konusu olabilir. (McWilliams, 2010) Fantezi kurma, bir şizoidin dış dünyadan izole olmasını kendisi için katlanılır kılan bir unsur olabilir. Diğerleriyle yakın ilişkiler kurabildikleri, ötekilerin kendisini hemen fark ettiği ve onlarla kolaylıkla iletişime geçebildiği fanteziler kurabilirler. Bunları, kendisi için yaşamsal

bir önemi olması sebebiyle diğer insanlarla paylaşmaktan sakınabilir. Fantezilerine kaynak olarak aşk romanlarını ve filmlerini, gerçek yaşamdaki etkileşimleri, dini ve spiritüel faaliyetleri kullanabilirler. Böylelikle hem yalıtılmışlık duygusu ortadan kaldırılır hem de bir tür ilişki tesis edilmiş olunur. (Manfield, 1992)

İçe çekilmeye yönelik eğilimleri şiddetli olması sebebiyle daha çok tek başına çalışabilecekleri işleri tercih ederler. Daha çok kendisine benzeyen insanlarla arkadaşlık kurup, arkadaş grubu içerisinde oldukça canlı, coşkulu ve çekici olurlar. Fakat grup dağıldıktan sonra kendilerini yoğun bir şekilde bitkin hissederler. Diğerleriyle ilişkilerinde içsel/dışsal bir früstrasyonla karşılaşmaları durumunda bu ilişkiyi ani bir şekilde sonlandırmaya ve duygusal yatırımlarını çekmeye yönelik bir eğilimleri bulunur. Böylelikle hem nesneden kendilerine hem de kendilerinden nesneye yönelecek saldırganlık bertaraf edilmiş olup yas tutmaktan kaçınırlar. (Akhtar, 2015)

Şizoid kişilik bozukluğu, erkeklerde daha sık gözükür. Toplumun genelinde %5 oranında mevcuttur (Saydam, 2007). Toplumdaki şizoid insanların oranının muhtemelen daha fazla olduğunu; bu insanların bilgi saklamaya yönelik eğilimleri ve terapiye başvurma sıklığının az olması dolayısıyla gerçek oran hakkında yanılabilirliği ifade eden klinisyenler de mevcuttur. (Manfield, 1992) İşlevselliği daha iyi olan bazı şizoid insanlar ise, genellikle otuzların sonunda veya kırklarının başındakiler, terapiye/analize başvurmadan ve kendi içsel meselelerini halletmeden bir aile kuramayacaklarını fark edip bir terapi/analiz arayışına girebilirler. Bazıları ise ilişkilerde hissettikleri içsel engellenmeler, odaklanamama, cinsel problemler, kontrolünü kaybetmeye yönelik endişeler gibi sebeplerle gelir. Terapiye/analize başvurma oranında, yakınlıktan korku duygusunun artışı sebebiyle, düşük düzeydeki şizoidlere doğru bir düşme eğilimi görülebilir. (Fairbairn, 2023; Manfield, 1992) Bazı şizoid analizanlarda ise analistlerine yeterince güvenmeye başladıktan sonra şiddetli bir atalet veya hiperaktivitenin hakim olduğu görülür. (Khan, 1962)

Bu noktada yukarıda bahsi geçenleri, Grosz'un (2019) Michael olarak adlandırdığı bir vakayla somutlaştırmak önemli olabilir.

Düğününden bir hafta önce, zihnine baba olduktan sonra eşcinsel olabileceğini fark edebileceğine ilişkin düşünceler bir anda doluşan Michael, düğünden iki gün önce evlenmekten vazgeçer. Sonraki hafta ise Grosz'dan

danışmanlık için bir randevu alır. Talebinin özeti, diğerlerine bu düğünün iptal gerekçesini nasıl açıklayabileceğine ilişkin olur. Grosz, metninde, Michael'e yönelik karşı aktarımının paternal bir ton barındırmış olduğunu ve onunla yaklaşık iki saatlik bir görüşmeye rağmen içsel bir bağ kuramadığını söyler.

O dönemde yeni analizan almak için yeri olmayan Grosz, Michael'ı başka bir analiste yönlendirir. Yaklaşık yirmi yıl sonra bu analist ölür. Michael, Grosz'u tekrar arar. Grosz ile olan seansında Michael, analiz süreci boyunca ilişkilerinde hep belli bir mesafeyi koruma ihtiyacının olduğuna, diğerleriyle yakınlaşsa bile onlara güven hissedemediğine, ilişki içindeyken yok olur gibi duyumsadığına ve karşısındaki insanın sevgisinin kendisinden bir parça kopartır gibi hissettiğine ilişkin kavrayışlara ulaştığını söyler. Grosz'dan talebi ise ihtiyaç duyduğunda ona ulaşmak istediğine yönelik olur.

2.4.3 Şizotipal kişilik bozukluğu

Şizotipal Kişilik Bozukluğu tanısı konabilmesi için, DSM-5'e göre aşağıdaki kriterlerden en az beş tanesi karşılanmalıdır (APA, 2023):

1. Referans fikirleri (referans hezeyanları dışlanmalı)
2. Egemen kültürden veya alt kültür topluluğunun inançlarıyla ilgisi olmayan inançlar ve bu düşüncelerin davranışlara olan yansımaları
3. Bedensel algılar da dahil olmak üzere algıların bozulması (örn. Öyle olmamasına karşın sanki birisinin yanında olduğunu hisseme)
4. Olağandan kopuk bir düşünce ve konuşma şekli
5. Şüphencilik
6. Duygulanımın sınırlı olması veya mevcut yaşantılanan durumla ilgisiz olması
7. Çevreye uyumsuz davranış veya görünüm
8. Yakın arkadaşların ve sırdaşların olmaması veya çok az olması
9. Diğerlerine yönelik yakınlaşmada hissedilen korku duygusu ve yakınlaşmayla bu korku duygusunun azalmaması. Bu duruma, diğerlerine yönelik şüphe kaynaklı endişeler eşlik eder.

Aile geçmişleri incelendiğinde işlevsiz aileler içinde büyüdüğüleri, annelerinin bu kişilerin bebeklik dönemlerinde yıkıcı bir şekilde davrandıkları, annelerinde kişilik bozukluklarının olduğu, çocukluk çağında travmalar yaşadıkları, ailede genelde bir ölümün söz konusu olduğu ve sevilmeyen bir çocukluk yaşadıkları görülür. (Fox, 1995; Kernberg, 2000)

Şizotipal KB'den mustarip insanların diğerleriyle görünür düzeyde bir ilişki içinde olmama hali söz konusu olsa bile, onlarla gerçekleştirilen psikanalitik çalışmalar aslında diğer insanlara yönelik hislerinin bulunduğunu ve ilişki kurmaya yönelik bir çabalarının olduğunu göstermektedir. (Gabbard, 2014)

Terapiye başvuru oranları daha az olup bazıları, ancak bir yakınlarının kendilerini yönlendirmesiyle terapiye gelirler. Terapiye devam etmek için yeterince arzuya sahip olmayan bu kişiler, ailelerini yeterince çaba gösterdiklerine ikna edebilmek amacıyla, bir süre terapiye gelseler de genellikle süreçlerini yarım bırakırlar. Semptomatik şiddeti çok fazla yaşamayan başka bir grup şizotipal insanın ise yaşadıkları sorunların çözümünden ziyade, şiddetli bir şekilde hissettikleri yalnızlık duygularına bir eşlikçi arayışıyla terapiye başvurdukları görülür. (Stone, 1985)

Şizotipal kişilik bozukluğu, toplumun genelinde %3 oranında görülmekte olup akrabaları arasında şizofreni görülmesi muhtemeldir (Saydam, 2017).

2.4.4 Anti sosyal kişilik bozukluğu

DSM-5'de (2013), AKB tanısının konması için aşağıda yer alan kriterlerin en az üçünün 15 yaşından beri olması gerekir.

1. Tutuklanmayla sonuçlanan ve tekerrür eden eyleme geçişlerin bulunması
2. Sık sık yalan söyleme, takma adlar kullanma ve dolandırıcılık
3. Dürtü yönelimli olma veya geleceğe yönelik bir planın olmaması
4. Sık aralıklar halinde ötekilerle fiziksel kavgaya girişmenin veya diğerlerinin kişisel çıkarına zarar vermenin odak noktası olduğu öfkeli hal ve saldırganlık
5. Kendisinin veya etrafındakilerin can güvenliğini göz ardı etme
6. Ekonomik anlamda bir sürekliliği sağlamada sorumsuzluk

7. Diğerlerine kötü hissettirdiği davranışlar veya hırsızlıkları söz konusu olduğunda bunları görmezden gelme veya bu yaptıklarına yönelik sudan bahaneler üretmenin eşlik ettiği pişmanlıktan yoksunluk

Bu tanının ortaya konabilmesi için kişinin en az 18 yaşında olması, 15 yaşından önce toplum karşıtı davranışlar göstermiş olduğuna ilişkin kanıtların varlığı ve yukarıdaki davranışların ortaya çıkışı şizofreni ve bipolar bozukluğun mevcudiyetinden bağımsızlığı gereklidir.

Kernberg'e (2010) göre, anti sosyal kişilik bozukluğunun edilgen/asalak ve saldırgan olmak üzere iki tipi bulunur. İlk tipteki grupta yalancılık, hırsızlık, dolandırıcılık gibi davranışlar hakimken ikinci tipteki grupta ise diğerlerinin fiziki bütünlüğüne zarar veren veya bu şekilde sonuçlanabilecek davranışlar söz konusudur.

Çocukluk dönemi yaşantılarında ani kayıplara, düzensiz ve parçalanmış ailelere, istismarlara, travmalara, istikrarsızlıklara ve krizlere rastlanır. (McWilliams, 2010)

Genellikle toplum içinde güçlü bir konumda olan ve obsesyonel özellikler de yaşantılayan babalarıyla ilişkileri doyurucu olmayıp gerekli yakınlıktan uzak olur. Bazıları ise babanın gücünü kullanabilir ve sonucunda olumsuz davranışların daha kolay ortaya çıkmasına sebebiyet verir. Bazılarının babalarının oldukça dürtüsel ve tahmin edilemez oldukları görülür. (Greenacre, 1945; McWilliams, 2010)

Toplumdaki dağılımı erkeklerde %3 ile %7 arasında olup kadınlarda %1 olarak gözükmektedir (Kaplan ve Sadock, 1999).

2.4.5 Narsisistik kişilik bozukluğu

NKB, fantezide veya davranışta grandiyitenin, başkalarından onay arayışının ve empati yoksunluğunun ön planda olduğu bir yapı olarak gözükmektedir. Erken yetişkinlikte tanı konabilecek bir kişilik bozukluğudur. DSM-5'e göre bir kişiye NKB tanısı konabilmesi için aşağıdaki kriterlerden en az beşinin karşılaması gerekmektedir (APA, 2013):

1. Kendi önemini abartan bir grandiyite duygusu. (Örneğin başarılarını ve yeteneğini olduğundan daha önemli göstermek, onları abartmak.)

2. Zihnin sınırsız başarı, güç, zekâ, güzellik veya ideal aşk kavramlarıyla haddinden fazla meşgul olması.

3. Kendisinin “özel” ve eşsiz olduğuna ve kendisini ancak özel, eşsiz, yüksek statüdeki insanların/grupların anlayabileceğine yönelik bir inanç.

4. Kendisine hayran olunmasına aşırı düzeyde bir ihtiyaç.

5. İrrasyonel bir hak etme duygusu. (Örneğin taleplerinin anında karşılanması)

6. Kişilerarası ilişkilerinde sömürücülük. (Örneğin kendi amaçlarını gerçekleştirebilmek için bir başkasından faydalanmak.)

7. Empatiden yoksunluk. Diğerlerinin ihtiyaçlarını ve duygularını görmezden gelme veya bu ihtiyaç ve duygularla özdeşim kuramama.

8. Başkalarına yönelik kıskançlık hissetme veya başkalarının kendisini kıskandığına yönelik bir inanç.

9. Kibirli ve küstah tutum ve davranışlarda bulunmak.

Yukarıdaki tanı kriterlerine ek olarak, Akhtar (2016), narsisistik kişilik bozukluğundan mustarip insanların birkaç davranışsal özelliğinden bahsetmiştir.

- Grup etkinliklerine içtenlikle katılmada bir zorluğun olması

- Aile yaşantılarında çocuklarına, eşlerinden daha fazla değer verme

- Diğerlerinin yaşamla anlamlı bağ kurabilme yetilerine haset besleme ve bunun sonucunda diğerlerine yönelik küçük görme hisleri. Bu hali, yalancı bir alçakgönüllülükle maskeleyebilir.

-Başkalarından övgü alabilmek ve kendilerini rahatsız eden amaçsızlık duygusunun önüne geçebilmek için işlerine sıkı sıkıya bağlılık (sahte süblimasyon)

-Maddeci olmalarına rağmen paraya önem vermiyormuş izlenimi uyandırma

-Güncel toplumsal ve siyasal olaylara yönelik sahici olmayan bir ilgi

-Partnerleriyle yoğun duygusal bağ kurmadan yaşadıkları ve fiziksel haz odaklı cinsellik

-Rastgele cinsel ilişkiler kurma ve ensest tabusunu kabullenmede içsel bir zorluk yaşamaları sebebiyle cinsel sapkınlıklar

-Bilmediğini kabul etmekle ilgili yaşadıkları zorluk sebebiyle ancak başlık bilgileriyle sınırlı olma

-Konuşmalarını diğer insanları bilgilendirmekten çok onları etkilemek üzere düzenlemesi

Masterson (2014), kliniğe gelen narsisistik insanların üç gruba ayrılabilceğini ifade etmiştir. Birinci gruptaki insanlar doğuştan getirdikleri yetenekleri üzerinden yüzeysel toplumsal uyum geliştirenler olup kliniğe cinsel ve nevrotik semptomlar ile insanlarla kurdukları ilişkilerde sorun yaşayanlar bulunur. İkinci grupta yukarıdaki semptomlara ek olarak kişiler arası ilişkilerinde çok daha ciddi sorunlar yaşayanlar vardır. Son grupta ise ego zayıflığı sebebiyle sınır örgütlenme spektrumunun daha ilkel seviyesinde olanlar bulunur. Mükemmellik arayışları sebebiyle kendilerindeki ve başkalarındaki insani eksikliklere tahammül etmekte zorluk yaşayabilirler. (Westen ve ark., 2012) Övülmeye yönelik ihtiyaçları ve ahlaki değerlerindeki değişkenlikle bağlantılı olarak diğerlerine yalan söylemeye yönelik bir eğilimleri bulunabilir. (Akhtar, 2017)

NKB'nin toplum içerisindeki yaygınlık oranı %6.2'ye kadar çıkabilmektedir. Cinsiyet dağılımına bakıldığında ise %50 ile %75 arasında erkekler arasında daha yaygın olduğu bulgulanmıştır (Akhtar, 2016; APA, 2013).

2.4.6 Borderline kişilik bozukluğu

Aşağıdaki durumlardan en az beşini, yetişkinliğin erken dönemlerinden itibaren çeşitli yaşam alanlarında deneyimlemek. Bu deneyimler insan ilişkilerinde, kendini algılamada ve duygulanımda dengesizlik ve göze çarpar bir şekilde yaşanan dürtüsellik paralelinde yaşanır.

1. Hayali veya gerçek bir terk edilme yaşantısının gerçekleşmemesi için olağanüstü şekilde çabalamak. (Bu çerçevede intihar ve kendine zarar verici davranışlar ele alınmaz.)

2. İnsanlarla kurulan ilişkilerde idealizasyon ve devaülasyon mevcut olup bu ilişkileri tutarsız bir niteliğe sahiptir

3. Benlik algısında ya da kendilik hissiyatında belirgin ve sürekli bir şekilde yaşanan tutarsızlık.

4. Kendine zarar verme ihtimali bulunabilecek en az iki alanda kontrol edilemeyen davranışlar. (örn: para harcama, cinsellik, madde kötüye kullanımı, güvensiz araba kullanma, tıknırcasına yemek yeme. Bu noktada 5. madde göz ardı edilir.)

5. Tekerrür eden intihar girişimleri veya göz korkutmalar. Kendine zarar verici davranışlar.

6. Tepkisel duygudurumla ilişkili olarak mevcut duygulanımda dengesizlik. (Yoğun şekilde yaşanan huzursuzluk, agresyonun kolaylıkla ortaya çıkabilmesi, sıklıkla birkaç saat yaşanabilen fakat birkaç güne de yayılabilen bunaltı hissi)

7. Uzun süredir yaşanan boşluk duygusu.

8. Yaşanan durumla bağı çok zayıf olacak bir şekilde yoğun agresyon veya agresyonu kontrol etmede yaşanan zorluk.

9. Stresörler karşısında geçici paranoid düşüncelerin olması veya bu stresörlere disosiyatif tepkiler verme (APA, 2013).

Akhtar (2016), yukarıdaki tanı kriterlerine ek olarak başka davranışsal özellikler tariflemiştir.

- Kendiliklerine yönelik algılamalarının tutarsız olmasıyla bağlantılı olarak diğerleriyle ilişkilerini idealizasyon ve devaülüzasyon hattında yaşantılasalar da temelde tüm güçlü oluştaya yönelik bir hissedişleri bulunur.

-Cinsel kimlik duygularında kırılgnalık hissederler ve tek eşli ilişkilerde karşı tarafa yönelik cinsel arzularını sürdürmede zorluk yaşarlar. Cinsel sapkınlıklara eğilimleri olur.

-Toplumsal uyum yüzeysel olup eğitim ve iş hayatlarında bir düzensizlik fark edilir.

-Ahlaki değerlerinde tutarsızlık mevcuttur. Davranışlarını engellemede temel motivasyon daha çok teşhir edilme korkusu ve utanç duygusu olur.

-Kapalı gruplara yönelik bir eğilimleri bulunur. Karizmatik konuşmacılardan kolaylıkla etkilenebilirler

-Yaşantılarını siyah ve beyaz olarak görmeye yönelik bir eğilimleri bulunur.

-Düşünceleri birincil sürece kayabilse de sanatsal üretime dair bir yetenekleri varsa bu durum üretkenliğe dönüşebilir. Aksi durumda geçici psikotik ataklar yaşanır.

-Yoğun duygulanımlar ile içsel boşluk duygusu dönüşümlüdür.

Güvenli bağlanma stilini içselleştirememiş borderline kişilik bozukluğundan mustarip insanlar, diğerleriyle çok hızlı ve yoğun bir şekilde bağlanabilirler. (Westen ve ark., 2012) Bu durum, temel sorunsallarının terk edilme korkusu olmasıyla ilişkilidir. (Manfield, 1992) İnsanlarla ilişkilerinde onları bir senaryoya sokup yansıtmalı özdeşim mekanizmasının kullanımıyla onları birer “zalim”e veya bir “kurtarıcı”ya dönüştürebilir. (Westen ve ark., 2012) Borderline kişilik bozukluğunun cinsiyetler bakımından farklı tezahürleri bulunur. Örneğin erkeklerde daha çok diğerlerine tepeden bakan ve saldırgan bir tutum mevcutken; kadınlarda bir sır küpü olma ve başkalarını hafife alır şekilde derin düşünen bir görünümle karşılaşılabılır. (Akhtar, 2016)

BKB'nin toplumdaki dağılımı, başka bir kişilik bozukluğunun da eşlik ettiği insanlarda %30 ile %60 arasında; yatılı psikiyatrik tedavi görenlerde %20; poliklinik takibi yapılanlarda %10; genel toplumda ise %2 civarındadır (Kaplan ve Sadock, 1999).

2.4.7 Histriyonik kişilik bozukluğu

DSM-5'e göre, bir kişiye Histriyonik Kişilik Bozukluğu (HKB) tanısı konabilmesi için, aşağıda yer alan kriterlerden en az beşi veya daha fazlasının karşılanabilmesi ve bu kriterlere, duygusallığın aşırı düzeyde olması ve ilgi çekmeye yönelik arzunun eşlik etmesi gerekmektedir (APA, 2023).

1. İlginin merkezinde kendisi olmadığında duyulan rahatsızlık hissi
2. Diğerleriyle olan iletişimleri, cinsellik yüklü olup bu cinselliğin tonu şiddetlidir
3. Duyguları labil olup aynı zamanda yüzeyseldir
4. Dış görünümelerini diğerlerinin ilgisini çekebilmek amacıyla kullanır
5. Konuşma tarzlarında biçim bakımından bilgi vermeyi aşan bir fazlalık ve yüzeysellik, amaç bakımından karşısındakini etkileme arzusu fark edilir

6. Davranışlarında teatrallik görülür
7. Olgu ve kişilerden kolaylıkla etkilenir
8. İlişkilerinde hep daha fazla yakınlık isterler.

Fox (2015), HKB'yi hafif (*Mild and Moody*), orta (*Moderate and Theatrical*) ve ağır (*Severe and Disordered*) düzey olmak üzere üçe ayırır. Hafif düzeyde yer alanlar, yüzeyselliğin eşlik ettiği bir şekilde arkadaş canlısı, duygularını ifade etmeye yatkın, sosyal anlamda girişkendirler. Diğerleriyle ilişkileri uzun dönemli olmakla beraber bu kişilere yönelik yüksek düzeyde tepkisellikleri mevcuttur. Bu tepkisel tutum genellikle yaşanan durumla orantısızdır. Anlatımlarındaki eksiklik ve bu anlatıma eşlik eden aşırı uyarılma durumu, başkalarında onların yalan söylüyormuş olduğu izlenimini uyandırabilir. Orta düzeyde yer alan kişilerdeki yüzeyselliğin kaynaklarından biri, kendilik duygumunu hissetmede yaşadıkları zorlukla ilişkilidir. Bu sebeple, kendiliklerinin ötekiler tarafından doğrulanmasına (*validation of self*) - başka bir deyişle görülmeye- yönelik yoğun bir ihtiyaç duyarlar ve bu ihtiyaç doğrultusunda sürekli bir ilgi arayışındadırlar. Bazen bu durum bir dışlanmayla ve dışlanmanın ardından ilgi çekmeye yönelik ihtiyacın daha da artmasıyla sonuçlanır. Ağır düzeyde ise yukarıda belirtilen davranışların şiddetlendiği, bu durumun kişinin mesleki ve özel hayatına da ket vurmaya başladığı görülür.

Histriyonik kişilik bozukluğunun psikodinamiği oral saldırganlığın ağırlıklı olduğu preödipal ve bu saldırganlığın çeşitlendirdiği ödipal çatışmalar üzerine kuruludur (Kernberg, 2000). Süperego yapısı -zaman zaman özeleştiril tutumları olsa bile- güçsüzdür. (Gabbard, 2007)

Genel bir amaçsızlık ve acizlik hissi içinde olmaları, diğerleriyle olan ilişkilerinde onlardan sürekli yardım alma istekleriyle ilişkili olabilir. Öte yandan diğerleriyle ilişkilerinin dokusunda mazoşizm ve paranoyanın izlerine de rastlanabilir. (Gabbard, 2007)

Histriyonik kişilik bozukluğundan mustarip insanlarda cinsel ketlenmeler yoktur fakat cinselliği daha çok teşhircilik ve bağımlılık ihtiyaçlarını doyumak amacıyla kullanırlar. Ötekini baştan çıkarmaya yönelik hareketleri genellikle karşı tarafta bir baskı unsuru olarak hissedilir ve karşı tarafın uzaklaşmasıyla sonuçlanır. Bu davranışları bilinçdışı olarak ortaya çıkar ve bir bölünme içerisindedirler. Diğerleri kendilerine bu hareketin cinsel bir anlam taşıdığı söylediğinde şaşırırlar.

Bastırmanın çözülmeye uğraması sebebiyle birbiriyle çelişen cinsel fantezileri, birbirinin peşi sıra aktive olabilir. Anorgazmi, impotans, sevişme esnasında karşısındakine herhangi bir yakınlık hissedememe yaşayabilirler. Genellikle kaygılı ve saplantılı bağlanma stillerini içselleştirmiş olabilirler ve separasyon anksiyetesini şiddetli bir şekilde yaşayabilirler. (Gabbard, 2007;Kernberg, 2000)

Toplumda görülme sıklığı %1 ile %3 arasındadır (Saydam, 2017).

2.4.8 Bağımlı kişilik bozukluğu

DSM-5'e (APA, 2013) göre, bir kişiye bağımlı kişilik bozukluğu tanısı konabilmesi için aşağıdakilerden en az beşinin varlığı gereklidir.

1. Gündelik kararlarını bile vermekte zorlanma ve bu zorlanmayı başkalarından öğüt ve destek alarak aşma
2. Kendi yaşamlarında alması gerektiği sorumluluğu başkalarının üstlenmesine yönelik istek
3. Var olan desteklerini geri çecekleri veya diğerleri tarafından reddedilecekleri endişesiyle kendi fikirlerini ortaya koymaktan çekinme
4. Kendi kararlarına güvenmedikleri veya yapabileceklerine inanmadıkları için bağımsız bir şekilde bir işe girişmekte yaşanan zorluk
5. Başkalarının kendisine yönelik desteklerini devam ettirebilmek için hoşlanmadıkları şeyleri yapma
6. Kendisine bakamayacağını düşünmesi sebebiyle tek başına kalmak kendisini rahatsız ya da çaresiz hissettirir
7. Bir ilişkisi sonlanır sonlanmaz eskiden aldığı bakımı devam ettirebilme amacıyla başka bir ilişki arayışına girer
8. Kendisine bakamayacağını düşündüğü için, kendine bakması gereken zamanlarda ne yapacağına dair, korku duygusu egemenliğinde düşünür.

Diğerleriyle ilişkilerinde bir uyumsuzluk yaşamaları durumunda, sorumluluk karşı tarafa ait olsa bile, hızlıca özür dilemeye yönelik bir tutumları olur. Daha çok kendisinden emin görünen insanlarla bağ kurma eğiliminde olurlar. Diğerleriyle kendi kimliklerini birleştirme eğilimleri ve füzyonel arzuları bulunabilir. Bu eğilim,

gerçek veya hayali düzeyde ayrılıkları ruhsal dünyalarında işleyememeyle de ilgisi bulunur (Firestone, 1993; Millon ve ark., 2019).

İç dünyalarında, kendine yönelik ebeveynlik (*self-parenting*) yoluyla, hem nesne hem de özne konumunda olabilirler. Kendine yönelik ebeveynliğin kendini besleme (*self-nourishment*) ve kendini cezalandırma (*self-punishment*) olmak üzere iki boyutu bulunur. Kendini besleme, yaşamın erken yıllarında parmak emme, mastürbasyon gibi yollarla ortaya konabilir. Bunların dereceleri, büyüdükleri çevredeki duygusal ihmalin yoğunluğuyla orantılıdır. Yetişkinlikte form değiştirip alkol, uyuşturucu ve yemek ön plana çıkabilir. Kendini cezalandırma ise içselleştirilmiş yıkıcı sesler, öz-eleştirel tutumlar ve kendine zarar verici davranışlar aracılığıyla görülebilir (Firestone, 1993).

Toplumun genelinde %1 oranında görülür (Saydam, 2007)

2.5 Annesel Narsisizm

Psikanaliz, temellerini histerinin acısını tedavi amacıyla geliştirilmiş ve bu tedavinin kuramsal temelleri dürtü – çatışma modeli üzerine kurmuştur. Uzun yıllar boyunca bu model üzerine çalışılmış ve fakat psikanalistlerin dikkati pre-ödüpal patolojilere yönelmesiyle birlikte çocuk ve anne arasındaki ilişkilerin önemi ortaya çıkmış ve bu önemin derecesi bebek gözlemi çalışmalarıyla daha da belirginleşmiştir (Akhtar, 2009).

Laulik ve arkadaşlarının gerçekleştirmiş oldukları sistematik gözden geçirme çalışmasında, ebeveynlerde kişilik bozukluğunun varlığı, ebeveyn tutumu üzerinde bir risk faktörü oluşturabileceği belirtilmiştir (Laulik ve ark., 2013). Psikoterapiye gelen insanların birçoğunun ebeveyninde, narsisizme yönelik emareler mevcuttur. Narsistik ebeveynler, kontrolcü, suçlayıcı, bencil, diğer insanların bakış açılarına tahammülsüz, çocuklarının ihtiyaçlarına ve kendi davranışlarının çocuklarına olan etkisi konusunda duyarsız olup, onları kendilerinin bir uzantısı olarak görebilirler. (Rappoport, 2005) Bir çalışmada, narsistik kişilik özellikleriyle optimal ebeveynlik arasında negatif yönde bir korelasyon mevcut olduğu ve bunun düşük empatik tutumla bağlantılı olduğu bulgulanmıştır (Hart ve ark., 2017).

Narsistik anneler, yutucu annelik (*the engulfing mother*) ve reddedici annelik (*the ignoring mother*) hattında bulunabilir. Yutucu annelikte, çocuğun hayata dair

istekleri ve doğuştan getirdiği özelliklerinin görmezden gelinmesi ve annenin isteklerinin ön planda olması söz konusudur. Reddedici annelikte ise çocuğun anne tarafından görülmemesi ve ihtiyaçlarının karşılanmaması söz konusudur. İkisinin de çocuğun ilerleyen yaşantısında kendilik imgesi ve temel güvenlik hissiyatındaki olumsuz etkileri benzerdir (McBride, 2008).

Narsistik bir anneye sahip bir bebek, uykuda ve yemede sorunlar yaşayabilir. Saldırgan ve isyankâr davranışlarda bulunabilir. Apatik bir tutum alabilir. İkinci yaşlarına doğru ilişkiden kaçınmanın bir yolu olarak otistik spektrumda çeşitli bozukluklar geliştirebilir (Espasa, 2007).

Bakım verenin bebek açısından ilk görevlerinden biri, bebeğin fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak ve uygun kucaklamayı sağlayabilmektir. Bakım veren, çevresel destek ve benlik güvencesi sağlayarak bebeğin varoluş sürekliliğinin temellerini atar (Winnicott, D. 1960, akt. Akhtar, S. 2009).

Wright (1991), annenin çocuğuna donuk, ilgisiz, sanki görünmez bir nesneye bakıyormuş gibi duran bakışlarının çocuğun kendi narsistik düzenlemesinde olumsuz etkiler bırakacağını; kendisini sıradan ve sevilemez biri duyumsayabileceğini ifade etmiştir. (akt. Akhtar, S. 2009) Bebeğin, bakım verene yönelik saldırıları karşısında sabit durabilen, yardım sever halini sürdürebilen bir bakım veren/anne, bebeğin iyi ve kötü arasındaki gelişimsel bölmesinin normal seyirde ilerlemesine de yardımcı olmuş olur (Klein, 1940; akt. Akhtar, 2009). Annenin yaşadığı narsistik zorluklar, bebeğin anneyi içe almasında ve onunla özdeşim kurmasında sorun teşkil edebilir. Bebeğin emzirilmesi sırasında, annenin bebeğiyle narsistik bir açgözlülük kipiyle ilişki kurması sonucunda, bebek bir kimlik kaybı hissi deneyimleyebilir (Mizen, 2014). Böyle bir anne Glasser'in temel karmaşa (*core complex*) olarak tanımladığı durumu hatırlatmaktadır. Temel karmaşanın ana unsurunu, kişinin nesnesiyle arada hiçbir engel olmadan yaşamak istediği birliğe dair duyduğu kalıcı ve karşısındakinin ruhsallığını istila eden bir özlem duygusu oluşturur. Bu duygunun tatminine yönelik arayış, terk edilme ve reddedilmeden kaçışın yanı sıra; kendi yoğun ve ilkel düzeydeki öfkesinin ve kendiliğin çözülmesinin (*disintegration of the self*) getirdiği tehlikelerin kapsanmasına yönelik istekle de ilişkilidir (Glasser, 1979)

Narsisistik annelerle büyüyen kişilerle gerçekleştirilmiş bir söylem analizi çalışmasında, çocukluklarına dair eksik çocukluk (*incompetent childhood*), yalnız çocukluk (*isolated childhood*) ve inkar edilen çocukluk (*denied childhood*) olarak üç ayrı tema ortaya çıkmıştır. Yetersiz çocukluk temasında çocuğun anne tarafından yeterli görülmediği ve herhangi bir şeyi yapmakta başarısız olacağına yönelik inançsızlığın; yalnız çocukluk temasının içinde çocuk gelişimi için gerekli olan (oyun, hobiler, arkadaşlar) elementlerin anne tarafından reddedildiği ve annenin kontrolü dahilinde eve hapsedilme; inkar edilen çocukluk temasında ise çocuğun anne tarafından bir yük ve yoluna çıkan bir engel olarak algılandığı ve bu yüzden ihmal edildiğine yönelik temaların olduğu görülmüştür (Määttä ve Uusiautti, 2020).

Böyle bir ortamda büyümenin sonucunda diğerlerini memnun etmeye yönelik bir gayret, boyun eğici davranışlar, başkalarının kendilerine yönelik düşündükleri ve hissettiklerine yönelik bir endişe, sıklıkla depresif ve endişeli, diğerlerinin bakış açılarını ve deneyimlerini anlamada zorluk, kişiler arası problemlerde başkalarına suçlama görülebilir. Kararlarını diğerlerinden bağımsız şekilde aldıklarında bencil olarak suçlanabileceklerinden endişe duyabilirler (Rappoport, 2005).

Bir çalışmada, ebeveynlere yönelik algılanan empatik tutum ve sevginin tutarlı olması ile katılımcıların işlevsellikleri ve psikolojik rahatsızlıkları arasında bir ilişkinin olduğu görülmüştür (Trumpeter, Watson, Leary ve Weathington, 2008).

Başka bir çalışmada, hem babaların hem de annelerin narsisistik özelliklerinin çocuklarında depresyon ve anksiyeteye ilişkin semptomlara neden olduğu ortaya çıkmıştır (Dentale ve ark., 2015).

Anneden algılanan narsisizm ve depresyonla, çocuğun narsisistik kişilik örgütlenmesi geliştirmesi arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, annelerini narsisistik olarak algılayan kişilerin, büyüklenmeci narsisizmden çok kırılabilir narsisizm hattında yüksek puan aldıkları bulunmuştur (Türker, 2018).

Tüm bunların yanında ebeveynler arasındaki ilişkinin yerini göz ardı etmemek gerekmektedir. Anneyle her anlamda iş birliği içinde olan bir baba, annenin çocuğuna gerekli bakımı verebilmesini de kolaylaştırır. (Akhtar, 2015)

2.6 Mentalizasyon

Mentalizasyon, bir insanın hem kendi hem de başkalarının zihinsel durumunu kavrayabilme kapasitesine işaret etmektedir. Mentalizasyon kapasitesi sayesinde kendimizin ve başkalarının ihtiyaçlarını, arzularını, amaçlarını anlayabilir hale geliriz. (Aslan, S., & AE, A.,2010) Mentalizasyon, kendilik hissini sürdürülmesine yardımcı olur. Mentalizasyonda yaşanan başarısızlık, eylemlerinin failinin kendisi olduğuna yönelik inançsızlığa, kimlik dağılmasına, uyumsuzluk hissine, boşluk duygusuna, beden imgesinde karmaşaya, cinsiyet disforisine sebep olur. (Fonagy, P., & Bateman, A. W. (2007)

Mentalizasyonun söz konusu olabilmesi için öncelikle bir başkasının kendisinden bağımsız bir zihne sahip olduğuna ve dünyayı kendisinden farklı bir perspektifte görebildiğine yönelik bir kavrayışa sahip olunması gerekmektedir (Chaplan, 2014).

Mentalizasyon temel olarak açık ve gizil olmak üzere iki düzeyde gerçekleşmektedir. Açık mentalizasyonda kişi kendi eylemleri, hissettikleri ve düşündükleri üzerine düşünür ve bunların altında yatabilecek sebepleri kestirebilir. Gizil zihinselleştirmede ise bilinç düzeyinde bir çaba söz konusu değildir. Ötekinin neler hissedebileceği ve düşünebileceği hakkında bilinçdışı düzeyde bir kavrayıştan bahsedilir (Hui, Traindis, 1986).

Mentalizasyonun hipomentalizasyon ve hipermentalizasyon olmak üzere iki aşırı ucu bulunmaktadır. Hipermentalizasyonda söz konusu olan kendisi ve ötekiler hakkında çok fazla, yanlış, dış gerçeklikten zaman zaman kopuk çıkarımlar söz konusuyken; hipomentalizasyonda ise somut, dış gerçeklik düzeyinde kalarak bu çıkarımların yine yanlış ve yetersiz bir şekilde yapılması söz konusudur (Bateman ve Fonagy, 2016).

Mentalizayona dair teoride, bebeğin geçmesi gerekenler içinde ruhsal eş değerklik, teleolojik ve temsili olmak üzere üç aşamanın varlığından söz edilir. Ruhsal eş değerklikte bebek, kendisi ve dış dünya arasında bir ayırım gözetmez. Diğer bir deyişle iç dünya ve dış dünya arasında bir ayırılma yoktur. Bu durum kendi zihninden geçenlerin hepsini nesnel gerçeklik olarak algılamasına neden olur. Hipomentalizasyonda gerçekleşmekte olan budur (Luyten, Campbell, Allison, Fonagy, 2020). Yaklaşık olarak dokuz aylık olmayla beraber teleolojik aşama

gelişmeye başlar ve diğerlerinin davranışlarının sonuçlarını gözlemler, bu davranışların altındaki amaçları anlayamaz fakat gözlemledikleri sonucun, bu davranışlar sayesinde olduğunu kavrayabilmeye başlar (Csibra ve Gergely, 1998). Temsili aşamada ise iç ve dış gerçeklik arasında bir ayrımlaşma yavaş yavaş oluşmaya başlar ve bu gelişim ergenlik dönemine dek devam eder (Luyten, Campbell, Allison, Fonagy, 2020; Allen ve Land, 1999).

Mentalizasyonun kökenini erken dönem anne bebek ilişkisinde buluruz. Bion'a göre, anne, kapsayıcı işlevi ve rêverieye yönelik yetisi sayesinde bebeğin ilettiklerini anlamlandırır, kendi içinde metabolize eder ve bunları bebeğe geri verir. Bu süreç sonunda bebek, annesinin kendisi için yaptığını, kendisi için yapabilmeye başlar (Blasi, V., Zanette, M., & Ferro, A., 2017). Bu noktada birbiriyle ilişkili gözükken ve mentalizasyonun temelini anlamamıza yardımcı olabilecek alfa işlevi, rêverie ve kapsayan-kapsanan kavramlarını kısaca açıklamak gerekmektedir.

2.6.1. Alfa işlevi

Bion, alfa işlevini anne ile bebek arasında karşılıklı olarak gerçekleşen yansıtmacı özdeşim sürecine dayandırır. Bebekte alfa işlevinin gelişimi, birincil bakım verenin rêverie yetisi ve engellenmeye yönelik tahammül kapasitesiyle yakından ilişkilidir. Bebek, tahammül edemediği beta ögelerini birincil bakım verene – ki genellikle annedir- yansıttığında, annenin bunları kendi içerisinde yeterli bir süre boyunca içerisinde tutabilmesi gerekmektedir. İşlenmemiş duyumsal izlenimler olan beta ögeleri, annenin alfa işlevi sayesinde alfa ögeleri haline gelir ve bunlar bebeğe geri verilir, diğer bir deyişle aynalanır. Bu aynalama, bebeğin o andaki duygusal tonuyla eş değerde olması gerekir ve bebeğin aynalanan duygunun kendi hislerinin olduğunu anlayabilmesi, bu aynalamanın hafif abartılı (*marked*) şekilde gerçekleşmesiyle mümkündür. (Fonagy, Bateman 2007; Halifeoğlu, 2022) Bebeğe aynalanan alfa ögeleri ise rüya görme, düşünme, hatırlama, unutma ve yas tutmada kullanılır. Alfa ögesine dönüşmemiş beta ögeleri ise varlığını eyleme geçişlerde gösterir. (Halifeoğlu, 2022) Alfa işlevi sayesinde ilkel duygular (*proto-emotions*), duyumsallık (*proto-sensation*) ve beta ögeleri resimsel ögelere (*pictogram*) ve ardından alfa ögeleri dizisine dönüşür. Oluşan alfa ögelerinin dolaylı gözlemi ise anlatılardan, eylemlerden, oyunlardan, o an bilince gelen hatıralarından vb. mümkün olabilir (Ferro, 2006). Anne, kendi kapsayamadığı zihinsel hallerini bebeğe

yansıtabilir ve annesiyle beslenme deneyimi içerisindeki bebek, annenin kaygılarını kapsamak durumunda kalabilir (Mizen, 2014). Annenin bebeğe projekte ettiği bu kaygılar bebek tarafından kapsanamayacak, alfa işlevinin negatifi konumunda olan omega işlevinin (Williams, 2009) kullanımıyla reddedilecek ve psikosomatik semptomlar, yeme bozuklukları gibi semptomlarla karşılaşılabilir. Bebeklik döneminde aynalamanın uygun olmamasıyla, sonradan gelişen dezorganize bağlanma arasındaki ilişkiye dair kanıtlar da bulunmaktadır (Gergely ve Watson, 1996).

2.6.2. Rêverie (düşleme)

Alfa işlevini oluşturan rêverie, gündüz düşünce benzer bir şekilde kendiliğinden ve ondan farklı olarak ruhsallıklar arası düzeyde ortaya çıkar. Anne, kendisinde mevcut rêverie yetisiyle, bebeğinin kendilik duyularını alfa öğelerine çevirerek bebeğe geri verir. Annenin rêverielerinde yaşanabilecek zorluk, bebeğin anneye ilettiği mesajların kendisine çok daha farklı bir şekilde dönüşüne ve sonucunda ise bebeğin engellenmeye yönelik toleransında bir azalmaya sebep olabilir (Halifeoğlu, 2022).

2.6.3. Kapsayan

Annenin rêverieye yönelik yetisi, onun kapsayıcı işleviyle yakından ilgilidir. Bebeğin karşılaştığı ilk kapsayıcı, kendi içsel nesnesini yansıtabildiği ve kısmi kapsayan işlevi gören memedir. İlk nesne ilişkisidir. Bebek, süreç boyunca bu kapsayıcı işlevi içe yansıtarak alfa işlevinin kuruluşunun temeli atılmış olur (Halifeoğlu, S., 2022).

2.6.4. Mentalizasyon ve birincil bakım veren

Buraya kadar yazılanlardan da anlaşılabilir gibi birincil bakım veren, mentalizasyonun gelişimi bakımından büyük önem taşır. Bir çocuğun zihin teorisi (mentalizasyon) insan davranışlarının altında yatan zihinsel temelleri değerlendirme, kritik bir şekilde onun bağlanma figürlerinin psikolojik dünyasına yönelik farkındalığının gelişmesine bağlıdır. Annenin/birincil bakım verenin çocuğa, davranışlarının altında yatanların düşünceler, duygular, inançlar ve arzular olduğunu gösterebilme kapasitesine sahip olması gereklidir. (Fonagy ve Target, 1996) Bir yetişkin olduğunda kendini ve başkalarını anlamının yolu, bebeklikte birincil

bakım verenin bebeği anlamasıyla ve sonrasında anne ile kurulan ilişkide duyguların açık bir şekilde konuşulmasıyla yakından ilişkilidir (Fonagy ve Bateman, 2007).

Bakıcının çocukla ilgili düşünceleri kötülükle dolu olması halinde, yukarıda anlatılan özneler arası süreç tehlikeye girer. Çocuk, artık nesnesinin kendisi hakkındaki düşüncelerini düşünürken veya insanların düşündüğünü fark ederken kendisini güvende hissetmez. Bağlanma süreçleri ile mentalizasyon kapasitesinin normal gelişimi için ebeveynin çocuğun zihinsel hali üzerine düşünme kapasitesi önem taşır (Fonagy, Target, 1996).

Bakım verenin, bebeğin karşılaştığı dışsal ve içsel uyaranları düzenleme, toplama ve örgütleme noktasında ona yardım edebilmesi beklenir (Akhtar, S., 2009).

Güvenli bağlanma, mentalizasyonun gelişimi için önem taşır (Fonagy, Gergely, Jurist, Target, 2018). Güvenli bağlanma sisteminin içselleştirilememesi, kendisinin ve diğerlerinin duygularını ve hissettiklerini düşünmeye ve hissetmeye yönelik kapasitenin gelişmemesine ve mentalizasyona dair mevcut yetinin kullanılmamasına neden olur (Fonagy ve Target, 2002).

Bağlanma, kısaca iki kişi arasında oluşan ve duygusal sürekliliği olan bir yapı olarak tanımlanabilir. Kişi özellikle stres altında bu bağlanma figürüne olan yakınlığını korumak ister. Bütün bağlanma teorileri, bu yapının evrimsel bir kökeni olduğunda ve türün devamlılığını sağladığında hemfikirdir (Thompson, 2022). Ainsworth'e göre güvenli, kaygılı-ikircikli, kaçınan, dezorganize bağlanma biçimleri bulunurken; Bartholomew ve Horowitz'e göre güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stilleri bulunmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Mentalizasyon gelişiminde güvenli bağlanmanın anahtar bir faktör olması ve tezin kapsamını aşmaması için burada sadece güvenli bağlanma üzerine düşünülecektir.

Güvenli bağlanma geliştiren bebekler, bağlanma figürlerini, diğer insanlara göre önceliklendirirler. Bu figürlerden ayrılıp kavuşma anıyla beraber uygun tepki verirler. Bu bağlanma figürlerine onları terk edip gitmeyeceklerine yönelik güvenleri tamdır. Bu sebeple bakım verenden ayrıldıklarında yatıştırılmada bir zorluk yaşamazlar. Güvenli bağlanma için, bakım verenin yeterince erişilebilir, bebeğe yönelik tepkilerinde tutarlı ve bebeğin neler hissedebileceğine yönelik hissiyatının gelişmiş olması önemlidir (Bowlby, 1979).

Güvenli bağlanma stilini içselleştirmiş bir çocuk/yetişkin kendisini değerli ve diğerleri tarafından sevilebilir hissederken; diğerlerine yönelik algısı ise onlara ihtiyaç duyduğunda erişebileceğine ve yardım alabileceğine yöneliktir. Zor yaşam olayları karşısında, güvenli bağlanma stillerini içselleştirememiş kişilere kıyasla, daha düşük düzeyde psikolojik stres hissederekler. Hissettiklerini diğerleriyle açık bir şekilde konuşabilir, sorunlar karşısında öfke duygusunu kontrollü bir şekilde ifade edebilirler (Belsky, 2002).

Güvenli bağlanma stilini içselleştirememiş bir çocuk, şiddeti artan bir şekilde çevresini kontrol etmek isteyecek ve bu durum bakım verenin uygun çevreyi yaratmada zorluk yaşamasına ve dolayısıyla mentalizasyonun gelişiminde olumsuz bir etki söz konusu olacaktır. (Aslan, 2010; Fonagy, Bateman, 2007). Güvensiz bağlanma geliştiren çocukların ebeveynlerinde ise genellikle psikiyatrik bulgulara rastlanılmaktadır (Fonagy, Target, 1996).

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma deseni ve kullanılan analiz yöntemleri, katılımcılar, ölçüm araçları ve işlem bölümü anlatılmıştır.

3.1 Araştırmanın Deseni ve Kullanılan Analiz Yöntemleri

Araştırma çerçevesinde katılımcıların borderline kişilik örgütlenmesinin düzeyi ile annelerinden algıladıkları narsisistik özellikler arasındaki ilişkide mentalizasyonun aracı etkisi incelenmiştir.

Mevcut çalışma ilişkisel tarama yöntemi ile yürütülmüş nicel bir çalışmadır. Araştırma verilerinin düzenlenmesi, betimsel istatistikler ve fark analizlerinin yürütülmesinde IBM 26.0 paket programı, ölçme modeli ve yapısal eşitlik modellemesi için Amos 24 uygulaması kullanılmıştır.

Veri analizi aşamasına geçilmeden önce veri analizinin ilerleyen aşamalarında sorun çıkmaması için veri kontrolü yapılmıştır. Bu sebeple öncelikle yanlış ya da eksik veri girişi olup olmadığı kontrol edilmiş, veri setinde uç değerler olup olmadığını sınaması amacı ile z skoru ve Mahalonobis uzaklığı hesaplanmıştır. Bu iki değer sonucuna göre veri setinden herhangi bir çıkarma işlemi yapılmamıştır.

Veri setinin normal dağılım sergileyip sergilemediğini sınamak amacı ile çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır (Çizelge 3.1) Darren (2010) çarpıklık ve basıklık değerinin -2 ile +2 arasında değer almasının normal dağılıma işaret ettiğini belirtmektedir. Çalışmada kullanılan ölçeklerin sırası ile çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal sınırlar içinde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda analizlerde parametrik testler kullanılmıştır.

Veri analizi süresince kullanılacak olan ölçeklerin güvenilirliklerinin belirlenmesi amacı ile Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Büyüköztürk (2020), Cronbach alfa değerinin .70 ve üzerinde olmasının ölçeğin güvenilirliğine işaret ettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda araştırma kullanılan

ölçeklerin güvenilir birer psikometrik ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (bkz. Çizelge 3.3).

3.2. Katılımcılar ve İşlem

Bu çalışma 556 katılımcı ile yürütülmüştür. Katılımcılara ilişkin demografik bilgilerin dağılımları Çizelge 3.2’de özetlenmiştir. Çizelge 3.3 incelendiğinde katılımcıların 380 (%68.0)’inin kadın, 176 (%31.5)’inin ise erkek olduğu görülmektedir.

Mevcut çalışma Gedik Üniversitesi etik kurulunun izni ile yürütülmüş (Etik kurul karar numarası:E-56365223-050.01.04-2023.137548.71-467) ve verilerin toplanması Nisan 2023-Ekim 2023 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Katılımcılardan veri toplanmadan önce kendilerinden bilgilendirilmiş gönüllü onam formunu onaylamaları istenmiştir. Onam formlarını onaylayan ve araştırmanın kriterlerini karşılayan kişiler ile veri toplama aşamasına geçilmiştir. Tüm bu süreçler kar topu örnekleme yoluyla ve elektronik ortamda tamamlanmıştır.

Çizelge 3.1: Araştırma Değişkenlerine İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değişken	Ort.	SS	Çarpıklık	Basıklık
1.AAN	45.78	12.81	.932	.494
2.AAN-E	12.02	3.09	.337	-.655
3.AAN-EL	9.94	3.52	1.028	.287
4.AAN-B	8.94	3.46	1.565	1.269
5.AAN-KM	9.92	3.61	.753	-.055
6.AAN-EBV	4.94	1.91	1.097	.873
7.MENTS	93.94	9.04	-.330	.593
8.MENTS-K	27.71	4.16	-.452	.232
8. MENTS-O	35.51	3.71	-.493	1.567
9. MENTS-M	30.71	4.10	-.517	.664
10.BKE	9.77	7.39	1.243	1.860
11. BKE-1	4.13	2.83	.778	.417
12. BKE-2	3.26	2.87	1.066	1.022
13. BKE-3	2.38	2.54	1.629	1.103

Çizelge 3.2: Demografik Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Cinsiyet	N	%
Kadın	380	68.0
Erkek	176	31.5

3.3. Ölçme Araçları

3.3.1 Kişisel bilgi formu

Katılımcılara ait kişisel bilgilerin toplanması için araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu bağlamda kişisel bilgi formunda katılımcıların cinsiyetleri sorulmuştur. Kişisel bilgi formunda çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı, katılımcıların herhangi bir sebep göstermeksizin çalışmanın herhangi bir aşamasında ayrılacakları ve elde edilen verilerin yalnızca bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacağı ve tahmini anket doldurma süresi bilgisi verilmiştir.

Araştırmaya katılabilmek için en az ilkokul mezuniyetine sahip olmak, en az 18 yaşında olmak, bugüne kadar herhangi bir psikiyatrik tedaviye, psikoterapiye, psikanalize başvurmamış olmak, nörolojik bir rahatsızlığın bulunmaması ve annenin hayatta olma gerekliliği şartları konulmuştur.

3.3.2. Anneden algılanan narsistik özellikler ölçeği

Alpay'ın(2020) oluşturduğu Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği'nde 23 madde bulunmakta olup bu maddeler 4'lü likert tipinde cevaplanmaktadır. Maddeler 5 faktöre yüklenmiş (1'den büyük özdeğer kriterine göre) ve varyansın %57.16'sını açıklamıştır. Ayrıca, yüksek KMO değeri (.94) ve anlamlı Bartlett t testi ($\chi^2= 6029,036$ $p<.001$) faktörleştirme prosedürü için örnekleme ve korelasyon yeterliliğini göstermiştir. (Alpay, Aydın, 2022)

Empati eksikliği alt boyutuna dair ifadeler (örn. “Başarısız olduğum durumlarda bana destek olur ve beni rahatlatırdı.”), toplam varyansın 17.569%'unu; *büyüklenmecilik-gösterişçilik* alt boyutuna dair ifadeler (örn. “Anneliğinin başkaları tarafından övülmesini beklerdi.”) toplam varyansın 12.120%'sini; *eleştirelilik-suçlayıcılık* alt boyutuna dair ifadeler (örn. “Onu memnun etmek çok kolaydı.”) toplam varyansın 11.258%'sini; kontrol-müdahalecilik alt boyutuna dair ifadeler (örn. “Benim kararlarımı kontrol etmeye çalışırdı.”) toplam varyansın 8.579%'ünü;

ebeveynleştirme alt boyutuna dair ifadeler (örn. “Bana bir çocuğun kaldırabileceğinden daha fazla sorumluluk verirdi.”) toplam varyansın 7.415%'ini açıklamaktadır. (Alpay, Aydın, 2022)

Empati eksikliği, büyüklenmecilik-gösterişçilik, eleştirelilik-suçlayıcılık, kontrol-müdahalecilik ve ebeveynleştirme alt boyutlarının cronbach alfa değerleri sırasıyla .89, .85, .85, .89 ve .73 olarak bulgulanmış olup ölçeğin toplam cronbach alfa değeri ise .92 şeklinde tespit edilmiştir. (Alpay, Aydın, 2022)

Bu çalışmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı empati, eleştirelilik, büyüklenmecilik, kontrol-müdahale, ebeveynleştirme alt boyutları ve ölçek toplam puanı için sırası ile .85, .86, .83, .86, .70 ve .94 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Zihinselleştirme ölçeği

Dimitrijević ve arkadaşları (2018) tarafından oluşturulan zihinselleştirme ölçeğinde yer alan 28 madde, 5'li likert tipi şeklinde cevaplanmakta olup üç faktörden oluşmaktadır. Bu faktörler kendilik temelli zihinselleştirme (MentS-Self, MentS-S), ötekiler temelli zihinselleştirme (MentS-Others, MentS-O) ve zihinselleştirmeye güdülenme (MentS-Motivation, MentS-M) olarak adlandırılmıştır. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları, toplam puan için 0.84, kendilik temelli zihinselleştirme için 0.76, ötekiler temelli zihinselleştirme ve zihinselleştirmeye güdülenme için 0.77 olarak bulgulanmıştır. (akt. Törenli, Alpay, Türkkal, Bilgili, 2023)

Türkçe'ye uyarlanan ölçekte açılımlayıcı faktör analizinden sonra 15., 17. ve 28. maddelerin faktör yüklerinin 0.30'dan düşük olduğu bulgulanmış, bu 3 madde çıkarıldıktan sonra yapılan analizde, 25 maddeden teşkil olan yapının açıklanan varyansının 40.32% olduğu tespit edilmiştir. (Törenli, Alpay, Türkkal, Bilgili, 2023)

Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeğin toplam puanı bakımından 0.84, kendilik temelli zihinselleştirme bakımından 0.78, ötekiler temelli zihinselleştirme bakımından 0.80, zihinselleştirmeye güdülenme bakımından ise 0.79 olarak bulgulanmıştır. (Törenli, Alpay, Türkkal, Bilgili, 2023)

Bu çalışmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı kendilik temelli zihinselleştirme, ötekiler temelli zihinselleştirme ve zihinselleştirmeye güdülenme alt

boyutları ve ölçek toplam puanı için sırasıyla .74, .77, .60 ve .80 olarak hesaplanmıştır.

3.3.4 Borderline kişilik envanteri

Leichsenring (1999) tarafından geliştirilen Borderline Kişilik Envanteri, 53 maddeden oluşmaktadır. Toplam puan değerlendirilirken 52. ve 53. sorular dahil edilmez.(akt. Aydemir ve ark., 2016) Türkçe'ye Aydemir ve arkadaşları (2016) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması esnasında borderline kişilik bozukluğu (N=40), majör depresif bozukluk (N=35) ve şizofreniden (N=30) mustarip insanlarla çalışılmış, buna ek olarak 61 kişiden oluşan ve herhangi bir psikiyatrik teşhisi olmayan kişilerden de destek alınmıştır.

Güvenilirlik analizinde, cronbach alfa değeri bütün çalışma grubu bakımından 0.92, borderline kişilik bozukluğu grubu bakımından 0.84 şeklinde bulgulanmıştır. Borderline örgütlenme içerisinde değerlendirilebilmek için en az 15/16 kesme puanı alınması gerekliliği tespit edilmiştir. Kesme puanının duyarlılığı %80, özgüllüğü %79.3 olarak belirlenmiştir.(Aydemir ve ark., 2016)

Çalışma gruplarının aldıkları toplam puanlar incelendiğinde borderline kişilik bozukluğu grubunun 23.2 ± 8.3 ; majör depresif bozukluğu grubunun 12.3 ± 7.7 ; şizofreni grubunun 11.0 ± 8.1 ve herhangi bir psikiyatrik rahatsızlıktan mustarip olmayan grubun ise 5.1 ± 3.7 olduğu ve gruplar arasındaki puan ortalamasına yönelik farklılıkların istatistikî açıdan anlamlı ($p < 0.0001$) olduğu tespit edilmiştir. (Aydemir ve ark., 2016)

Mevcut çalışmada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ölçek toplam puanı için .89 olarak hesaplanmıştır.

Ölçekten alınan toplam puan arttıkça, sınır kişilik organizasyonundaki şiddetin de arttığı varsayılmaktadır. (Leichsenring, 1999)

Borderline Kişilik Envanteri için parsel uygulaması kullanılmıştır. Parsel uygulaması kullanılmasının sebepleri arasında ölçek maddelerinin fazla olması, tüm yapının tek bir göstergeye indirgenmesinin önüne geçilebilmesi ve böylece ölçümün hatasız şekilde gerçekleştirilmesi bulunmaktadır. Ayrıca, parsel uygulamasıyla ölçeğin toplam puanı kullanılarak hesaplanması halinde ölçülen maddelerin temsil edilen yapıya etkisinin eşit olduğuna yönelik hatalı varsayımdan kaçınılmak

istenilmiştir. Yapısal eşitlik modelinde ise örneklem sayısının, ölçek madde sayısının en az 20 katı olması gerektiği belirtilmektedir. (Kline, 2011; akt. Güler, Çetin, 2020) Elde edilen verinin modelle uyumunu sağlamak için parsel uygulaması gerçekleştirme mecburiyeti ortaya çıkmaktadır. Ölçeğin tek alt boyut olarak değerlendirilmesi ve örneklem sayısının görece büyük (n=576) olması sebebiyle parsel uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 3.3: Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Çizelge 3.2: Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Güvenirlik Analizi

Değişken	Cronbach Alfa
Anneden Algılanan Narsizm Ölçeği	.94
Empati	.85
Eleştirelilik	.86
Büyüklenmecilik	.83
Kontrol-Müdahale	.86
Ebeveynleştirme	.70
Zihinselleştirme Ölçeği	.80
Kendilik Temelli Zihinselleştirme	.74
Ötekiler Temelli Zihinselleştirme	.77
Zihinselleştirmeye Güdülenme	.60
Borderline Kişilik Envanteri	.89
Birinci Parsel	.71
İkinci Parsel	.77
Üçüncü Parsel	.75

4. BULGULAR

Araştırma desenine göre toplanan verilerin istatistiki olarak anlamlılığı test edilmiştir. Öncelikle ölçme modeline ilişkin değişkenler arası korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Bunun ardından ölçme modeline ilişkin uyum iyiliği değerleri, ölçme modeline ilişkin faktör yükleri, ölçme modeline ilişkin standart hata değerleri, ölçme modeline ilişkin t değerleri, ölçme modeline ilişkin gizil değişkenler arasındaki ilişkiler ve regresyon analizi raporlanmıştır. Ardından yapısal eşitlik modellemesi aşamasına geçilmiştir. Yapısal eşitlik modeline ilişkin uyum iyiliği değerleri tablolandırılmış ve yapısal modele ilişkin standardize edilmiş değerler şekil üzerinden sunulmuştur.

4.1. Değişkenlere Ait Standart Sapma, Ortalama ve Gözlenen Değişkenler Arası Korelasyon Değerleri

Ölçme modelinin test edilmesi aşamasına geçilmeden önce ölçme modeli oluşturan gözlenen değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları SPSS 26.0 ile hesaplanmıştır. Tüm korelasyon değerleri ve her bir değişkene ait ortalama ve standart sapma değerleri Çizelge 4.1’de sunulmuştur.

Araştırma sürecinde ele alınan gözlenen değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacı ile korelasyon analizi yürütülmüştür (Bknz Çizelge 4.1). Çizelge 4.1 incelendiğinde veri setinde bağımsız değişken olarak ele alınan anneden algılanan narsisistik özellikler ölçeği alt boyutlarından empati eksikliği ile, bağımlı değişken olarak ele alınan borderline kişilik envanteri birinci parseli arasında ($r = .24$, $p < .01$), ikinci parseli arasında ($r = .18$, $p < .05$) ve üçüncü parseli arasında ($r = .20$, $p < .01$) arasında pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. **Empati eksikliği alt boyutunda meydana gelecek bir artışın, katılımcılardaki borderline kişilik özelliklerinin düzeyinde artışla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.**

Çizelge 4.1: Ölçme Modeline Ait Gözlenen Değişkenler Arasındaki İlişkiler**Çizelge 4.1: Ölçme Modeline Ait Gözlenen Değişkenler Arasındaki İlişkiler**

Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.AANÖ-E	1										
2.AANÖ-EL	.76**	1									
3.AANÖ-B	.54**	.66**	1								
4.AANÖ-KM	.55**	.65**	.63**	1							
5.AAN-EBV	.41**	.45**	.53**	.45**	1						
6.MENTS-K	-.10**	-.10**	-.10**	-.10**	-.05	1					
7.MENTS-O	-.07	.02	-.02	.03	.13**	.31**	1				
8.MENTS-M	-.02	.08	.06	.10**	.11**	.26**	.49**	1			
9.BKE-1	.24**	.25**	.24**	.33**	.19**	-.40**	-.14**	-.12**	1		
10.BKE-2	.18**	.21**	.22**	.30**	.18**	-.32**	-.11**	.02	.70**	1	
11.BKE-3	.20**	.22**	.21**	.28**	.15**	-.35**	-.16**	.03	.70**	.70**	1
Ort	12.02	9.94	8.94	9.92	4.94	27.71	35.51	30.71	4.13	3.26	2.38
SS	3.09	3.52	3.46	3.61	1.91	4.16	3.71	4.10	2.83	2.87	2.54

Not: AANÖ-E: Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği-Empati Eksikliği alt boyutu; AANÖ-EL: Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği Eleştirelilik alt boyutu; AANÖ-B: Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği Büyüklencilik alt boyutu; AANÖ-KM: Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği Kontrol-Müdahale alt boyutu; AANÖ-EBV: Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği Ebeveynleştirme alt boyutu; MENTS-K: Zihinselleştirme Ölçeği Kendilik Temelli Zihinselleştirme alt boyutu; MENTS-O: Zihinselleştirme Ölçeği Ötekiler Temelli Zihinselleştirme alt boyutu; MENTS-M: Zihinselleştirme Ölçeği Güdülenme alt boyutu; BKE-1: Borderline Kişilik Envanteri Birinci Parsel; BKE-2 Borderline Kişilik Envanteri İkinci Parsel; BKE-3: Borderline Kişilik Envanteri Üçüncü Parsel; **p<.01

Anneden algılanan narsisistik özellikler ölçeği alt boyutlarından eleştirelilik ile bağımlı değişken olarak ele alınan borderline kişilik envanteri birinci parseli arasında ($r = .25, p < .01$), ikinci parseli arasında ($r = .21, p < .05$) ve üçüncü parseli arasında ($r = .22, p < .01$) pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. **Eleştirelilik alt boyutunda meydana gelecek bir artış, katılımcılardaki borderline kişilik özelliklerinin düzeyinde artışla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.**

Anneden algılanan narsisistik özellikler ölçeği alt boyutlarından büyüklenmecilik ile bağımlı değişken olarak ele alınan borderline kişilik envanteri birinci parseli arasında ($r = .24, p < .01$), ikinci parseli arasında ($r = .22, p < .05$) ve üçüncü parseli arasında ($r = .21, p < .01$) pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. **Büyüklenmecilik alt boyutunda meydana gelecek bir artışın katılımcılardaki borderline kişilik özelliklerinin düzeyinde artışla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.**

Anneden algılanan narsisistik özellikler ölçeği alt boyutlarından kontrol-müdahale ile bağımlı değişken olarak ele alınan borderline kişilik envanteri birinci parseli arasında ($r = .33, p < .01$), ikinci parseli arasında ($r = .30, p < .05$) ve üçüncü parseli arasında ($r = .28, p < .01$) pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. **Kontrol-müdahale alt boyutunda meydana gelecek bir artışın, katılımcılardaki borderline kişilik özelliklerinin düzeyinde artışla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.**

Anneden algılanan narsisistik özellikler ölçeği alt boyutlarından ebeveynleştirme ile bağımlı değişken olarak ele alınan borderline kişilik envanteri birinci parsel, ($r = .19, p < .01$), ikinci parsel ($r = .18, p < .05$) ve üçüncü parseli arasında ($r = .15, p < .01$) pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. **Ebeveynleştirme alt boyutunda meydana gelecek bir artışın katılımcılardaki borderline kişilik özelliklerinin düzeyinde artışla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.**

Veri analizinde aracı değişken olarak ele alınan mentalizasyon ölçeği alt boyutlarından kendilik temelli zihinselleştirme, borderline kişilik envanteri birinci parsel ($r = -.40, p < .05$), ikinci parsel ($r = -.32, p < .05$) ve üçüncü parseli ile ($r = -.35,$

$p < .05$) negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ötekiler temelli zihinselleştirme ile borderline kişilik envanteri birinci parsel ($r = -.14$, $p < .05$), ikinci parsel ($r = -.11$, $p < .05$) ve üçüncü parseli ile ($r = -.16$, $p < .05$) negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Mentalizasyona motivasyon ile borderline kişilik envanteri birinci parsel ($r = -.12$, $p < .05$) arasında negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. **Bu sonuçtan hareketle kendilik temelli ve ötekiler temelli zihinselleştirmede meydana gelecek bir artışın, katılımcıların borderline kişilik özelliklerinin düzeyinde azalışla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.**

Empati eksikliği ve veri analizinde aracı değişken olarak ele alınan mentalizasyon ölçeği kendini mentalize etme arasında ($r = -.10$, $p < .01$) negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. **Empati eksikliğinde yaşanacak bir artışın, katılımcıların kendilik temelli zihinselleştirmeleri düzeyinde azalışla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.**

Eleştirelilik ile veri analizinde aracı değişken olarak ele alınan mentalizasyon ölçeği kendilik temelli zihinselleştirme ile ($r = -.10$, $p < .01$) negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. **Eleştirelilikte yaşanacak bir artışın, katılımcıların kendini mentalize etme düzeyinde azalışla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.**

Büyükleme ile veri analizinde aracı değişken olarak ele alınan mentalizasyon ölçeğinin kendilik temelli zihinselleştirme alt boyutu ile ($r = -.10$, $p < .01$) negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. **Büyüklemede yaşanacak bir artışın kendilik temelli zihinselleştirme düzeyinde azalışla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.**

Kontrol-müdahalecilik ile veri analizinde aracı değişken olarak ele alınan mentalizasyon ölçeği kendilik temelli zihinselleştirme ile ($r = -.10$, $p < .01$) negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve zihinselleştirmeye güdülenme ile ($r = .10$, $p < .05$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. **Kontrol-müdahale alt boyutunda yaşanacak bir artışın kendilik temelli zihinselleştirmede azalışla, zihinselleştirmeye motivasyon düzeyinde ise artışla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.**

4.2. Ölçme Modeli Sonuçları

Bu aşamada ölçme modelinin veri setine uyumu test edilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır. Ölçme modeli analizinde χ^2 /serbestlik derecesi (df). Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA), Standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü (SRMR), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Uyum İyiliği İndeksi (GFI), Normlaştırılmış Düzeltilmiş Uyum İyiliği (AGFI) ve Normlaştırılmış Uyum İyiliği İndeksi (NFI) gibi uyum iyiliği indeksleri incelenmiştir. Bu uyum indeksleri ile ilgili olarak χ^2 /df oranının 3 ya da daha düşük değerde olması, RMSEA ve SRMR değerinin .08'den düşük olması ve CFI değerinin .90'dan yüksek olması iyi bir uyum değerine işaret ettiği kabul edilmektedir (Hoe. 2008). NFI ve IFI ve GFI değerlerinin .90'dan yüksek olması kabul edilir uyum iyiliğini temsil etmektedir (Schermelleh-Engel ve ark. 2003). Bu bağlamda ilk olarak revize edilmemiş ölçme modeline ilişkin uyum iyiliği değerleri Çizelge 4.2'de, revize edilmiş ölçme modeline ilişkin parametre değerleri Çizelge 4.3'de sunulmuştur. Çizelge 4.2 incelendiğinde ölçme modelinin veri setine yeterince uyum iyiliği sağlamadığı anlaşılmaktadır. Lisrel 8.80 programının ürettiği öneriler doğrultusunda ölçme modelinde bazı madde hataları birbirleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu düzeltmeler neticesinde modelin veriye uyum gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Revize edilmiş ölçme modeli uyum iyiliği değerleri Çizelge 4.3'de sunulmuştur.

4.3 Ölçme Modeli İçin Uyum İyiliği Değerleri

Ölçme modeline ilişkin uyum iyiliği değerleri Çizelge 4.2'de verilmiştir.

Çizelge 4.2: Revize Edilmemiş Ölçme Modeline İlişkin Uyum İyiliği Sonuçları

Uyum Ölçüsü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Değer	Yorum
sd			268.5541	
/sd	2	5	6.55	Yetersiz Uyum
RMSEA	0<RMSEA<.05	.05<RMSEA<.10	.0100	Yetersiz Uyum
SRMR	0<SRMR<.05	.05<SRMR<.08	.092	Yetersiz Uyum
AGFI	.95<AGFI<1	.90<AGFI<.95	.87	Kabul Edilebilir
CFI	.95<CFI<1	.90<CFI<.95	.91	Kabul Edilebilir
NFI	.95<NFI<1	.90<NFI<.95	.92	Kabul Edilebilir
GFI	.95<GFI<1	.90<GFI<.95	.92	Kabul Edilebilir

Çizelge 4.2 incelendiğinde ölçme modelinin veri setine yeterince uyum iyiliği sağlamadığı anlaşılmaktadır [$\chi^2(41, N= 559) =268.55$, $\chi^2 /sd =6.55$. RMSEA= 0.100, SRMR= 0.092, CFI = 0.91, GFI= 0.92, AGFI = 0.7 IFI = 0.92]. Lisrel 8.80 programının ürettiği öneriler doğrultusunda ölçme modelinde bazı madde hataları birbirleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu düzeltmeler neticesinde modelin veriye uyum gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Revize edilmiş ölçme modeli uyum iyiliği değerleri Çizelge 4.3’de sunulmuştur [$\chi^2(41, N= 559) =102.22$, $\chi^2 /sd =2.62$, RMSEA= 0.054, SRMR= 0.043, CFI = 0.95, GFI= .93, NFI = 0.93, IFI = 0.95].

Çizelge 4.3: Revize Edilmiş Ölçme Modeline İlişkin Ölçme Modeli Sonuçları

Çizelge 4.3: Revize Edilmiş Ölçme Modeline İlişkin Ölçme Modeli Sonuçları				
Uyum Ölçüsü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Değer	Yorum
sd			102.2239	
/sd	2	5	1.87	İyi Uyum
RMSEA	0<RMSEA<.05	.05<RMSEA<.10	0.054	İyi Uyum
SRMR	0<SRMR<.05	.05<SRMR<.08	0.043	İyi Uyum
AGFI	.95<AGFI<1	.90<AGFI<.95	.95	İyi Uyum
CFI	.95<CFI<1	.90<CFI<.95	.97	İyi Uyum
NFI	.95<NFI<1	.90<NFI<.95	.97	İyi Uyum
GFI	.95<GFI<1	.90<GFI<.95	.97	İyi Uyum

Çizelge 4.3 incelendiğinde, yürütülen revizyonlar modelin uyum iyiliği değerlerinde olumlu yönde iyileşmelere yol açmıştır. Bununla birlikte yürütülen revizyonun uyum iyiliği değerleri üzerindeki yaratmış olduğu farkın istatistiki olarak anlamlı olup olmadığını değerlendirmek amacı ile ki-kare fark analizi yürütülmüştür (166.22, 2, $p<.05$). Revize edilmiş ölçme modeline ilişkin parametre değerleri Çizelge 4.4’de sunulmuştur. Çizelge 4.4 incelendiğinde standardize edilmiş faktör yüklerinin .42 ile .85 arasında değiştiği ve tümünün istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda ölçme modeline ilişkin gözlenen değişkenlerin gizil değişkenleri istatistiksel olarak güvenilir şekilde açıkladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte ölçme modelinin t değerleri incelendiğinde tüm t değerlerinin istatistiki olarak anlamlı sınırlar içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çizelge 4.4 incelendiğinde tüm t değerlerinin 0.05 anlamlılık düzeyinde alt sınır olarak kabul edilen 1.96 değerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla tüm maddelerin gizil değişkeni açıklamada istatistiki olarak anlamlı ve

güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Revize edilmiş ölçme modeline ilişkin gizil değişkenler arasındaki ilişkiler Çizelge 4.4’da sunulmuştur.

Çizelge 4.4: Ölçme Modeline İlişkin Faktör Yükleri, Standart Hata Değerleri ve T-Değerleri

Çizelge 4.4: Ölçme Modeline İlişkin Faktör Yükleri, Standart Hata Değerleri ve T-Değerleri	Örtük ve Gözlenen Değişkenler	Standardize Edilmemiş Faktör Yükleri	SH	t	Standardize Faktör Yük Değerleri
AANÖ-E	2.86	.37	21.00	.79	
AANÖ-EL	2.10	.54	16.74	.68	
AANÖ-B	2.83	.34	21.86	.82	
AANÖ-KM	2.84	.35	21.47	.81	
AANÖ-EBV	1.15	.64	14.57	.60	
MENTS-K	.92	.95	3.62	.42	
MENTS-O	.89	.94	3.69	.44	
MENTS-M	.20	.55	4.68	.45	
BKE-1	2.40	.28	23.53	.85	
BKE-2	2.38	.31	22.80	.82	
BKE-3	2.14	.30	22.13	.84	

Not: AANÖ-E: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği Empati Eksikliği alt boyutu; AANÖ-EL: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği Eleştirelilik alt boyutu; AANÖ-B: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği Ölçeği Büyükleme alt boyutu; AANÖ-KM: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği Kontrol-Müdahale alt boyutu; AANÖ-EBV: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği Ebeveynleştirme alt boyutu; MENTS-K: Mentalizasyon Ölçeği Kendilik Temelli Zihinselleştirme alt boyutu; MENTS-O: Mentalizasyon Ölçeği Ötekiler Temelli Zihinselleştirme alt boyutu; MENTS-M: Mentalizasyon Ölçeği Zihinselleştirmeye Güdülenme alt boyutu; BKE-1: Borderline Kişilik Envanteri Birinci parsel; BKE-2 Borderline Kişilik Envanteri İkinci parsel; BKE-3: Borderline Kişilik Envanteri Üçüncü parsel

Çizelge 4.5: Ölçme Modeline İlişkin Gizil Değişkenler Arasındaki İlişkiler

Çizelge 4.5: Ölçme Modeline İlişkin Gizil Değişkenler Arasındaki İlişkiler	1	2	3
Değişken			
1.AANÖ	1		
2.MENTS-S	-.18**	1	
3.BKE	.31**	-.24**	1
<i>M</i>	45.78	93.94	9.77
<i>SS</i>	12.81	9.04	7.39

Not: AANÖ: Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği; MENTS-S: Mentalizasyon Ölçeği; BKE: Borderline Kişilik Envanteri; **p<.01

4.4 Regresyon analizi sonuçları

Çalışmanın bu aşamasında bağımsız değişken (Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler) ve aracı değişken (Mentalizasyon) toplam puanı ve alt boyutlarının bağımlı değişken (Borderline Kişilik Envanteri) üzerinde yordayıcı etkisinin incelenmesi amacı ile çoklu doğrusal regresyon analizi yürütülmüştür. Bu bağlamda ilk olarak anneden algılanan narsisistik özellikler ve alt boyutlarının (model 1); ikinci olarak ise mentalizasyon ve alt boyutlarının (model 2) borderline kişilik özellikleri üzerindeki etkisi incelenmiştir (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6: Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Katsayıları			R ²
	B	SE _B	β	t	p	
Model 1						.11
AAN	.178	.023	.309	7.678	.000	
AAN-E	.152	.150	.064	1.014	.311	
AAN-EL	-.015	.153	-.007	-.097	.923	
AAN-B	.042	.127	.020	.332	.740	
AAN-KM	.554	.116	.271	4.763	.000	
AAN-EBV	.128	.187	.033	.684	.494	
Model 2						.18
MENTS	-.195	.034	-.239	-5.810	.000	
MENTSK	-.742	.072	-.419	-10.291	.000	
MENTSM	.306	.080	.170	3.829	.000	
MENTSO	-.192	.090	-.097	-2.141	.033	

Çizelge 4.6 incelendiğinde model 1 için anneden algılanan narsistik özelliklere ilişkin toplam puanın [$B = .309$, $t(553) = 7.678$, $p < .05$] ve AAN-KM [$B = .271$, $t(553) = 4.763$, $p < .05$] borderline kişilik özellikleri üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Model 2 için ise MENTS [$B = -.239$, $t(555) = -5.810$, $p < .05$], MENTSK [$B = -.419$, $t(555) = -10.291$, $p < .05$], MENTSM [$B = .170$, $t(555) = 3.829$, $p < .05$] ve MENTSO [$B = -.097$, $t(555) = -2.141$, $p < .05$] değişkenlerinin borderline kişilik özellikleri üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenmiştir.

4.5 Yapısal Modelin Test Edilmesi

Bu bölümde yapısal eşitlik modeline ilişkin analizler yürütülmüş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Yapısal eşitlik modeli analizinde χ^2 /serbestlik derecesi (df). Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA), Standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü (SRMR), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Uyum İyiliği İndeksi (GFI), Düzeltilmiş Uyum İyiliği (AGFI) ve Normalleştirilmiş Uyum İyiliği İndeksi (NFI) gibi uyum iyiliği indeksleri incelenmiştir. Analiz neticesinde yapısal eşitlik modelinin yeterli uyum iyiliği değerleri sunduğu belirlenmiştir [$\chi^2(40. N= 599) = 143.98$, $\chi^2 /sd = 3,59$, RMSEA= 0.71, SRMR= 0.060, CFI = 0.96, GFI= .96, NFI = 0.95, AGFI = 0.92].

4.6 Yapısal Model İçin Uyum İyiliği Değerleri

Yapısal modele ilişkin uyum iyiliği değerleri Çizelge 4.7’de sunulmuştur.

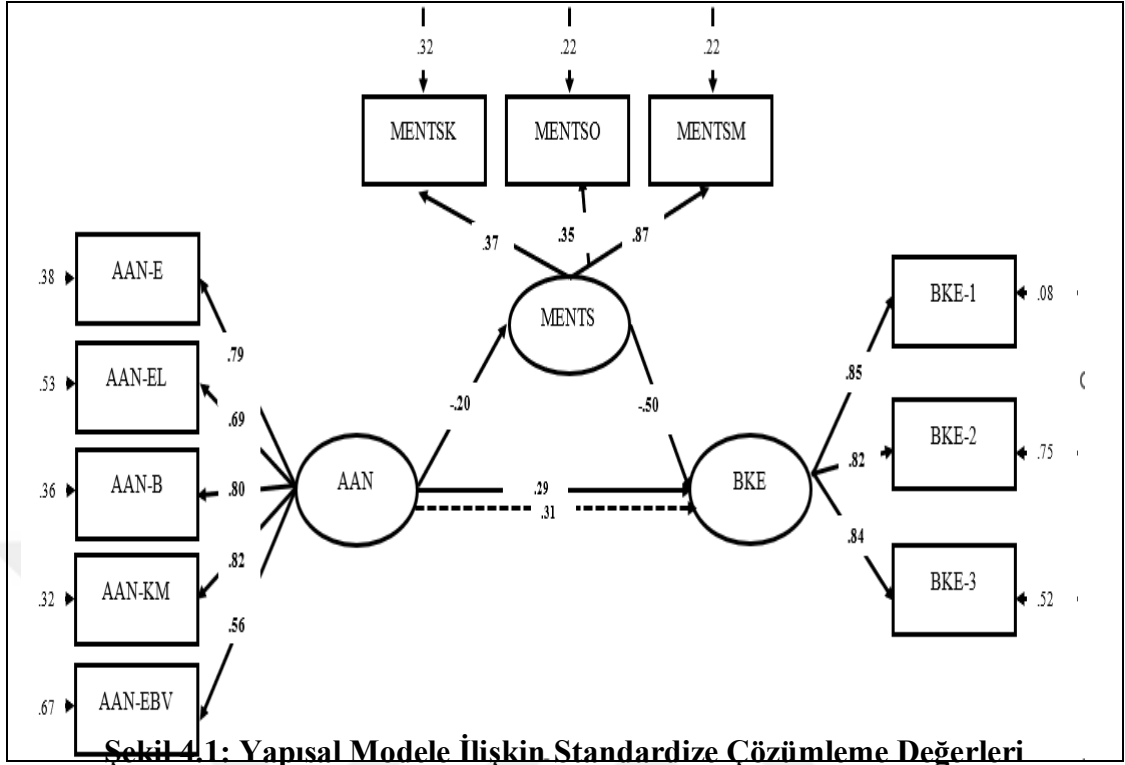
Çizelge 4.7: Yapısal Modele İlişkin Uyum İyiliği Değerleri

Uyum Ölçüsü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Değer	Yorum
sd			143.9840	
/sd	2	5	3.59	Kabul Edilebilir
RMSEA	0<RMSEA<.05	.05<RMSEA<.10	.071	Kabul Edilebilir
SRMR	0<SRMR<.05	.05<SRMR<.08	.060	Kabul Edilebilir
AGFI	.95<AGFI<1	.90<AGFI<.95	.92	Kabul Edilebilir
CFI	.95<CFI<1	.90<CFI<.95	.96	İyi Uyum
NFI	.95<NFI<1	.90<NFI<.95	.95	İyi Uyum
GFI	.95<GFI<1	.90<GFI<.95	.96	İyi Uyum

4.7 Yapısal Model İçin Çözümleme Değerleri

Yapısal eşitlik modeline ait standardize edilmiş çözümleme değerleri Şekil 4.1’de sunulmuştur.

Şekil 4.1: Yapısal Modele İlişkin Standardize Çözümleme Değerleri

Şekil 4.1: Yapısal Modele İlişkin Standardize Çözümleme Değerleri

4.8 Yapısal Model Sonuçları

Yapısal eşitlik modelinde anneden algılanan narsistik özelliklerin mentalizasyon üzerinden gerçekleşen borderline kişilik özellikleri üzerindeki dolaylı etkisi incelenmiştir. Şekil 4.1 incelendiğinde, daha önce anlamlı olan anneden algılanan narsizm ile borderline (B=.31) kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye, aracı değişken olarak mentalizasyon eklendiğinde bu ilişkinin gücünde azalma olduğu (B=.29) görülmektedir. Bu nedenle mentalizasyon değişkeninin anneden algılanan narsizm ile borderline kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte anneden algılanan narsizm ile mentalizasyon arasında (B= -.20) ve mentalizasyon ile borderline kişilik özellikleri arasında (B= -.50) negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yapısal eşitlik modeline ilişkin dolaylı etkiler incelendiğinde anneden algılanan narsistik özelliklerin mentalizasyon üzerinden gerçekleşen borderline kişilik özellikleri üzerindeki dolaylı etkisinin .10 (SH= 0.02, t= -2.92) olduğu belirlenmiştir. Yapısal modelde dolaylı etkiye ilişkin t değerinin 0.05 anlamlılık düzeyinde alt sınır olarak kabul edilen 1.96 değerinden daha yüksek olduğu dolayısıyla bu değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Yapısal eşitlik analizi neticesinde

edinilen sonuçlar, anneden algılanan narsizm ile borderline kişilik özellikleri arasında mentalizasyonun aracı etkisini doğrulamaktadır. Yapısal eşitlik modeline ilişkin son olarak açıklanan varyans değerleri incelenmiştir. Model testi sonucunda elde edilen değerler test edilen modelin mentalizasyondaki varyansın %3 (SH= 0.064, $t = -2.64$)'ünü, borderline kişilik özelliklerindeki varyansın %25 (SH= 0.097, $t = -5.13$)'ini açıkladığı belirlenmiştir.

4.9 Fark Analizleri

Son olarak katılımcıların cinsiyet sorusuna verdikleri yanıtların araştırma değişkenleri açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmadığının test edilmesi amacı ile değişkenlerin doğasına uygun olarak t-testi ve tek yönlü varyans analizi yürütülmüştür. Bu bağlamda ilk olarak 4. araştırma sorusu bağlamında cinsiyetin zihinselleştirme ölçeği toplam puanı ve alt boyutları üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığı incelenmiştir (Bknz. Çizelge 4.8). Analiz neticesinde cinsiyetin mentalizasyon [[MENTS [$t(554) = 3.520$, $p < .01$]]] üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 4.8: Cinsiyete Göre Zihinselleştirme Ölçeği'nin İncelenmesi

Çizelge 4.8: Cinsiyete Göre Zihinselleştirme Ölçeği'nin İncelenmesi							
Değişken	Grup	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
MENTS	Kadın	380	94,8684	8,54252	554	3.520	.000
	Erkek	176	91,9886	9,84218			

5. araştırma sorusu çerçevesinde cinsiyet değişkeninin anneden algılanan narsistik özellikler puanları üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma yaratıp yaratmadığının belirlenmesi amacı ile t-testi yürütülmüştür (Bknz Çizelge 4.9). **Analiz neticesinde cinsiyetin AAN [$t(554) 4.211$, $p < .01$] üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.**

Çizelge 4.9: Cinsiyete Göre Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği'nin İncelenmesi

Çizelge 4.9: Cinsiyete Göre Anneden Algılanan Narsistik Özellikler Ölçeği'nin İncelenmesi							
Değişken	Grup	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
AAN	Kadın	380	47,2316	13,43681	554	4.211	.000
	Erkek	176	42,4148	10,35780			

6. araştırma sorusunu yanıtlamak ve cinsiyet değişkeninin borderline kişilik envanteri puanları üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma yaratıp yaratmadığının belirlenmesi amacı ile t-testi yürütülmüştür. **Analiz neticesinde cinsiyet değişkeninin borderline kişilik envanteri puanları üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı sonucuna ulaşılmıştır** [$t(554) = 1.159, p > .05$].(Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10: Cinsiyete göre Borderline Kişilik Envanteri'nin incelenmesi

Çizelge 4.10: Cinsiyete göre Borderline Kişilik Envanteri'nin incelenmesi							
Değişken	Grup	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
BKE	Kadın	380	9,7947	7,36819	554	.159	.874
	Erkek	176	9,6875	7,49621			

5. TARTIŞMA

Bulgulardan hareketle, 1. araştırma sorusu çerçevesinde, anneden algılanan narsisistik özellikler ile borderline kişilik özelliklerinin düzeyi arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, klinik psikolojiye dair literatür tarafından da desteklenmektedir

Sınır örgütlenme içerisinde yer alan anti-sosyal kişilik bozukluğundan mustarip insanların çocukluk döneminde empatik bir şekilde karşılanamamış tüm güçlülüğe dair duygularıyla günceldeki eyleme geçmeleri arasında bir ilişki bulunduğu düşünülmektedir. (McWilliams, 2010) Annelerinin fazla müsamahakar, ehl-i keyf, ciddiyetsiz, genellikle hoş kadınlar olduğu ve sıklıkla babayı alttan alta küçümsedikleri görülür. Anne, çocuğa narsisistik bir bağlılık hissedip onu kendi parçasıymış ve kendi imgesini yansıtıyormuş gibi algılar ve bu durum çocuğun ayrılma-bireyselleşme sürecinde bir gecikme yaşamasına neden olur. (Greenacre, 1945) McWilliams'ın (2010) klinik gözlemlerine ise bazılarının annelerinde depresyona ve mazoşistik eğilimlere de rastlanabilir. Çocukluklarında anne ve babalarının kendilerine verdikleri tepkiler ve kendileriyle ilgili ebeveysel amaçlar bakımından ciddi farklılıklar bulunur. Her iki ebeveyn de etrafındaki insanların onayına veya hayranlığına olağanın ötesinde bağımlılıkları bakımından narsisistik özellikler taşır. Çocukları doğdukları andan itibaren onlarla kurdukları ilişki oldukça zayıftır. Ebeveynlerinin dışsal gösterenlere fazla önem vermesi ise onları şeklen iyi davranışlara yönlendirmeleriyle ilişkilidir. Hataları, ebeveynleri tarafından kesinlikle kabul görmemiş olabilir. Çocuklarını diğer insanlara sergiledikleri bir vitrin olarak kullanma alışkanlıkları varsa, onların hatalarını ya inkar edebilirler ya gizleyebilirler ya da bir şekilde savuşturabilirler. Bunun sonucunda, çocuğun gerçeklik testinde bir bozulma meydana gelebilir ve kendi performanslarını içsel bir başarı duygusundan çok dışsal gösterenler üzerinden, biçimsel bir şekilde değerlendirebilirler (Greenacre, 1945) Çocukluk dönemlerinde, anne babalarının kendilerine yönelik tutumları şımartılma ve disiplinin çok katı versiyonları arasında gidip gelmiş ve bu durum kafalarının karışmasına sebep olmuştur (McWilliams, 2010).

Narsisistik kişilik bozukluğundan mustarip insanların annelerinin genelde soğuk, yıkıcı ve Kohut'un deyimiyle çocuklarını kendilik nesnesi olarak kullandıkları, terapiye gelen insanların kişisel hikayeleri üzerinden bilinmektedir. Çocukluklarında ebeveynlerinin kendilerini sevmesi için çok fazla çaba harcamışlardır (Akhtar, 2016; Schmidt, 2019) .

Sınır kişilik bozukluğu vakalarının aile yaşantılarına bakıldığında yoğun çatışmaların, tutarsız anneliğin, yetersiz bir babalığın, uyum düzeyinin düşük ve belirsizliğin yüksek düzeyde olduğu görülebilir. (Akhtar, 2016; Feldman ve ark., 1995) Bu durum, çocuğun güvenli bağlanma stilini içselleştirememesiyle sonuçlanabilir. (Lyons-Ruth, 2005) Levy'nin (2005) araştırmasında ise borderline kişilik bozukluğu ile güvensiz bağlanma arasında %6-8 oranında bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Borderline kişilik bozukluğundan mustarip kişilerin çocukluk hikayeleri incelendiğinde, diğer kişilik bozukluklarından ve şizofreni, depresyon gibi diğer ruhsal rahatsızlıklardan farklı olarak travmatik olarak algılanan ayrılıklara ya da kayıplara rastlanır. (Bradley ve Westen, 2005) Lyons-Ruth ve arkadaşlarının (2005) borderline kişilik bozukluğu tanısı konmuş kişilerle gerçekleştirmiş olduğu araştırmada BKB semptomları gösteren insanların semptomları ile annelerinin korkutucu davranışlarda bulunmaları, uygunsuz duygusal tepkilerinin olması ve rol değişimi (ebeveynleştirme) içerisinde olmaları arasında bir ilişkinin olduğu ($r=.31$) tespit edilmiştir.

Histriyonik insanların aile geçmişleri incelendiğinde ise işlevsiz aileler içinde büyüdükleri, annelerinin bu kişilerin bebeklik dönemlerinde yıkıcı bir şekilde davrandıkları, annelerinde kişilik bozukluklarının olduğu, çocukluk çağında travmalar yaşadıkları, ailede bir ölümün söz konusu olduğu ve sevilmeyen bir çocukluk yaşadıkları görülür. (Fox, 1995; Kernberg, 2000)

Gelişim evrelerinde çocuğun doğal olarak getirdiği bağımlılığa yönelik eğilimin anne tarafından pekiştirilmesiyle bağımlı KB gelişebilir. (Geçtan, 2006) Finney'in (1961) gerçekleştirdiği ve danışmanlık merkezine oğullarıyla ilgili gelen annelerle yapılan bir çalışmada, anne-bebek ilişkisi annesel koruyuculuk (*maternal protectiveness*), disiplinin katılığı ve duygu ifadesi bakımından incelenmiştir. Annesel koruyuculuk ile çocuğun bağımlılık puanı ve bağımlı davranışı pekiştirme ile çocuğun bağımlılık puanı arasında sırasıyla $r=.37$ ve $r=.40$ oranında anlamlı bir düzeyde ilişki tespit edilmiştir. (akt. Bornstein, 1992) Oralitenin rorschach testi

aracılığıyla ölçüldüğü başka bir çalışmada, bağımlı kişilik özelliklerinin şiddeti yüksek olan insanların, annelerine sıcak, sevgi dolu davranıp onlara yardım ettiklerinde annelerinin de kendilerine olumlu ve destekleyici davranacaklarını düşündükleri bulgulanmıştır. ($F(1, 80) = 6.88, p < .05$) (Mongrain, 1998) Buna ek olarak annenin bakım veren bir tutumda olduğuna yönelik düşüncelerinin rorschach oralite puanlarıyla negatif yönde ve anlamlı şekilde ilişkili olduğu bulgulanmıştır. ($r = -.16, p < .05$) (Bornstein, Galley, Leone, 1986).

Başka bir çalışmada ise annelerinden erken bir şekilde ayrılan insanların şizotipal kişilik özellikleri geliştirme olasılığının, istenmeyen gebelik sonucu doğmaları ve annelerinin psikiyatrik bir rahatsızlıktan mustarip olmaları değişkenleriyle de ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Anneden ayrılığı ilk 5 yaşına kadar en az bir ay yaşamış katılımcıların şizotipal kişilik bozukluğuna dair semptomlarına ilişkin daha fazla puan aldıkları tespit edilmiştir. ($b = 2.03, SE = 1.05, p = .05$) (Lahti ve ark., 2009) Şizotipal kişilik bozukluğu, borderline kişilik bozukluğu ve herhangi bir kişilik bozukluğu tanısı almamış katılımcıların kendi çocukluk dönemlerinde ebeveynlerinin kendilerine yönelik algıladıkları tutumunun karşılaştırıldığı bir çalışmada, şizotipal kişilik bozukluğundan mustarip katılımcıların, herhangi bir kişilik bozukluğu tanısı almamış katılımcılara göre daha düşük seviyede annesel bakım almış olduklarını düşündükleri bulgulanmıştır. ($F = 5.63, df = 1, P = .02$) Yanı sıra, borderline kişilik bozukluğu ile kıyaslandıklarında, kendilerini annesel korumadan (*maternal protection*) daha mahrum hissetmiş oldukları görülmüştür. ($F = 4.49, df = 1, P = .040$). (Torgersen, Alnæs, 1992)

Başka bir çalışmada, annenin eleştirel ve suçlayıcı bir tutumda olmasıyla erken çocukluk döneminde sosyal ve duygusal zorluklar yaratabileceği, yetişkinlik döneminde ise stres faktörlerinden biri olabileceği ve duygulanımlarla agresyon yoluyla başa çıkılmasına neden olabileceği vurgulanmaktadır. (Eisenberg ve ark., 1996).

Yukarıda bahsi geçen araştırmalara belki bir tür muhalefet olarak yetişkinlik dönemindeki psikopatolojinin sebeplerini indirgemeci bir şekilde “tek kişilik psikoloji” perspektifi üzerinden sadece bakım verenler üzerinden incelemek hatalı olabileceği düşünülebilir. Örneğin çocuğun ne kadar kolaylıkla sakinleşebildiği, genetik olarak getirilen duygulanımsal ve bilişsel nitelikler gibi faktörlerin alınan bakımın niteliğini de değiştirebileceği söylenebilir. Ek olarak, psikopatoloji

düzeşinin artmasıyla beraber çocukluk dönemindeki hatıraların kendilik düzenlemesi amacıyla değişebildiğini göz ardı etmemenin önemli olduğu da belirtilmelidir. Daha kuramsal düzeyde ise içsel nesne ilişkilerinin dış dünyadaki gerçek ilişkilerden temel aldığı ve fakat bu gerçek ilişkilerin birebir kopyası olmadığı da göz önüne alınmalıdır. (Akhtar, 2015)

Araştırmanın istatistiki sonuçları 2. araştırma sorusu çerçevesinde değerlendirildiğinde, mentalizasyon düzeyi ile borderline kişilik özellikleri düzeyi arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bu bulgu, klinik psikoloji literatürüyle de uyumludur. Örneğin sınır kişilik örgütlenmesi içerisinde yer alan sınır kişilik bozukluğundan mustarip insanların, şiddetli duygular yaşadıklarında, mentalizasyon kapasitesinin yetersizliğinden ötürü eyleme geçtikleri görülür. (Westen ve ark., 2012) Böyle yaparak, duygularını eylem yoluyla anlatıyor gibidirler. Borderline kişilik bozukluğundan mustarip olan insanlar, bir kriz anında dürtüsel bir görünüm sergileyebildikleri ve eylemsellikleriyle o kriz anının zarar verdiği kırılğan kendilik bütünlüğünü bir illüzyon halinde tekrar kurmaya çalışıyor gibi oldukları düşünülür. Bu eylemsellik sonucunda kendilik bütünlüğü kurulamazsa gündeme intihar, ötekini kontrol altına alma veya fiziksel şiddete maruz bırakma gündeme gelebilir. (Bateman ve Fonagy, 2004). Ölçekleri arasında Borderline Kişilik Ölçeği ve Yansıtıcı İşleyiş Ölçeği'nin de kullanıldığı bir araştırmada, BKÖ'den alınan puanların artışı ile hipo-mentalizasyon arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. (Kazaca, 2023) Hipermentalizasyonla BKB arasındaki ilişkiyi inceleyen bir meta-analiz çalışmasında, hipermentalizasyonla BKB'den ziyade psikopatolojinin ağırlığı arasında bir ilişki bulunmuştur. (McLaren ve ark., 2002) BKB ve kontrol grubunun yer aldığı bir çalışmada, iki grup arasında basit mentalizasyon görevleri bakımından bir fark olmamasına karşın, kompleks mentalizasyon görevleri bakımından BKB grubunun gözle görülür derecede düşük puan aldığı gözlenmiştir. (Petersen ve ark., 2016) 38 BKB tanılı kişinin kontrol ve deney grubu olarak ayrılıp kontrol grubunun sadece psikiyatrik bakım; deney grubunun psikiyatrik bakıma ek olarak mentalizasyon yönelimli bireysel ve grup terapileri aldığı bir çalışmada, deney grubunda kontrol grubuna göre depresif yaşantılar, intihar ve kendine zarar verici davranışlar, psikiyatri servisinde yatılı kalınan gün sayısı değişkenleri bakımından anlamlı derecede daha fazla azalma, insanlar arası ilişkilerin kalitesinde ise artış

gözlenmiştir. (Bateman ve Fonagy, 1999) Semptomlardaki bu azalma, semptomun ana sebeplerinden birinin mentalizasyon olabileceğini düşündürmektedir.

Anti sosyal kişilik bozukluğundan mustarip insanların, kendi iç dünyalarını anlamaya yönelik gerçek bir anlayıştan uzak oldukları düşünülür. Diğer insanların iç dünyalarıyla ancak bilişsel bir düzlemde empati kurabilirler ki bu da genellikle onları kendi amaçları doğrultusunda kullanmaya yönelik istekleriyle ilişkili olabilir. Diğerlerinin korku duygusunu belirten yüz ifadelerini anlamlandırabilmede başarısız olabilirler. (Bateman ve Fonagy, 2016) Mahkumlarla yürütülen bir çalışmada, mindfulnessa ilişkin yetersizliklerle ASKB arasında bir ilişki bulunmuş olup bu ilişkinin daha çok gerçekleştirilen eylemler sırasında öz farkındalığa ilişkin yetersizlikler çerçevesinde olduğu bulgulanmıştır. (Velotti ve ark., 2015) Şiddet içeren ve içermeyen suçlar işlemiş iki ayrı gruptaki insanlarla yapılmış bir çalışmada, iki grubun mentalizasyon kapasitesi bakımından bir farklılık göstermediği; şiddet içeren suçları işlemiş grubun, psikopatik yönler bakımından daha yüksek puanlar aldığı bulgulanmıştır. (Möller ve ark., 2014) Literatürde aleksitiminin mentalizasyonla yakından ilişkili olduğu belirtilmektedir. Aleksitimi kısaca iç dünyaya yönelik farkındalığın az olması, bir tür duygu körlüğü olarak belirtilebilir. Yıldırım'ın (2022) doktora tezine yönelik yaptığı çalışmada, ASKB ile aleksitimi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir korelasyon ($r=0,408$; $p<0,01$) olduğu ortaya çıkmıştır.

Narsistik kişilik bozukluğundan mustarip insanların mentalizasyon kapasitelerinin yeterli olmayabileceği düşünülmektedir. Yüzlerden duygu tanımlama testinin kullanıldığı ve katılımcıların arasında NKB, C Kümesi kişilik bozuklukları (OKKB, çekingen kişilik bozukluğu, bağımlı kişilik bozukluğu) tanımlı ve herhangi bir tanı almamış insanların bulunduğu bir çalışmada, NKB'den mustarip insanların ötekilerin duygularını tanımada diğer gruplara göre daha çok zorluk yaşadıklarının ve bu duyguların ise daha çok korku ve tiksinti etrafında toplandığı bulgulanmıştır. Araştırmada öfkeli, mutlu ve üzgün yüz ifadelerini tanımayla ilgili olarak üç grup arasında bir fark bulunmamıştır. (Marissen ve ark., 2012) Kendine dönük olma, ilişkileri kendi kişisel çıkarı ekseninde yönetme, diğerlerinin yoğun duygularının kendi duygu düzenleme kapasitelerini etkilemesi, süpergodaki bazı eksiklikler (örn. bir başkasına bakım verememe ve ona içten bir ilgi duyamama, diğerleriyle sömürücü/aldatan tarzda bir ilişki kurma vb...) , kontrol altında hissetme, özgüven

duygusunda sarsılma gibi bazı faktörler NKB'den mustarip insanların empati kapasitelerine zarar veriyor olabilir. Bazıları diğerlerinin daha çok olumlu duygularıyla ve başarıya ilişkin deneyimleriyle empati kurabiliyorken bazıları ise daha çok kayıp ve başarısızlık hikayeleriyle empati kurabiliyor gibi gözükmektedir. Bu durum diğerlerine yönelik haset, kendini bir başkasının başarısıyla dolaylı yoldan ilişkilendirme düşüncesiyle bağlantılı olabilir. (Ronnigstam, 2009) Kendi iç dünyalarını anlama noktasındaki kapasiteleri yeterli olmadığı ve bunun da bir başkasının iç dünyasını anlama çerçevesinde bir zorluk yaşamalarına neden olabileceği düşünülmektedir. (Dimaggio ve ark., 2008) Yıldırım'ın (2022) doktora tezine yönelik yaptığı araştırmada, NKB ile aleksitimi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir korelasyon ($r=0,374$; $p<0,01$) olduğu ortaya çıkmıştır. Narsistik kişilik bozukluğunun temel sorunsalları içerisinde değersizlik duygusu yattığı ve bu duyguyla bağlantılı olarak diğerlerine muhtaçlık ve depresif hislerini içsel olarak tanımakta zorlanmaları sebebiyle bir başkası tarafından eleştirildiğini düşündüklerinde yoğun bir öfke duygusu yaşayabilirler. (Manfield, 1992; Westen ve ark., 2012) Bu noktada, mentalizasyondaki yetersizliğin eylemsel veya sözel olarak eyleme geçişle bağlantılı olduğu söylenebilir.

Histriyonik kişilik bozukluğundan mustarip insanların kendine odaklı ve ayrıntılara dikkat etmeyen bilişsellikleri ve güvenli bağlanma stilini içselleştirememeleriyle bağlantılı olarak mentalizasyon kapasitelerinin düşük olabileceği düşünülmektedir. (Ritzl ve ark., 2018) Ruhsal çatışmalarını dışsallaştırmaya ve bu çatışmaları söz yerine eylemle ifade etmeye yönelik bir eğilimleri olduğu ve dolayısıyla terapi odasında psikodinamik yaklaşım için terapist açısından zorlayıcı kimseler olabileceği belirtilmektedir. (Stone, 2005) HKB ile mentalizasyon arasındaki ilişkiyi ve HKB'nin psikoterapisini inceleyen çalışmalar şu an için kısıtlıdır. (Conklin ve ark., 2012; Kramer ve ark., 2020) Örneğin, HKB tanısı alanların psikoterapisine dair ilk sistematik çalışma ancak 2022 yılında yapılabilmektedir. (Babl ve ark., 2022) Yıldırım'ın (2022) doktora tezine yönelik yaptığı araştırmada, histriyonik KB ile aleksitimi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir korelasyon ($r=0,389$; $p<0,01$) olduğu ortaya çıkmıştır. Aleksitimi ile histriyonik kişilik bozukluğu arasında bir ilişkinin olmadığını belirten çalışmalar da mevcuttur. (Loas ve ark., 2015)

Bağımlı kişilik bozukluğunda ise keder, suçluluk, terk edilmeye yönelik endişe, utanç gibi kendi duyguları ancak çok şiddetli olmaları halinde fark edebildikleri düşünülmektedir. Hayali veya gerçek bir terk edilme yaşadıklarında odak noktaları kendi iç dünyalarından uzaklaşıp diğerlerini hayatlarında tutabilmeye kayabilmekte ve kendi hislerini anlamlandırabilmekte zorluk yaşayabilmektedirler. (Nicolo ve ark., 2012) Yıldırım'ın (2022) doktora tezine yönelik yaptığı araştırmada, bağımlı KB ile aleksitimi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir korelasyon ($r=0,490$; $p<0,01$) olduğu ortaya çıkmıştır.

Yıldırım'ın (2022) doktora tezine yönelik yaptığı araştırmada, paranoid KB ile aleksitimi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir korelasyon ($r=0,484$; $p<0,01$) olduğu ortaya çıkmıştır.

Mansour ve arkadaşlarının (2018) yaptıkları bir araştırmada, şizoid kişilik bozukluğunun şiddetiyle, zihin teorisindeki bozulma arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı ortaya konmuştur. Fiziki bakımdan çeşitli rahatsızlıkları bulunan hastalarla halihazırda çalışmakta olan hemşirelerle yapılan bir çalışmada, depersonalizasyon, şizoidiye yönelik bir eğilim ve kognitif düzeyde empati arasında pozitif yönde korelasyonel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. (Parra, 2017) Kendi duygularını ifade etmekte zorlanmalarına karşın, etraflarındaki insanların neler hissediyor olabileceklerine ilişkin bir yetenekleri bulunabilir. (McWilliams, 2010) Savunma mekanizmaları içerisinde -hem fiziki hem de ruhsal düzeyde- geri çekilme (withdrawal) olabilir. (Lingiardi ve McWilliams, 2017) Bu mekanizma kullanılarak, dış dünyadaki rahatsızlık verici olaylardan iç dünyaya bir kaçış sağlanır. Kişilerarası sorun çözme becerilerinde bir düşüşe sebebiyet verebilmekle beraber, dışarıda olan biteni farklı bir gözle değerlendirmeyi de sağlayabilir. (McWilliams, 2010)

Mentalizasyon, şizotipi ve çevresel risk faktörleri arasındaki etkileşim sonucunda ortaya çıkabilecek psikotik semptomların oluşmasında ayrıca koruyucu bir faktör olarak düşünülmektedir. (Salaminius ve Debbane; 2023) Şizotipal kişilik bozukluğu ile mentalizasyon arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada olağandışı algısal deneyimler, bilişsel bozulma (çağrışımların gevşemesi, dikkati sürdürmede zorluk ve sosyal kaygı), dürtüsel uyumsuzluk (dürtüsellik ve toplumsal normlara uymada zorluk) anhedoni (haz duygusunda ve sosyal aktivitelere katılımında azalma) ve mentalizasyon arasında sırasıyla 0.38, 0.40, 0.32, 0.22 düzeyinde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada mentalizasyon kapasitesini tespit

etmek için kullanılan Mentalization Questionnaire ölçeğinden alınan puan ile mentalizasyon kapasitesi arasında negatif korelasyonel bir ilişki bulunmaktadır. (Török ve Keri, 2022)

Sınır örgütlenme içerisindeki insanların çocukluk dönemlerinde ihmal ve istismarlara maruz kaldıkları bilinmektedir. Lobbestael ve arkadaşlarının (2010) araştırmasına göre, paranoid kişilik bozukluğu ile cinsel istismar (.27, $p < .001$) ve duygusal istismar (.29, $p < .001$); şizotipal kişilik bozukluğu ile duygusal istismar (.29, $p < .001$); şizoid kişilik bozukluğu ile cinsel istismar (.21, $p < .001$); histriyonik kişilik bozukluğu ile duygusal ihmal (.20, $p < .001$); borderline kişilik bozukluğu ile cinsel istismar (.40, $p < .001$) ve duygusal istismar (.42, $p < .001$); antisosyal kişilik bozukluğu ile fiziksel istismar (.28, $p < .001$) ; kaçınan kişilik bozukluğu ile duygusal istismar (.28, $p < .001$) ve cinsel istismar (.20, $p < .001$) ; bağımlı kişilik bozukluğu ile duygusal istismar arasında (.32, $p < .001$) bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Bernstein ve arkadaşlarının (1998) yaptığı bir çalışmada ise duygusal istismar ile paranoid ve şizotipal kişilik bozuklukları; fiziksel istismar ve fiziksel ihmal ile sadistik kişilik bozukluğu ve antisosyal kişilik bozukluğu; duygusal istismar ile borderline, histriyonik, narsistik, kaçınan, bağımlı, pasif-agresif, kendine zarar verici kişilik bozuklukları; duygusal ihmal ile şizoid kişilik bozukluğu; cinsel istismar ile kaçınan kişilik bozukluğu arasında bir ilişki bulunmuştur. Travmatik yaşantıların sonucunda ise mentalizasyon kapasitesi zarar görür. Kendilerinin ve başkalarının zihinsel hali üzerine düşünemezler, alternatif düşüncelere kendilerini kapatırlar, -miş gibi bir varoluş sürdürürler ve disosiyasyona yönelik bir eğilim içinde olurlar. (Bateman, Fonagy, 2007; De Ması, 2016).

Sınır kişilik örgütlenmesi içerisinde bulunan insanların genellikle ilkel savunma mekanizmalarını kullandıkları bilinmektedir. İlkel savunma mekanizmalarının kullanımı ise mentalizasyon kapasitesine zarar vermektedir (Eizirik ve Fonagy, 2009).

Araştırmanın istatistikî sonuçları 3. araştırma sorusu çerçevesinde değerlendirildiğinde, anneden algılanan narsistik özellikler ile mentalizasyon düzeyi arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu, mentalizasyonun gelişiminde annenin yerini vurgulayan klinik psikoloji literatürüyle de uyumludur. Bir çalışmada, psikiyatrik hastalığı olan ve olmayan iki grup karşılaştırılmış ve psikiyatrik hastalığı olan grubun zihinselleştirmeye dair

zorluklar yaşadığı ve bu gruptakilerin annelerin duygusal olarak erişilebilirliklerinin daha düşük olduğu bulgulanmıştır. (Turanoğlu, 2023) Başka bir çalışmada, kendilik temelli zihinselleştirme ve anneden algılanan duygusal sıcaklık pozitif yönde ve anlamlı; anneden algılanan reddedici tutum ile negatif yönde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. (Yücel, 2023) Başka bir çalışmada, çocukluk çağında kötü muameleye maruz kalma ile kendine yönelik zihinselleştirme arasında negatif yönde korelatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. (Varol, 2022)

Kontrol-müdahalecilik alt boyutundaki artış, beklentimizin aksine, ötekilere yönelik zihinselleştirme alt boyutundan alınan puanı arttırmıştır. Diğer bir deyişle anneden algılanan kontrolcü ve müdahaleci tutumlar ile zihinselleştirme arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Kontrol-müdahalecilik alt boyutundaki sorular, annenin çocuğun hayatıyla ilgili oldukça intrusif olmasıyla ilişkilidir. (Alpay, 2022) Her şeyin en iyisini ve en doğrusunu bilen bir anne, çocuğa hiçbir şekilde söz hakkı tanımayacak, kendi duygu ve düşüncelerinin gelişimine izin vermeyecektir. Çocuk açısından önemli olan kendisi dışındaki önemli ötekiler olacak, onların zihin dünyalarına dair bilgiye erişmeye çalışacaktır. Bu sebeplerle kontrol-müdahalecilik alt boyutunda artış söz konusu olduğunda kendine yönelik zihinselleştirmeye dair puanlar düşerken, ötekilere yönelik zihinselleştirme artıyor olabilir.

Benzer şekilde, ebeveynleştirme alt boyutunda meydana gelen artış ve ötekiler temelli zihinselleştirme ile zihinselleştirmeye güdülenme alt boyutları arasında pozitif yönde ve istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu bulgulanmıştır.

Ebeveynleştirmede, ana odak çocuktan ziyade ebeveynin kendisi olup, ebeveynin ihtiyaçlarının ön plana çıktığı ve rollerin tersine çevrilerek bu ihtiyaçların çocuk tarafından karşılandığı görülür. (Chase, 1999) Bu sebeple çocuğun bir tür hayatta kalma stratejisi olarak ötekinin ne düşünebileceğine ve hissedebileceğine yönelik içsel bir baskı hissedebileceği ve bunu hayatının ilerleyen yıllarında da devam ettirebileceği söylenebilir.

Tezin girişinde sunulan anneden algılanan narsisistik özellikler ile katılımcıların borderline kişilik özellikleri arasında mentalizasyonun aracı rolünün olduğuna yönelik hipotezimiz de kanıtlanmıştır. AANÖ ile Zihinselleştirme Ölçeği arasında ($B = -.20$) olan ilişki, AANÖ ile Borderline Kişilik Envanteri arasında olan

ilişkiden ($B = -.50$) daha zayıf çıkması, AANÖ'nün kontrol-müdahalecilik ve ebeveynleştirme alt boyutlarının, Zihinselleştirme Ölçeği'ne ait ötekiler temelli zihinselleştirme ve zihinselleştirmeye motivasyon alt boyut puanları arttırmasıyla ilişkilidir. Buna ek olarak, zihinselleştirme sadece anneyle/bakım verenle olan ilişkinin kalitesine bağlı değildir. Kendini gerçekleştirebilecek yeterince iyi bir çevrenin olması, sıcak ve sevgi dolu arkadaşlıkların ve yol gösterici nitelikteki öğretmenlerin varlığı gibi faktörler de zihinselleştirmeyi etkileyebilmektedir. (Fonagy ve Luyten, 2016)

Mentalizasyon, 4. araştırma sorusu çerçevesinde cinsiyet değişkeni bakımından değerlendirilmiştir. Mentalizasyon toplam puanının cinsiyet değişkeni açısından kadınlarda daha yüksek çıkması literatürle de uyumludur. (Yıldırım, 2023; Aydın, 2023; Törenli Kaya, Alpay, Türkkal Yenigüç, Özçürümez Bilgili, 2023) Bu bulgu, kadınların erken yaşlardan itibaren daha çok ilişkisel, diğerini anlama, bakım vermeye yönelik motive edilmeleri ve böylece ruhsal dünyalarının da buna göre şekillenmesiyle ilişkili olabilir. (Rutherford, 2023)

5. araştırma sorusu çerçevesinde, anneden algılanan narsisistik özellikler cinsiyet değişkeni bakımından incelenmiştir. Buna göre anneden algılanan narsisistik özellikler ölçeğinden alınan toplam puan, kadınlarda daha yüksek çıkmıştır. Araştırmadaki bu bulgu, literatürle de uyumludur. (Çetin, 2024; Dündar, 2022) Türkiye toplumundan gözlemlendiği üzere anne açısından erkek çocuğa sahip olmak, bir tür narsisistik doyum kaynağı olarak yaşanabilmektedir. Kız çocukta ise anne narsisistik bir kırılma yaşıyor olabilir ve bu kırılmayı narsisistik tutumlarıyla beraber çocuğu üzerinden bilinçdışı/bilinçli bir şekilde tamir etmeye çalışıyor olabilir. Başka bir açıklama olarak ise oedipal çatışma düşünülebilir. Buna göre oedipal sorunsalları hala aktif bir şekilde var olan bir anne, kızını kendisine babaya karşı bir rakip olarak görüp ona karşı narsisistik tutumlarını güçlendiriyor olabilir. Bir yandan da kadınların anneleriyle ilişkilerini daha sıcak ve yakın bulmaya yönelik gereksinimleri erkeklere göre daha fazla olabileceği düşünülebilir. Bu durum ise kadınların annelerini gerçekte olduklarından daha uzak algılamalarıyla sonuçlanıyor olabilir. Godfrind (2001), anne ile kızı arasındaki ilişkiyi betimlediği “kara sözleşme”de bazı kadınların annelerini olumsuz niteliklerle tarif ettiği ve bu durumun ilk bakışta ödipal bir çatışmanın tezahürü olarak görülebileceği ve fakat analiz süreci ilerledikçe, nefretin kaynağının anneyle özdeşim sürecinde yaşanan birincil homoseksüalitede ve

nostaljik bir aşkta yattığının anlaşılabilirliğini belirtir. (İkiz, 2005) Buradan yola çıkarak kadınların annelerini, erkeklerin annelerine göre daha narsistik olarak algılamalarının savunmacı bir tutumun tezahürü olabileceği de düşünülebilir.

6. araştırma sorusu bağlamında borderline kişilik özelliklerindeki şiddetin cinsiyet değişkeni bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve cinsiyet değişkeni bakımından herhangi anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Borderline kişilik envanterinden alınan toplam puanın cinsiyetler arasında farklılaşmaması literatürle de uyumludur. (Grant ve ark., 2008; Yılmaz, 2023; Tetir, 2023) Tezde kullanılan ölçek, spesifik bir kişilik bozukluğunu tespit etmediği ve asıl olarak sınır örgütlenme düzeyinin şiddetini ortaya koyduğu ve sınır örgütlenme içerisindeki bazı kişilik bozukluklarını daha çok kadınların bazılarını ise erkeklerin yaşadığı düşünüldüğünde, bu bulguda klinik deneyim ve bilgi açısından bir çelişki oluşturmamaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırmanın tüm analiz sonuçlarına bakıldığında bu sonuçlara ulaşılmıştır; Katılımcıların borderline kişilik envanteri, anneden algılanan narsistik özellikler ve zihinselleştirme ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar korelasyon analizine tabii tutulmuş ve alt boyutlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Veri setinde bağımsız değişken olarak ele alınan anneden algılanan narsistik özellikler ölçeği alt boyutlarından empati eksikliği ile, bağımlı değişken olarak ele alınan borderline kişilik envanteri birinci parseli arasında ($r = .24, p < .01$), ikinci parseli arasında ($r = .18, p < .05$) ve üçüncü parseli arasında ($r = .20, p < .01$) arasında pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar göz önüne alındığında, anneden algılanan empati eksikliğinin şiddeti ve katılımcıların borderline kişilik özellikleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunduğu anlaşılmıştır.

Anneden algılanan empati eksikliği ile veri analizinde aracı değişken olarak ele alınan mentalizasyon ölçeği kendini mentalize etme ile ($r = -.10, p < .01$) negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anneden algılanan narsistik özellikler ölçeği alt boyutlarından eleştirelilik ile bağımlı değişken olarak ele alınan borderline kişilik envanteri birinci parseli arasında ($r = .25, p < .01$), ikinci parseli arasında ($r = .21, p < .05$) ve üçüncü parseli arasında ($r = .22, p < .01$) arasında pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlardan hareketle anneden algılanan eleştirel tutumun düzeyi ile borderline kişilik özelliklerinin şiddeti arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Eleştirelilik ile veri analizinde aracı değişken olarak ele alınan mentalizasyon ölçeği kendini mentalize etme ile ($r = -.10, p < .01$) negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçtan hareketle anneden algılanan

eleştirel tutumun düzeyi ile kendini mentalize etme kapasitesi arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Anneden algılanan narsisizm ölçeği alt boyutlarından büyüklenmecilik ile bağımlı değişken olarak ele alınan borderline kişilik envanteri birinci parseli arasında ($r = .24, p < .01$), ikinci parseli arasında ($r = .22, p < .05$) ve üçüncü parseli arasında ($r = .21, p < .01$) arasında pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar göz önüne alındığında, anneden algılanan büyüklenmeci tutum ile katılımcıların borderline kişilik özelliklerinin şiddeti arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Büyüklenmecilik ile veri analizinde aracı değişken olarak ele alınan mentalizasyon ölçeği kendini mentalize etme ile ($r = -.10, p < .01$) negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre, anneden algılanan büyüklenmeci tutum ile katılımcıların kendini mentalize etme kapasitesi arasında negatif yönde ve istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anneden algılanan narsisizm ölçeği alt boyutlarından kontrol-müdahale ile bağımlı değişken olarak ele alınan borderline kişilik envanteri birinci parseli arasında ($r = .33, p < .01$), ikinci parseli arasında ($r = .30, p < .05$) ve üçüncü parseli arasında ($r = .28, p < .01$) arasında pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre, anneden algılanan kontrolcü ve müdahaleci tutumun düzeyi ile katılımcıların borderline kişilik özelliklerinin şiddeti arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmıştır.

Büyüklenmecilik ile veri analizinde aracı değişken olarak ele alınan mentalizasyon ölçeği kendini mentalize etme ile ($r = -.10, p < .01$) negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve motivasyon ile ($r = .10, p < .05$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre, anneden algılanan kontrolcü ve müdahaleci tutum ile katılımcıların kendini mentalize etme işlevi arasında negatif yönde ve anlamlı; katılımcıların mentalize etmeye yönelik motivasyon düzeyleri söz konusu olduğunda ise pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmıştır.

Anneden algılanan narsisizm ölçeği alt boyutlarından ebeveynleştirme ile bağımlı değişken olarak ele alınan borderline kişilik envanteri birinci parseli arasında

($r = .19, p < .01$), ikinci parseli arasında ($r = .18, p < .05$) ve üçüncü parseli arasında ($r = .15, p < .01$) arasında pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre, ebeveynleştirmeye yönelik tutum ile katılımcıların borderline kişilik özelliklerinin şiddeti arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmıştır.

Büyüklenmecilik ile veri analizinde aracı değişken olarak ele alınan mentalizasyon ölçeği başkasını mentalize etme ile ($r = .13, p < .01$) ve motivasyon ile ($r = .11, p < .05$) arasında pozitif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlardan hareketle anneden algılanan büyüklenmeci tutum ile ötekiler temelli mentalizasyon kapasitesi ve mentalizasyona yönelik motivasyon arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Veri analizinde aracı değişken olarak ele alınan mentalizasyon ölçeği alt boyutlarından kendini mentalize etme ile borderline kişilik envanteri birinci parsel ($r = -.40, p < .05$), ikinci parsel ($r = -.32, p < .05$), ve üçüncü parsel ($r = -.35, p < .05$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlardan hareketle, kendilik temelli mentalizasyon kapasitesi ile borderline kişilik özelliklerinin şiddeti arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Ötekiler temelli mentalizasyon ve borderline kişilik envanteri birinci parseli ($r = -.14, p < .05$), ikinci parsel ($r = -.11, p < .05$) ve üçüncü parsel ($r = -.16, p < .05$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlardan hareketle, ötekiler temelli mentalizasyon kapasitesi ile borderline kişilik özelliklerinin şiddeti arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmıştır.

Son olarak motivasyon ile borderline kişilik envanteri birinci parseli ile ($r = -.12, p < .05$) arasında negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Bağımsız değişken (Anneden Algılanan Narsistik Özellikler) ve aracı değişken (Mentalizasyon) toplam puanı ve alt boyutlarının bağımlı değişken (Borderline Kişilik Envanteri) üzerinde yordayıcı etkisinin incelenmesi amacı ile çoklu doğrusal regresyon analizi yürütülmüştür. Bu analizin sonucunda, anneden algılanan narsistik özelliklere ilişkin toplam puanın [$B = .309, t(553) = 7.678, p < .05$] ve AAN-KM [$B = .271, t(553) = 4.763, p < .05$] alt boyutunun borderline kişilik

özellikleri üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Mentalizasyon incelendiğinde ise MENTS [$B = -.239$, $t(555) = -5.810$, $p < .05$], MENTSK [$B = -.419$, $t(555) = -10.291$, $p < .05$], MENTSM [$B = .170$, $t(555) = 3.829$, $p < .05$] ve MENTSO [$B = -.097$, $t(555) = -2.141$, $p < .05$] değişkenlerinin borderline kişilik özellikleri üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Yapısal eşitlik modelinde anneden algılanan narsistik özelliklerin mentalizasyon üzerinden gerçekleşen borderline kişilik özellikleri üzerindeki dolaylı etkisi incelenmiştir. Anlamlı olan anneden algılanan narsizm ile borderline ($B = .31$) kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye, aracı değişken olarak mentalizasyon eklendiğinde bu ilişkinin gücünde azalma olduğu ($B = .29$) görülmektedir. Bu nedenle mentalizasyon değişkeninin anneden algılanan narsizm ile borderline kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte anneden algılanan narsizm ile mentalizasyon arasında ($B = -.20$) ve mentalizasyon ile borderline kişilik özellikleri arasında ($B = -.50$) negatif yönde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yapısal eşitlik modeline ilişkin dolaylı etkiler incelendiğinde anneden algılanan narsistik özelliklerin mentalizasyon üzerinden gerçekleşen borderline kişilik özellikleri üzerindeki dolaylı etkisinin $.10$ ($SH = 0.02$, $t = -2.92$) olduğu belirlenmiştir. Yapısal modelde dolaylı etkiye ilişkin t değerinin 0.05 anlamlılık düzeyinde alt sınır olarak kabul edilen 1.96 değerinden daha yüksek olduğu dolayısıyla bu değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Yapısal eşitlik analizi neticesinde edinilen sonuçlar, anneden algılanan narsizm ile borderline kişilik özellikleri arasında mentalizasyonun aracı etkisini doğrulamaktadır. Yapısal eşitlik modeline ilişkin son olarak açıklanan varyans değerleri incelenmiştir. Model testi sonucunda elde edilen değerler test edilen modelin mentalizasyondaki varyansın %3 ($SH = 0.064$, $t = -2.64$)'ünü, borderline kişilik özelliklerindeki varyansın %25 ($SH = 0.097$, $t = -5.13$)'ini açıkladığı belirlenmiştir.

Katılımcıların cinsiyet açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmadığının test edilmesi amacı ile değişkenlerin doğasına uygun olarak t -testi ve tek yönlü varyans analizi yürütülmüştür.

Analiz neticesinde cinsiyetin zihinselleştirme ve anneden algılanan narsistik özellikler toplam puanı üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma

yarattığı ve fakat borderline kişilik özelliklerinde bu farkı olmadığı görülmüştür. sonucuna ulaşılmıştır. (MENTS [t(554) = 3.520, p<.01]) (AANÖ (t(554) 4.211, p<.01]) (BKE [t(554) .159, p>.05])

6.2 Öneriler

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulguların ilerideki olası çalışmalara ışık tutması araştırmacılara bazı önerilerde bulunulmuştur.

Yapılan araştırmanın katılımcı sayısı çalışma için yeterli olsa da cinsiyet değişkeni bakımından daha dengeli bir sayı oluşturulması önerilmektedir.

Yapılan çalışma kesitsel niteliktedir. Daha derinlemesine bir sonuç elde edilebilmesi için boylamsal bir çalışma yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın çevrim içi ortamda gerçekleştirilmiş olması, katılımcıların verdikleri cevaplarda kendilerini yansıtmama riski barındırmaktadır. Bu sebeple araştırmacıların ölçekleri yüz yüze ortamda uygulamaları araştırmadan elde edilecek verilerin güvenilirliği açısından önem taşımakta ve yüz yüze uygulama önerilmektedir.

Son olarak yapılan çalışmanın yaş, eğitim durumu, annenin psikosomatik rahatsızlıklardan mustarip olup olmadığı, emzirilme süresi, babayla ilişkinin niteliği, geçiş nesnelere sahip olup olmadığı, rüya görme sıklığı, kardeş sayısı, birincil bakım verenlerin çoklu olup olmadığı, bebeklik döneminde anneden ayrı kalıp/kalmama gibi değişkenler bakımından da incelenmesinin önemli olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akhtar, S. (2015). Hasarlanmış Çekirdek, Kökenler, Dinamikler, Göstergeler ve Sağaltım (Çeviri Ed. A Eğrilmez). İzmir, Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Eğitim Hizmetleri.
- Akhtar, S. (2016). Ağır kişilik bozukluklarının tanı ve sağaltımı için başvuru kitabı. İzmir, Odağ psikoanaliz ve Psikoterapi Eğitim Hizmetleri Yayınları, (11), 9-14.
- Akhtar, S. (2017). Acının Kaynakları Korku, Açgözlülük, Suçluluk, Kandırma, İhanet Ve İntikam. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akvardar, Y., Çalpak, E., Etaner, U., Hürol, C., Sunat, H., Tükel, R., Üçok, A., Yücel, B. (2006). Psikanalitik kurama giriş. *İstanbul: Bağlam Yayıncılık*.
- Allen, J.P & Land, D. (1999). Attachment in adolescence. In J. Cassidy and P. R. Shaver (Eds.) *The Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications* (sy. 319-331), New York: The Guilford Press.
- Alpay, E. H., & Aydın, A. (2023). Anneden Algılanan Narsisizm Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 1-1.
- Amerikan Psikiyatri Birliği, A. P. (2013). DSM-5 tanı ölçütleri başvuru el kitabı.E Köroğlu (Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği
- Ardalı, C., & Erten, Y. (1999). Psikanalizden dinamik psikoterapilere. Alfa.
- Aslan, S., & AE, A. (2010). İçgörü kavramı ve şizofreni. *RCHP*, 4(1-2), 23-32.
- Auchincloss, E. L., Samberg, E., & American Psychoanalytic Association (Eds.). (2012). *Psychoanalytic terms and concepts*. Yale University Press.
- Ayby Turanoğlu, M. (2023). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Kliniğine Başvuran Ergenlerde ve Annelerinde Geçmiş Travma Öyküleri, Bağlanma Özellikleri, Zihinselleştirme Becerileri ve Ebeveynlerin Duygusal Erişilebilirliklerinin İncelenmesi.
- Aydın, Ş. (2023). Yaşam öyküsü anlatılarında etkenlik ve aidiyet temaları ile zihinselleştirme arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/>
- Babl, A., Gómez Penedo, J. M., Berger, T., Schneider, N., Sachse, R., & Kramer, U. (2022). Change processes in psychotherapy for patients presenting with histrionic personality disorder. *Clinical psychology & psychotherapy*, 30(1), 64-72.
- Bartholomew K, Horowitz LM. Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *J Pers Soc Psychol* (1991); 61:226-244.
- Bateman, A., & Fonagy, P. (1999). Effectiveness of partial hospitalization in the treatment of borderline personality disorder: a randomized controlled trial. *American journal of Psychiatry*, 156(10), 1563-1569.

- Bateman, A. W., & Fonagy, P. (2004). Mentalization-based treatment of BPD. *Journal of personality disorders*, 18(1), 36-51.
- Bateman, A., & Fonagy, P. (2016). *Mentalization-based treatment for personality disorders: A practical guide*. OUP Oxford.
- Belsky, J. Developmental origins of attachment styles. *Attach Hum Dev* (2002); 4:166-170.
- Palombo, J., Bendiczen, H. K., & Koch, B. J. (2021). Psikanalitik gelişim teorileri rehberi. Çev., *Helvacioğlu FB, İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları*.
- Bernstein, D. P., Stein, J. A., & Handelsman, L. (1998). Predicting personality pathology among adult patients with substance use disorders: Effects of childhood maltreatment. *Addictive behaviors*, 23(6), 855-868.
- Bion, W. R., Sütçü, A. & Özçürümez, G. (2015) bağlara saldırı. *Psikanaliz Yazıları* 30:55-69
- Blackman, J. S. (2004). *101 defenses: How the mind shields itself*. Psychology Press.
- Blasi, V., Zanette, M., & Ferro, A. (2017). Mentalization as alphabetization of the emotions: oscillation between the opening and closing of possible worlds. In *International forum of psychoanalysis* (Vol. 26, No. 2, pp. 75-84). Routledge.
- Bornstein, R. F. (1992). The dependent personality: developmental, social, and clinical perspectives. *Psychological bulletin*, 112(1), 3.
- Bornstein, R. F., Galley, D. J., & Leone, D. R. (1986). Parental representations and orality. *Journal of Personality Assessment*, 50(1), 80-92.
- Bowlby J., (1979) *The Making and Breaking of Affectional Bonds*. London, Tavistock Publications
- Bradley, R., & Westen, D. (2005). The psychodynamics of borderline personality disorder: a view from developmental psychopathology. *Developmental Psychopathology*, 17, 927 – 957.
- Chaplan, R. L. (2014). A Dream Mother: Maternal Function and Mentalization in Little Bear. *American Imago*, 71(2), 173-182.
- Clarkin, J. F., Lenzenweger, M. F., Yeomans, F., Levy, K. N., & Kernberg, O. F. (2007). An object relations model of borderline pathology. *Journal of personality disorders*, 21(5), 474-499.
- Conklin, A. C., Malone, J. C., & Fowler, J. T. (2012). *Mentalization and the Rorschach*. Rorschachiana.
- Csibra G, Gergely G., The teleological origins of mentalistic action explanations: A developmental hypothesis. *Dev Sci*. (1998);1(2):255-259.
- Çetin, A.I (2024). Anneden algılanan narsisizm ile ilişki doyumu, ideal benlik, gerçek benlik ve romantik ilişki obsesyon ve kompülsiyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Darren, G. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple study guide and reference*, 17.0 update, 10/e. Pearson Education India.

- De Ması, F. (2016). Ölüm Dürtüsü Kavramı Klinik Alanda Hâlâ Kullanışlı mı?. *Uluslararası Psikanaliz Yıllığı*, 8, 17-34.
- Dentale, F., Verrastro, V., Petruccelli, I., Diotaiuti, P., Petruccelli, F., Cappelli, L. & San Martini, P. (2015). Relationship between parental narcissism and children's mental vulnerability: Mediation role of rearing style. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 15(3), 337
- Dimaggio, G., Lysaker, P. H., Carcione, A., Nicolò, G., & Semerari, A. (2008). Know yourself and you shall know the other... to a certain extent: multiple paths of influence of self-reflection on mindreading. *Consciousness and cognition*, 17(3), 778-789.
- Dündar, B. (2023). Narsisizm, anneninin algılanan narsisizmi, kendilik nesnesi ihtiyaçları ve bağlanma arasındaki ilişki (Yüksek lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr/>
- Dyer, J. R., Shatz, M., & Wellman, H. M. (2000). Young children's storybooks as a source of mental state information. *Cognitive development*, 15(1), 17-37.
- Eisenberg N, Fabes RA, Murphy BC. (1996) Parents' reactions to children's negative emotions: Relations to children's competence and comforting behavior. *Child Development*. 67:2227–2247
- Eizirik, M. ve Fonagy, P. (2009). Mentalization-based treatment for patients with borderline personality disorder: an overview. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 31(1), 72-75
- Erten, Y. (2003). İnsan yavrusunun psikolojik doğumu üzerine. *İnsan yavrusunun psikolojik doğumu (AN Babaoğlu, Çev.) içinde*, 7-21.
- Espasa, F. P. (2007). Parent–infant psychotherapy, the transition to parenthood and parental narcissism: Implications for treatment. *Journal of child psychotherapy*, 30(2), 155-171.
- Fairbairn, W.R.D. (2023). Kişilikteki Şizoid Etkenler, *Psikanalitik Kişilik Çalışmaları* içinde (sy.3-21), İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Feldman, R. B., Zelkowitz, P., Weiss, M., Vogel, J., Heyman, M., & Paris, J. (1995). A comparison of the families of mothers with borderline and nonborderline personality disorders. *Comprehensive Psychiatry*, 36, 157 – 163.
- Fenichel, O. (1974). Nevrozların psikanalitik teorisi. Çev. Selçuk Tuncer). Ege Üniversitesi Yayınları, 98.
- Ferro, A. (2006). Bion'un düşüncesinin klinik sonuçları. *Psikanaliz Yazıları*,13, 67-82.
- Firestone, R. W. (1993). The psychodynamics of fantasy, addiction, and addictive attachments. *American Journal of Psychoanalysis*, 53(4), 335.
- Fonagy, P., & Target, M. (1996). Predictors of outcome in child psychoanalysis: A retrospective study of 763 cases at the Anna Freud Centre. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 44(1), 27-77.
- Fonagy, P. (2001). Attachment theory and psychoanalysis. New York: Other Press.

- Fonagy, P., & Bateman, A. W. (2007). Mentalizing and borderline personality disorder. *Journal of Mental Health*, 16(1), 83-101
- Fonagy P, Target M. (2002) Early Intervention and the Development of Self-Regulation. *Psychoanal Inq.* 22(3):307-335
- Fonagy, P., & Luyten, P. (2016). A multilevel perspective on the development of borderline personality disorder. *Developmental Psychopathology*, 1–67.
- Fonagy, P., Gergely, G., & Jurist, E. L. (2018). *Affect regulation, mentalization and the development of the self.* Routledge.
- Fox, D. J. (2015). *Antisocial, Borderline, Narcissistic & Histrionic Workbook: Treatment Strategies for Cluster B Personality Disorders.* PESI publishing & Media.
- Gabbard, G. O. (2007). *Gabbard's treatments of psychiatric disorders.* American Psychiatric Pub.
- Glasser, M. (1979). From the analysis of a transvestite. *International Review of Psycho-Analysis*, 6, 163-173.
- Güler, M., & Çetin, F. (2020). Örgütsel davranış araştırmalarında madde parselleme: Yöntem ve uygulama. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 61-71.
- Freud, A., & Erim, Y. (2004). *Ben ve savunma mekanizmaları.* Metis.
- Freud, S., Büyükkal, B., Tura, S. M., & Tükel, R. (1998). *Narsizm üzerine; ve, Schreber vakası.* Metis.
- Gabbard, G. O. (2014). *Psychodynamic psychiatry in clinical practice.* American Psychiatric Pub.
- Geçtan, E. (2006). *Psikodinamik psikiyatri ve normaldışı davranışlar.* Metis Yayınları.
- Gergely, G., & Watson, J. (1996). The social biofeedback model of parental affect-mirroring. *International Journal of Psycho-Analysis*, 77, 1181 – 1212
- Grant BF, Chou SP, Goldstein RB, Huang B, Stinson FS, Saha TD, ve ark. (2008) Prevalence, correlates, disability, and comorbidity of DSM-IV borderline personality disorder: results from the Wave 2 National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *Journal of clinical psychiatry.* 69(4):533.
- Greenacre, P. (1945). Conscience in the psychopath. *American Journal of Orthopsychiatry*, 15(3), 495.
- Halifeoğlu, S. (2022) Wilfred R. Bion: Alfa İşlevi, Düşlemler, Kapsayan-Kapsanan, Dönüşüm. *Çocuk ve ergen psikanalizi: kuramcılar ve kavramlar* (115-124) Yapı Kredi Yayınevi
- Hart, C. M., Bush-Evans, R. D., Hepper, E. G., & Hickman, H. M. (2017). The children of narcissus: Insights into narcissists' parenting styles. *Personality and Individual Differences*, 117, 249-254.

- Hoe, S.L. (2008). Issues and procedures in adopting structural equation modelling technique. *Journal of Applied Quantitative Methods*, 3(1), 76-83.
- Hui CH, Triandis HC.(1986) Individualism-Collectivism; A Study of Cross-Cultural Researchers. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 17(2):225-248
- İKiz, T. T. (2005). *Psikanaliz konuşmaları*. Bağlam Yayınları.
- Kazaca, A. (2023). Borderline özellikler insanları daha hassas hale getirir mi? borderline kişilik özellikleri ile zihinselleştirme kapasitesi arasındaki ilişki (Yüksek lisans tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kaplan, H. I., & Sadock, B. J. (1999). Klinik psikiyatri el kitabı. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Kernberg, O. (1967). Borderline personality organization. *Journal of the American psychoanalytic Association*, 15(3), 641-685.
- Kernberg, O. F. (1970). A psychoanalytic classification of character pathology. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 18(4), 800-822.
- Kernberg, O. F. (1987). Projection and projective identification: Developmental and clinical aspects. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 35(4), 795-819.
- Kernberg, O. F. (2008). Ağır kişilik bozukluklarında psikoterapötik stratejiler. İzmir: Odağ Yayınları.
- Kernberg, O., & Büyükkal, M. B. (2000). Sapıklıklarda ve kişilik bozukluklarında saldırganlık. Metis.
- Kernberg, O. (2001), "Borderline Personality Disorder", *International Encyclopedia of The Social and Behavioral Science* (11. Baskı) içinde sy. 1285-1290, Amsterdam, Elsevier
- Kernberg, O. F., & Atakay, M. (2012). Sınır durumlar ve patolojik narsisizm. Metis.
- Khan, M. M. R. (1962). Dream psychology and the evolution of the psycho-analytic situation. *The International Journal of Psycho-Analysis*, 43, 21.
- Klein, M. (2004). "Bazı Şizoid Mekanizmalar Üzerine Notlar. Yansıtma Psikopatoloji ve Projektif Testler Dergisi, Çev. AE Yavuz, Ed. T. Tunaboşlu-İKiz, İstanbul, Bağlam Yayınları, (1-2), 139-162.
- Kogan, I.(2021). Yas Tutmama Mücadelesi. Odağ Yayınevi
- Kramer, U., Beuchat, H., Grandjean, L., & Pascual-Leone, A. (2020). How personality disorders change in psychotherapy: a concise review of process. *Current psychiatry reports*, 22, 1-9.
- Lahti, J., Räikkönen, K., Sovio, U., Miettunen, J., Hartikainen, A. L., Pouta, A., ... & Veijola, J. (2009). Early-life origins of schizotypal traits in adulthood. *The British Journal of Psychiatry*, 195(2), 132-137.
- Laulik, S., Chou, S., Browne, K. D., & Allam, J. (2013). The link between personality disorder and parenting behaviors: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 18(6), 644-655.

- Leichsenring, F. (1999). Development and first results of the Borderline Personality Inventory: A self-report instrument for assessing borderline personality organization. *Journal of personality assessment*, 73(1), 45-63.
- Levy, K. N. (2005). The implications of attachment theory and research for understanding borderline personality disorder. *Developmental Psychopathology*, 17, 959 – 986.
- Lingiardi, V., & McWilliams, N. (Eds.). (2017). *Psychodynamic diagnostic manual: PDM-2*. Guilford Publications.
- Loas, G., Baelde, O., & Verrier, A. (2015). Relationship between alexithymia and dependent personality disorder: a dimensional analysis. *Psychiatry research*, 225(3), 484-488.
- Lobbestael, J., Arntz, A., & Bernstein, D. P. (2010). Disentangling the relationship between different types of childhood maltreatment and personality disorders. *Journal of personality disorders*, 24(3), 285-295.
- Luyten P, Campbell C, Allison E, Fonagy P. (2020) The Mentalizing Approach to Psychopathology: State of the Art and Future Directions. *Annu Rev Clin Psychol*.
- Lyons-Ruth, K., Yellin, C., Melnick, S., & Atwood, G. (2005). Expanding the concept of unresolved mental states: Hostile/helpless states of mind on the Adult Attachment Interview are associated with disrupted mother-infant communication and infant disorganization. *Developmental Psychopathology*, 17, 1 – 23.
- Määttä, M., & Uusiautti, S. (2020). ‘My life felt like a cage without an exit’—narratives of childhood under the abuse of a narcissistic mother. *Early child development and care*, 190(7), 1065-1079.
- Manfield, P. (1992). Split self/split object: Understanding and treating borderline, narcissistic, and schizoid disorders. Aronson.
- Mansour, Nosratabad H., Nasrin B.S. (2018). The relationship between symptoms of paranoid, schizoid and schizotypal personality disorder with impaired theory of mind. *Journal of Torbat Heydariyeh University of Medical Sciences*, 6(2), 48-57. SID. <https://sid.ir/paper/244701/en>
- Marissen, M. A., Deen, M. L., & Franken, I. H. (2012). Disturbed emotion recognition in patients with narcissistic personality disorder. *Psychiatry Research*, 198(2), 269-273.
- Masterson, J. F. (2014). *Narsistik ve Borderline kişilik bozuklukları: Bir bütüncül gelişimsel yaklaşım*. Çev. Berat Açıl), İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- McBride, K. (2008). *Will i ever be good enough?: Healing the daughters of narcissistic mothers*. Simon and Schuster.
- McLaren, V., Gallagher, M., Hopwood, C. J., & Sharp, C. (2022). Hypermentalizing and borderline personality disorder: a meta-analytic review. *American Journal of Psychotherapy*, 75(1), 21-31.
- McWilliams, N., & Kalem, E. (2010) *Psikanalitik tanı: Klinik süreç içinde kişilik yapısını anlamak*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Millon, T., Grossman, S., Millon, C., Meagher, S., & Ramnath, R. (2019). Modern yaşamda kişilik bozuklukları. *Çev. Elif Okan Gezmiş, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yay*, (s 480).
- Mizen, C. S. (2014). Towards a Relational Affective Theory of personality disorder. *Psychoanalytic Psychotherapy*, 28(4), 357-378.
- Mongrain, M. (1998). Parental representations and support-seeking behaviors related to dependency and self-criticism. *Journal of Personality*, 66(2), 151-173.
- Möller, C., Falkenström, F., Holmqvist Larsson, M., & Holmqvist, R. (2014). Mentalizing in young offenders. *Psychoanalytic psychology*, 31(1), 84.
- Önder, Y. (2006) Sınır Kişilik Bozukluğu Hastası: Psikodinamik Perspektiften Tanı, Kuram ve Tedavi Üzerine Bir Güncelleme*-Özet Çeviri. *Türk Psikoloji Bülteni*, 68.
- Odağ, C. (1999). *Nevrozlar-1. Halime Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Vakfı Yayınları*
- Petersen, R., Brakoulias, V., & Langdon, R. (2016). An experimental investigation of mentalization ability in borderline personality disorder. *Comprehensive psychiatry*, 64, 12-21.
- Rappoport, A. (2005). Co-narcissism: How we accommodate to narcissistic parents. *The Therapist*, 1, 1-8.
- Ritzl, A., Csukly, G., Balázs, K., & Égerházi, A. (2018). Facial emotion recognition deficits and alexithymia in borderline, narcissistic, and histrionic personality disorders. *Psychiatry research*, 270, 154-159.
- Rutherford HJ, Wareham JD, Vrouva I ve ark. (2012) Sex differences moderate the relationship between adolescent language and mentalization. *Personal Disord* 3: 393-405.
- Salaminiós, G., & Debbané, M. (2023). Linking Personality and Psychopathology: A Mentalization-Based Treatment Framework for the Understanding of Schizotypy-Related Psychopathology. *A Dimensional Approach to Schizotypy: Conceptualization and Treatment* (pp. 125-142). Cham: Springer International Publishing içinde
- Saydam, B. (2017) *Kişilik ve Kişilik Bozuklukları. Tükel, Çakır, Ertekin (ed.) Psikiyatri içinde (139-149) İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi*
- Schermelleh-Engel K, Moosbrugger H, Müller H.(2003). Evaluating the fit of structural equation models: tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8, 23-74
- Schmidt, A. (2019). Kernberg ve Kohut'un narsisistik kişilik bozukluğu kuramlarının karşılaştırması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 30(2), 137-141.
- Spillius, E. B., Milton, J., Garvey, P., Couve, C., & Steiner, D. (2011). *The new dictionary of Kleinian thought*. Taylor & Francis.
- Stephen, G. (2019). *İncelenen Hayatlar*. İstanbul, YKY
- Stone, M. (1985). Schizotypal personality: psychotherapeutic aspects. *Schizophrenia Bulletin*, 11(4), 576-589.

- Stone, M. H. (2005). Borderline and histrionic personality disorders: a review. *Personality disorders*, 8, 201-276.
- Terbaş, Ö. (2021) Zihnin Üç İşlevi: Düşleme, Simgeleştirme ve Düşünme, Özden Terbaş (der.) *Psikanalitik Açılımlar* içinde. İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Tetir, D. (2023). Algılanan ebevenlik biçimleri ve sınırda (borderline) kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemalar ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/>
- Thompson, RA. (2002) Attachment theory and research. In *Child and Adolescent Psychiatry*, 3rd Ed. (Ed M Lewis):164-172. Philadelphia, Lippincott Williams Wilkins, 2002.
- Torgersen, S., & Alnæs, R. (1992). Differential perception of parental bonding in schizotypal and borderline personality disorder patients. *Comprehensive Psychiatry*, 33(1), 34-38.
- Törenli Kaya, Z; Alpay, E. H., Türkkal Yenigüç, Ş., Özçürümez Bilgili, G. (2023). Zihinselleştirme Ölçeği'nin Türkçe Çevirisinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 34(2).
- Török, E., & Kéri, S. (2022). The relationship among mentalization, mindfulness, working memory, and schizotypal personality traits in the general population. *Frontiers in Psychology*, 13, 682889.
- Trumpeter N.N., Watson P.J, O'Leary B.J., & Weathington B.L. (2008). Self-functioning and perceived parenting: Relations of parental empathy and love inconsistency with narcissism, depression, and self-esteem. *The Journal of Genetic Psychology*. 169:51-71
- Tükel, R. (2014). *Freud okumaları*. Bağlam Yayıncılık.
- Türker, Ö. (2018). The role of perceived maternal narcissism and depression on the later development of narcissistic personality organization (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Volkan, V. (2015). 6 adımda "borderline". Kişilik organizasyonunun tedavisi. Pusula Yayınevi
- Yıldırım, E. (2023). The role of parental bonding and social support in mentalization processes during emerging adulthood (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/>
- Westen, D., Shedler, J., Bradley, B., & DeFife, J. A. (2012). An empirically derived taxonomy for personality diagnosis: Bridging science and practice in conceptualizing personality. *American Journal of Psychiatry*, 169(3), 273-284.
- Willick, M. S. (1985). On the concept of primitive defenses. In *Defense and resistance: Historical perspectives and current concepts* (pp. 175-200).
- Winnicott, D. W., Birkan, T., & Tura, S. M. (2007). *Oyun ve gerçeklik*. Metis yayınları.
- Yıldırım, U. (2022). Romantik İlişkilerde Duygusal İstismarın, Psikodinamik Kişilik Organizasyonları, Klinik Spektrumda Kişilik Eğilimleri ve Aleksitimi ile

İlişkisi (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).

Yılmaz, C. (2023). Erken çocukluk dönemi yaşantıları ve bağlanma stillerinin borderline (sınırdaki) kişilik örgütlenmesi arasındaki ilişkide zihin kuramı becerilerinin aracı rolü. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/>

Yücel, A. (2023). Obsesif kompulsif bozukluk ve çocukluk döneminde algılanan ebeveyn tutumlarının zihinselleştirme kapasitesine etkisi.

EKLER

Ek-A: Onam Formu

Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans programı öğrencisi Psk. Suha Karataş tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Yavuzer danışmanlığında hazırlanan bu araştırmada, borderline kişilik özellikleri ile anneden algılanan narsisizm arasındaki ilişkide mentalizasyonun aracı rolü incelenecektir. Araştırmaya katılım koşulları arasında en az ilkökul mezuniyetine sahip olmak, en az 18 yaşında olmak, bugüne kadar herhangi bir psikiyatrik tedaviye, psikoterapiye, psikanalize başvurmamış olmak, nörolojik bir rahatsızlığın bulunmaması ve annenizin hayatta olmasına yönelik gereklilikler bulunmaktadır. Araştırma kapsamındaki ifadelerin toplam cevaplanma süresi ortalama beş ila on dakika arasındadır. Uygulamayı yarıda kesip sonrasında devam etme imkânı da bulunmaktadır. Araştırma kapsamında isim, soy isim gibi sizi direkt olarak tanımlayan bilgiler istenmeyecek ve araştırmadan gelen bilgiler grup bazında değerlendirilecektir. Araştırma esnasında katılımcılar herhangi bir zarar görmeyecektir fakat herhangi bir rahatsızlık hissi yaşamamanız durumunda araştırmadan geri çekilebilirsiniz.

Yukarıda söz edilen koşulları kabul etmeniz ve sağlamanız hâlinde “Okudum, anladım, onaylıyorum” butonunu işaretleyiniz.

Ek B: Demografik Bilgi Formu

Cinsiyetiniz (Kadın/Erkek)

Ek C: Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği

Aşağıda çocukluk yıllarınız boyunca annenizin kişiliği ve size karşı davranışları ile ilgili deneyimlemiş olabileceğiniz yaşantılara dair maddeler yer almaktadır. Lütfen her maddeyi dikkatlice okuyup size en uygun olan seçeneği (1 ile 4 arasında) işaretleyiniz.

Çocukluk yıllarımda...	Hiçbir	Ara sıra	Genellikle	Her zaman
Anneden Algılanan Narsisistik Özellikler Ölçeği	1	2	3	4
1.Başarısız olduğum durumlarda bana destek olur ve beni rahatlatırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
2.Anneliğinin başkaları tarafından övülmesini beklerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
3.Onun duygusal ihtiyaçlarını ben karşılardım.	(1)	(2)	(3)	(4)
4.Hayatımın merkezinde olmak isterdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
5.Benim için yapacağı iyi şeyleri başkalarının görebileceği zamanlarda yapardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
6.Onu memnun etmek çok kolaydı.	(1)	(2)	(3)	(4)
7.Benim nasıl hissettiğimden çok dışarıya nasıl görüldüğüm ile ilgilenirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
8.Benim aldığım kararları desteklerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
9.Olumsuz duygularımı ifade etmemden hoşlanmazdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
10.Benimle ilgili her şeye müdahale ederdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
11.Kötü bir şey yaşadığımda beni suçlardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
12.Konuşulan konuların odak noktası olmayı severdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
13.Sorunları çözmek yerine beni suçlardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
14. Benim duygularımı anlardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
15.Ebeveyn olarak onun yapması gereken işleri bir şekilde ben yapardım.	(1)	(2)	(3)	(4)
16.Dünya sanki kendi etrafında dönüyormuş gibi davranırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
17.Bana bir çocuğun kaldırabileceğinden daha fazla sorumluluk verirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
18.Beni kontrol etmeye çalıştığını hissedirdim.	(1)	(2)	(3)	(4)
19.Onun rahatsızlıklarına ve hastalıklarına (baş ağrısı, stres gibi) benim neden olduğumu hissettirirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
20.Kendisini herkesten daha önemli görürdü.	(1)	(2)	(3)	(4)
21.Bir şeyler kötü gittiğinde sorumluluk almak yerine beni ya da başkalarını suçlardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
22.Benim için özel olan konularda sorularıyla beni sıkıştırırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
23.Benim kararlarımı kontrol etmeye çalışırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)

Kontrol-Müdahalecilik: 4, 10, 18, 22, 23

Empati eksikliği: 1*, 8*, 9, 14*,

Büyüklenmecilik-Gösterişçilik: 2, 5, 7, 12, 16, 20

Eleştirelilik-Suçlayıcılık: 6*, 11, 13, 19, 21

Ebeveynleştirme: 3, 15, 17

Ek D: Borderline Kişilik Envanteri

Aşağıdaki cümlelerden size uygun olanlarını işaretleyiniz.

- 1.Sık sık panik nöbetleri geçiririm. DOĞRU / YANLIŞ
- 2.Son zamanlarda beni duygusal olarak etkileyen hiçbir şey olmadı. DOĞRU / YANLIŞ
- 3.Çoğu kez gerçekte kim olduğumu merak ederim. DOĞRU / YANLIŞ
- 4.Çoğu kez başıma iş açacak risklere girerim. DOĞRU / YANLIŞ
- 5.Başkaları bana yoğun ilgi gösterdikleri zaman kendimi boğulmuş hissedirim. DOĞRU / YANLIŞ
- 6.Bazen içimde bana ait olmayan başka bir kişi ortaya çıkar. DOĞRU / YANLIŞ
- 7.Gerçekte olmadığı halde acayip şekiller veya görüntüler gördüğüm oldu. DOĞRU / YANLIŞ
- 8.Bazen çevremdeki insanlar ve nesnelere gerçek olmadığını hissedirim. DOĞRU / YANLIŞ
- 9.Başkalarına yönelik duygularım bir uçtan bir uca çok hızlı değişir (Ör. Sevgi ve beğeniden nefret ve hayal kırıklığına). DOĞRU / YANLIŞ
- 10.Çoğu kez değersizlik ya da umutsuzluk duygusuna kapılırım. DOĞRU / YANLIŞ
- 11.Çoğu kez paramı çarçur ederim ya da kumarda kaybederim. DOĞRU / YANLIŞ
- 12.Gerçekte kimse olmadığı halde hakkımda konuşan sesler duyduğum oldu. DOĞRU / YANLIŞ
- 13.Yakın ilişkilerde hep incinirim. DOĞRU / YANLIŞ
- 14.Bana uymayan biçimde hissettiğim ya da davrandığım oldu. DOĞRU / YANLIŞ
- 15.Bir kukla gibi dışarıdan yönetiliyormuş ve yönlendiriliyormuş gibi hissettiğim oldu. DOĞRU / YANLIŞ

16. Herhangi birine fiziksel olarak saldırıda bulunduğum oldu. DOĞRU / YANLIŞ

17. Düşüncelerim başkaları tarafından okunuyormuş gibi hissettiğim oldu. DOĞRU / YANLIŞ

18. Bazen gerçekte suç işlemediğim halde, sanki işlemişim gibi suçluluk hissederim. DOĞRU / YANLIŞ

19. Bilerek kendime bedensel zarar verdiğim oldu DOĞRU / YANLIŞ

20. Bazen gerçekte olmadığı halde insanların ve nesnelerin görünümünün değiştiği hissine kapılırım. DOĞRU / YANLIŞ

21. Yoğun dini uğraşlarım olmuştur. DOĞRU / YANLIŞ

22. Duygusal ilişkilerimde çoğunlukla ne tür bir ilişki istediğimden emin olamam. DOĞRU / YANLIŞ

23. Bazen bir kahin gibi gelecekle ilgili özel hislerim olur. DOĞRU / YANLIŞ

24. Bir ilişki ilerledikçe kendimi kapana kısılmış gibi hissederim. DOĞRU / YANLIŞ

25. Gerçekte kimse olmadığı halde bir başka insanın varlığını hissettiğim oldu. DOĞRU / YANLIŞ

26. Bazen bedenim ya da bedenimin bir kısmı bana acayip veya değişmiş gibi görünür. DOĞRU / YANLIŞ

27. İlişkiler çok ilerlerse, çoğunlukla koparma gereksinimi duyarım. DOĞRU / YANLIŞ

28. Bazen birilerinin peşimde olduğu hissine kapılırım. DOĞRU / YANLIŞ

29. Sık sık uyuşturucu kullanırım (esrar, hap gibi). DOĞRU / YANLIŞ

30. Başkalarını kontrol altında tutmaktan hoşlanırım. DOĞRU / YANLIŞ

31. Bazen özel biri olduğumu hissederim. DOĞRU / YANLIŞ

32. Bazen dağılıyormuşum gibi hissederim DOĞRU / YANLIŞ

33. Bazen bana bir şeyin gerçekte mi yoksa yalnızca hayalimde mi olduğunu ayırt etmek zor gelir. DOĞRU / YANLIŞ

34.Çoğu kez sonuçlarını düşünmeden içimden geldiği gibi davranırım.
DOĞRU / YANLIŞ

35.Bazen gerçek olmadığım duygusuna kapılırım. DOĞRU / YANLIŞ

36.Bazen bedenim yokmuş ya da bir kısmı eksikmiş hissine kapılırım.
DOĞRU / YANLIŞ

37.Çoğu kez kabus görürüm. DOĞRU / YANLIŞ

38.Çoğu kez başkaları bana gülüyormuş ya da hakkımda konuşuyormuş
hissine kapılırım. DOĞRU / YANLIŞ

39.Çoğu kez insanlar bana düşmanmış gibi gelir. DOĞRU / YANLIŞ

40.İnsanların kendi düşüncelerini benim zihnime soktuklarını hissettiğim
oldu. DOĞRU / YANLIŞ

41.Çoğu kez gerçekten ne istediğimi bilmem. DOĞRU / YANLIŞ

42. Geçmişte intihar girişiminde bulundum. DOĞRU / YANLIŞ

43.Bazen ciddi bir hastalığım olduğuna inanırım. DOĞRU / YANLIŞ

44.“Alkol, uyuşturucu ya da hap alışkanlığım vardır”. DOĞRU / YANLIŞ

45.Bazen bir rüyada yaşıyormuş ya da yaşamım bir film şeridi gibi gözümün
önünden geçiyormuş hissine kapılırım.

46.Çoğu kez bir şeyler çalarım. DOĞRU / YANLIŞ

47.Bazen öyle açlık nöbetlerim olur ki önüme gelen her şeyi silip süpürürüm.
DOĞRU / YANLIŞ

48.Aşağıdaki konularla ilgili sorulan sorularda çoğu kez kendimi rahatsız
hissederim. a. Politika b. Din c. Ahlak (iyi-kötü)

49.Bazen aklımdan birilerini öldürme düşüncesi geçer. DOĞRU / YANLIŞ

50.Yasalarla başımın derde girdiği oldu. DOĞRU / YANLIŞ

51.Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi birini ilaç etkisi
altında yaşadığımız oldu mu? Eğer yanıtınız “EVET” ise ilgili maddelerin
numaralarını yazınız: (.....)

52. Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi birini psikoterapi sırasında yaşadığınız oldu mu? Eğer yanıtınız “EVET” ise ilgili maddelerin numaralarını yazınız:

(.....),

Ek E: Zihinselleştirme Ölçeği (Mentalization Scale-MENTS) (Türkçe form)

Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve size en uygun seçeneği 1 ile 5 arasında işaretleyiniz. 1 2 3 4 5 Tamamen yanlış Çoğunlukla yanlış Hem doğru hem yanlış Çoğunlukla doğru Tamamen doğru

- 1.Davranışlarıma yol açan nedenleri anlamayı önemserim. (1) (2) (3) (4) (5)
- 2.Başkalarının kişilik özellikleri hakkında karar verirken ne söyleyip ne yaptıklarını dikkatlice gözlerim. (1) (2) (3) (4) (5)
- 3.Başkalarının duygularını tanıyabilirim. (1) (2) (3) (4) (5)
- 4.Çoğunlukla başkaları ve onların davranışları üzerine düşünürüm. (1) (2) (3) (4) (5)
- 5.Genellikle insanları neyin rahatsız ettiğini ayırt edebilirim. (1) (2) (3) (4) (5)
- 6.Başkalarının duygularını paylaşabilirim (örn. acısını/sevincini paylaşmak gibi). (1) (2) (3) (4) (5)
- 7.Birisi beni sinirlendirdiğinde neden o şekilde tepki verdiğimi anlamaya çalışırım. (1) (2) (3) (4) (5)
- 8.Kendimi kötü hissettiğimde üzgün mü, korkmuş mu yoksa kızgın mı olduğumdan emin olamam.* (1) (2) (3) (4) (5)
- 9.Başkalarının davranışlarını anlamaya çalışarak vaktimi harcamayı sevmem.* (1) (2) (3) (4) (5)
- 10.Başkalarının düşünce ve duygularını bildiğimde davranışları hakkında doğru tahminlerde bulunabilirim. (1) (2) (3) (4) (5)
- 11.Çoğu kez kendime bile neden öyle bir şey yaptığımı izah edemem.* (1) (2) (3) (4) (5)

12.Bazen bir başkasının duygularını o bana henüz bir şey söylemeden anlayabilirim. (1) (2) (3) (4) (5)

13.Yakın olduğum insanlarla ilişkilerimde ne olup bittiğini anlamayı önemserim. (1) (2) (3) (4) (5)

14.Kendimle ilgili hoşuma gitmeyecek bir şeyi keşfetmek istemem.* (1) (2) (3) (4) (5)

15.Yakın olduğum insanlarla sık sık duygular hakkında konuşurum. (1) (2) (3) (4) (5)

16.Üzüldüğümü, incindiğimi ya da korktuğumu kendime itiraf etmeyi güç bulurum.* (1) (2) (3) (4) (5)

17.Sorunlarım hakkında düşünmekten hoşlanmam.* (1) (2) (3) (4) (5)

18.Yakın olduğum insanların belirgin özelliklerini doğru ve ayrıntılı biçimde tarif edebilirim. (1) (2) (3) (4) (5)

19.Tam olarak nasıl hissettiğim konusunda sıklıkla kafam karışıktır.* (1) (2) (3) (4) (5)

20.Duygularımı ifade etmek konusunda uygun sözcükleri bulmak benim için zordur.* (1) (2) (3) (4) (5)

21.İnsanlar bana kendilerini anladığımı ve akıllıca tavsiyeler verdiğimi söyler. (1) (2) (3) (4) (5)

22.İnsanların neden belirli şekillerde davrandıkları hep ilgimi çekmiştir. (1) (2) (3) (4) (5)

23.Ne hissettiğimi kolayca tanımlayabilirim. (1) (2) (3) (4) (5)

24.İnsanlar kendi duyguları ve ihtiyaçları hakkında konuşurlarken aklım başka şeylere kayar.* (1) (2) (3) (4) (5)

25.Hepimiz hayat şartlarına tabi olduğumuz için başkalarının niyetlerini veya isteklerini düşünmek anlamsızdır.* (1) (2) (3) (4) (5)

Not. Ters maddeler * ile belirtilmiştir. Puanlama için kesme değer bulunmamaktadır. Maddelerin faktörlere göre dağılımı şu şekildedir: MentS-M: 1, 4, 7, 9, 13, 15, 22 ve 25. maddeler MentS-O: 2, 3, 5, 6, 10, 12, 18, 21 ve 23. maddeler MentS-S: 8, 11, 14, 16, 17, 19, 20 ve 24. Maddeler

ÖZGEÇMİŞ

Süha KARATAŞ

EĞİTİM DURUMU:

- 2008 – 2013: Lisans - İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji
- 2021 – 2024:Yüksek Lisans – İstanbul Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji